

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KALISZ POMORSKI

- CZĘŚĆ OPISOWA -

ZAŁĄCZNIK NR 1

Do Uchwały Nr LII/408/22
Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim
z dnia 31 marca 2022 r.

Styczeń 2002 r.

I zmiana studium: luty 2007 r.

II zmiana studium: luty 2010 r.

III zmiana studium: kwiecień 2012 r.

IV zmiana studium: wrzesień 2012 r.

V zmiana studium: luty 2013 r.

VI zmiana studium: wrzesień 2015 r.

VII zmiana studium: marzec 2022 r.

Studium opracowano w pracowni projektowej **studio PLAN** w Poznaniu

Zespół autorski:

mgr inż. arch. Piotr Kozłowski - upr. urban. nr 1485/96

- główny projektant

mgr Eleonora Rybczyńska – upr. urban. nr 1484/96 zagadnienia
społ.-gospod.

dr Beata Raszka – zagadnienia przyrodnicze

mgr Tadeusz Błaszak – zagadnienia prawne, program

mgr inż. Adam Rogoziński – infrastruktura techniczna

inż. Stefan Dutkowiak – komunikacja

- konsultant

mgr inż. arch. Beata Horoszko – układ przestrzenny,
infrastruktura

mgr inż. arch. Dawid Bejnarowicz – układ przestrzenny, zapis
studium

współpraca: mgr Michał Dudziński

opracowanie I zmiany Studium:

mgr inż. arch. Piotr Kozłowski - upr. urb. 1485/96

ZOIU Z-292

mgr Marcin Boruc

mgr Marcin Brytan

mgr Łukasz Mańszewski

opracowanie II, III, IV, V, VI i VII zmiany Studium:

mgr Marcin Brytan

dr Witold Andrzejczak

CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE	6
1. Przedmiot i cel opracowania	6
2. Podstawa prawna opracowania	7
3. Forma opracowania	7
4. Podstawowe dane o mieście i gminie	8
5. Założenia i podstawa prawna opracowania zmiany Studium oraz synteza ustaleń	10
CZĘŚĆ II. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KALISZ POMORSKI	12
1. Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze	12
1.1. Położenie gminy	12
1.2. Warunki fizjograficzne i geologiczne terenu	12
1.2.1. Klimat	13
1.2.2. Gleby	13
1.2.3. Charakterystyka hydrologiczna	14
1.3. Zasoby przyrodnicze gminy Kalisz Pomorski	21
1.3.1. Kopaliny	21
1.3.2. Lasy	22
1.3.3. Ważniejsze gatunki fauny	23
1.3.4. Ważniejsze gatunki flory	25
1.4. Istniejące obszary chronione i obiekty gminy Kalisz Pomorski	26
1.5. Układ przyrodniczy gminy Kalisz Pomorski – powiązania systemowe	28
2. Uwarunkowania kulturowe – zasoby kultury	31
2.1. Zarys historii Kalisza Pomorskiego i regionu	31
2.2. Kalendarium	33
2.3. Historyczny układ przestrzenny	35
3. Struktura przestrzenna gminy	36
4. Uwarunkowania społeczno – gospodarcze	40
4.1. Demografia	40
4.2. Rynek pracy	42
4.3. Rolnictwo	44
4.4. Mieszkalnictwo	46
4.5. Usługi	47
4.5.1. Oświata	47
4.5.2. Zdrowie	48
4.5.3. Kultura	48
4.5.4. Sport i turystyka	48
4.6. Działalność gospodarcza	48
4.7. Jakość życia mieszkańców	48
5. Turystyka, rekreacja i wypoczynek	50
5.1. Zewnętrzne (krajowe) uwarunkowania rozwoju turystyki	50
5.2. Potencjał turystyczno-rekreacyjny gminy Kalisz Pomorski	52
6. Infrastruktura techniczna	55
6.1. Zaopatrzenie w wodę	55
6.2. Kanalizacja	56
6.2.1. Miasto Kalisz Pomorski	57
6.2.2. Biały Zdrój	57
6.2.3. Gmina Kalisz Pomorski	57

6.3. Elektryczność	58
6.4. Gaz, ciepłownictwo	59
6.5. Telekomunikacja	59
6.6. Transport i komunikacja	59
6.6.1. Drogi	59
6.6.2. Komunikacja autobusowa	60
6.6.3. Komunikacja kolejowa	60
6.7. Gospodarka odpadami	61
6.8. Cmentarze	61
7. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	61
7.1. Metodologia sporządzenia bilansu oraz założenia funkcjonalne	61
7.2. Dane wejściowe oraz prognoza demograficzna	63
7.3. Analiza zapotrzebowania na tereny przeznaczone pod zabudowę	64
7.3.1. Zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań	64
7.3.2. Chłonność brutto z uwzględnieniem poszczególnych stref funkcjonalnych	65
7.3.3. Chłonność netto z uwzględnieniem poszczególnych stref funkcjonalnych	66
7.3.4. Zapotrzebowanie na zabudowę produkcyjną	66
7.3.5. Zapotrzebowanie na zabudowę usługową	67
7.4. Możliwości finansowania	67
7.5. Podsumowanie bilansu	68

CZĘŚĆ III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KALISZ POMORSKI **69**

1. Generalna koncepcja rozwoju miasta i gminy.	69
2. Zasady realizacji polityki przestrzennej gminy Kalisz Pomorski	69
2.1. Sfery polityki przestrzennej	71
2.2. Programy działań w poszczególnych strefach rozwoju	71
3. Kierunki ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego	72
3.1. Tereny i obiekty chronione na podstawie przepisów szczególnych	72
3.2. Kształtowanie systemu ekologicznego gminy	74
3.3. Wytyczne w zakresie lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz obwodnicy Kalisza Pom.	76
4. Kierunki ochrony wartości i zasobów środowiska kulturowego	77
4.1. Zasady ochrony obszarów i obiektów wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków	79
4.2. Zasady ochrony stanowisk archeologicznych	79
4.3. Zasady ochrony przestrzennych walorów kulturowych krajobrazu	81
4.4. Zasady ochrony walorów kulturowych układów przestrzennych i zabudowy jednostek osadniczych	81
5. Funkcje miasta i gminy	82
6. Kierunki zagospodarowania przestrzennego	84
6.1. Kształtowanie przestrzeni jednostek osadniczych	84
6.1.1. Przestrzeń wiejska	85
6.1.2. Przestrzeń miejska	85
6.2. Obszary rozwojowe przeznaczone pod zabudowę	86
6.3. Obszary przekształceń przestrzennych	88
6.4. Obszary wyłączone z zabudowy	88
7. Kierunki rozwoju komunikacji	88
7.1. Komunikacja drogowa	88
7.2. Kształtowanie systemu ścieżek rowerowych	90
7.3. Komunikacja kolejowa	91

8. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	91
8.1. Elektroenergetyka	91
8.2. Zaopatrzenie w wodę	91
8.3. Kanalizacja sanitarna	92
8.4. Zaopatrzenie w gaz i ciepło	93
8.5. Gospodarka odpadami	93
8.6. Kierunki rozwoju telekomunikacji	94
8.7. Kierunki rozwoju cmentarzy	95
9. Zarys strategii rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i gminy Kalisz Pomorski	95
9.1. Wprowadzenie	95
9.2. Model SWOT	95
9.3. Wizja gminy	96
9.4. Zarys problemów do rozwiązania	97
9.5. Strategia rozwoju	97
9.6. Kierunki działania władz samorządowych	101

CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE

1. Przedmiot i cel opracowania

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym wprowadziła obowiązek sporządzania przez gminy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jako dokument określający politykę przestrzenną gminy. Dokument ten miał być sporządzony do końca 1999 r. i miał obejmować całą gminę. Równocześnie z końcem roku 1999 miały przestać obowiązywać plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone przed 1995 rokiem. W związku z niewielkim zaawansowaniem w zakresie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i sporządzania studiów uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gmin w skali całego kraju, Sejm RP z końcem 1999 r. znowelizował ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym, przedłużając o dwa lata obowiązywanie wspomnianych wyżej planów, a z końcem 2001 kolejna nowelizacja przedłużyła ich obowiązywanie o dalszy rok (przy spełnieniu określonych warunków dwa lata), a więc także czas na sporządzanie studiów uwarunkowań. Jednocześnie przygotowany jest nowy projekt ustawy o zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym, który wprowadza zasadnicze zmiany w systemie planowania przestrzennego w Polsce, zbliżając go do standardów Unii Europejskiej.

Uchwalone przez Radę Miejską w Kaliszu Pomorskim "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kalisz Pomorski" nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Studium jest dokumentem koordynacyjnym określającym politykę w zakresie gospodarki przestrzennej oraz określającym działania na rzecz rozwoju zagospodarowania przestrzennego. Polityka przestrzenna określona w studium stanowi wytyczne koordynacyjne dla prowadzenia dalszych prac, w szczególności sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla obszarów nie posiadających opracowanego planu miejscowego. W niniejszym Studium określono ogólnie tereny wymagające opracowań planistycznych – tj. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W planach miejscowych powinny być każdorazowo określone zasady podziału terenu, wydzielania nowych działek, minimalna wielkość wydzielonych działek, procent zabudowy działki, procentowy udział powierzchni zieleni w zagospodarowaniu działki oraz podstawowe parametry zabudowy i zasady obsługi technicznej.

Proces realizacji polityki przestrzennej winien być bieżąco monitorowany, informacja o zagospodarowaniu przestrzennym i zmianach w nim zachodzących ma fundamentalne znaczenie dla prowadzenia optymalnej gospodarki przestrzennej.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem o charakterze strategicznym (ogólnym), określa uwarunkowania (przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne) oraz określa kierunki rozwoju miasta i terenów wiejskich gminy Kalisz Pomorski. Zapisy Studium są na tyle elastyczne aby można było uniknąć szybkiej ich dezaktualizacji.

W przypadku zmiany istotnych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych mających wpływ na zagospodarowanie i politykę przestrzenną gminy, może zajść potrzeba wprowadzenia zmian do studium.

2. Podstawa prawna opracowania

W dniu 25 kwietnia 1996 r. Rada Miejska w Kaliszu Pomorskim podjęła uchwałę nr XVII/131/96 o przystąpieniu do sporządzenia "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Kalisz Pomorski", zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym /tekst jednolity Dz. U. Nr 15 z 1999r. poz. 139 z późniejszymi zmianami.

Celem opracowania Studium jest określenie długookresowej polityki przestrzennej na obszarze gminy.

Zakres merytoryczny opracowania Studium reguluje art. 6 ust. 4 i 5 ustawy.

Natomiast, ze względu na specyfikę gminy Kalisz Pomorski studium określa:

- funkcje gminy i sposoby ich aktywizacji,
- porządkuje strukturę zagospodarowania w poszczególnych strefach funkcjonalnych,
- wskazuje sposób odnowy krajobrazu rolniczego i prowadzenia gospodarki rolnej,
- przedstawia możliwości rekonstrukcji stosunków wodnych,
- wskazuje sposób kształtowania zieleni.

3. Forma opracowania

Elaborat opracowania Studium składa się z następujących części:

1. Uchwały Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski – stanowiącej Ustalenia Studium.
2. Załącznika nr 1 do Uchwały:
Rysunek Studium pt. "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kalisz Pomorski", w skali 1:10000 (w sekcjach) i 1 : 25 000, stanowiącego graficzny zapis opracowania,
3. Rysunków stanowiących ilustrację graficzną analizowanych zagadnień tematycznych (schematy i mapy):
 - a) Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy- INFRASTRUKTURA TECHNICZNA skala 1:100000.
 - b) Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy- KOMUNIKACJA skala 1:100000.
 - c) Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy- ZASOBY PRZYRODNICZE skala 1:100000.
 - d) Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy- OBSZARY CHRONIONE stan projektowany skala 1:100000.
 - e) Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy- OBSZARY CHRONIONE stan istniejący skala 1:100000.
 - f) Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy- STRUKTURA PRZESTRZENNA stan istniejący skala 1:100000.
 - g) Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy- STRUKTURA PRZESTRZENNA stan projektowany skala 1:100000.
 - h) Kalisz Pomorski – struktura przestrzenna:
 - widok centrum od strony północnej
 - widok centrum od strony południowej
 - centrum 2
 - potencjalne tereny gosp-przem., w przemysłowej części miasta
 - przebieg planowanej obwodnicy

Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego i gminy-
TURYSTYKA skala 1:100000.

Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego i gminy-
SIEĆ OSADNICZA skala 1:100000.

Kalisz Pomorski- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego i gminy-
MIASTO KALISZ POMORSKI skala 1:5000.

Kalisz Pomorski- MAPA HYDROGRAFICZNA

Mapa krajobrazu naturalnego, podział fizyczno geograficzny kraju z uwzględnieniem
gminy Kalisz Pomorski skala 1:3300000

Mapa ostoi ptaków i stanowisk nietoperzy w kraju z uwzględnieniem gminy Kalisz
Pomorski skala 1:3300000

Mapa krajobrazu naturalnego, podział fizyczno geograficzny kraju z uwzględnieniem
gminy Kalisz Pomorski skala 1:3300000

Uwarunkowania geomorfologiczne gminy Kalisz Pomorski na tle mapy kraju skala
1:330000

Mapa ochrony przyrody kraju z uwzględnieniem gminy Kalisz Pomorski skala
1:3300000

Mapa krajowej sieci ekologicznej z uwzględnieniem gminy Kalisz Pomorski skala
1:3300000

Mapa antropopresji z uwzględnieniem gminy Kalisz Pomorski skala 1:3000000

Mapa struktury krajobrazu kraju z uwzględnieniem gminy Kalisz Pomorski skala
1:3300000

Mapa uwarunkowań hydrograficznych gminy Kalisz Pomorski na tle mapy kraju skala
1:3300000

Schemat lokalizacji terenów dla których należy opracować miejscowy plan
zagospodarowania przestrzennego skala 1: 10 0000

Zdjęcia archiwalne – 10 egz.

Zdjęcia istniejącego zagospodarowania gminy - 90 egz. Wraz z mapkami
topograficznymi 1 : 10 000 (17 egz.)

4. Dokumentacji formalno-prawnej Studium, teczki zawierającej dokumenty związane
z procedurą opracowania Studium.

Całość dokumentacji studium (teksty, rysunki, mapy, zdjęcia) znajduje się w komputerowej
bazie danych. Rysunek studium zapisano jako wielowarstwową wektorowo – rastrową mapę,
zapisaną w programie Auto-CAD udostępniony przy pomocy przeglądarki WHIP
umożliwiająca wydruk map dowolnego fragmentu gminy w dowolnie wybranej tematyce
i skalach od 1: 100 000 do 1: 5 000.

4. Podstawowe dane o mieście i gminie

Liczba ludności w gminie - 7.715.

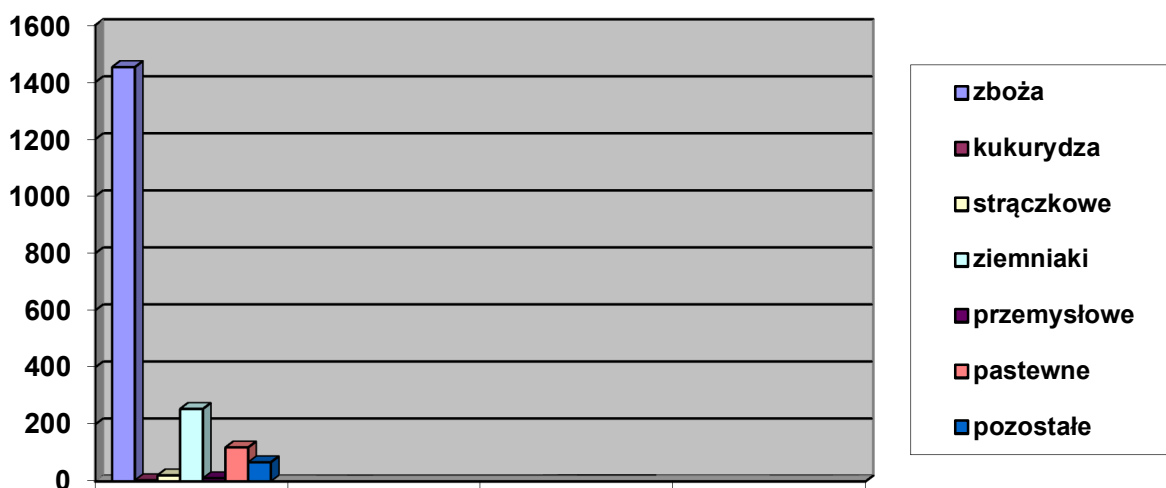
Liczba ludności w Kaliszu Pomorskim - 4.366.

dane uzyskane z Urzędu Stanu Cywilnego w Kaliszu Pomorskim
z końca 2001 r.

Gęstość zaludnienia w gminie ok. 16 osób/km².

Powierzchnia terenu ogółem - 48.078 ha
a) użytki rolne - 8.580 ha w tym:
- grunty orne - 7.271 ha

- pastwiska	-	340 ha
- sady	-	24 ha
- łąki	-	945 ha
b) lasy	-	25.860 ha
c) wody	-	1.354 ha
d) nieużytki	-	1.878 ha
e) pozostałe grunty	-	10.401 ha

W granicach administracyjnych gminy znajdują się:

- 1 miasto
- 14 wsi
- 12 osad

Kalisz Pomorski to gmina położona w południowej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie Drawsko Pomorskie. Od północy sąsiaduje z gminami: Drawsko Pomorskie, Złocieniec i Wierzchowo, od zachodu z gminą Ińsko, Dobrzany, Recz, od strony południowej z gminą Drawno, Tuczno, natomiast od strony wschodniej z gminą Tuczno i Mirosławiec.

Kalisz Pomorski leży pośród trzech jezior: Bobrowo Wielkie (24 ha), Bobrowo Małe (10,5 ha) i Młyńskie (30 ha), rozpostarty wśród wzgórz na wysokości ok. 90 –100 m n.p.m. Przez miasto przepływa rzeka Drawica kierująca się przez jezioro Mąkowary do Drawy. Miasto otaczają lasy, przeważnie sosnowe, poprzecinane połaciami pól.

Miasto położone jest na szlakach komunikacyjnych – drogowym i kolejowym (dwie linie w tym jedna w likwidacji). Droga krajowa nr 10 wiodąca ze wschodu (Bydgoszcz) na zachód (Szczecin) prowadzi duży ruch tranzytowy i stanowi jednocześnie dogodne połączenie z krajem a także wschodem i zachodem Europy.

Gmina Kalisz Pomorski należy do największych w Polsce, ale 25 000 ha jej powierzchni służy jedynie Wojsku Polskiemu jako część największego w Polsce poligonu wojskowego.

5. Założenia i podstawa prawna opracowania zmiany Studium oraz synteza ustaleń

Pierwsza zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dokonana została na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami).

Procedurę zmiany Studium zainicjowała uchwała Nr XLIII/248/2006 Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim z dnia 22 lutego 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski. Zmiana powyższa weszła w życie, na mocy uchwały Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim nr V/42/07 z dnia 28 lutego 2007 r.

Drugą zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego rozpoczęła uchwała Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim Nr XXXII/205/08 z dnia 30 grudnia 2008 r. w sprawie przystąpienia do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski.

Trzecią zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego rozpoczęła uchwała Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim Nr LV/328/10 z dnia 30 czerwca 2010 r. w sprawie przystąpienia do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski.

Czwartą zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego rozpoczęła uchwała Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim Nr XVIII/125/11 z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie przystąpienia do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski.

Piątą zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zainicjowała uchwała Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim Nr XVI/111/11 Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim z dnia 27 października 2011 roku.

Szóstą zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zainicjowała uchwała Nr LIX/415/2014 Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim z dnia 29 maja 2014 roku.

Zakres zmiany polega na uzupełnieniu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski o pojedyncze ustalenia dla części gminy objętych zmianą Studium i wprowadzeniu ich do ujednoliconego tekstu i rysunku Studium.

Obszar szóstej zmiany obejmuje 3 tereny położone na terenie gminy. Pierwszy teren położony jest wśród lasów na zachód od miejscowości Dębsko. Kolejne dwa obszary zlokalizowane są w granicach miasta Kalisz Pomorski w zachodniej i południowo – zachodniej jego części. Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe dotyczące obszarów objętych zmianami Studium zamieszczone zostały w opracowaniu ekofizjograficznym dotyczącym zmian w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski.

Zmiany w poszczególnych terenach polegały na wprowadzeniu następujących funkcji:

- teren 1 (lasy na zachód od Dębska) – wprowadzono granice strefy ochronnej kompleksu wojskowego (ustalenia szczegółowe na str. 77),
- teren 2 (Kalisz Pomorski) – cmentarz, (dotychczasowe przeznaczenie terenu: łąki, las),
- teren 3 (Kalisz Pomorski) – zieleń publiczna, (dotychczasowe przeznaczenie terenu: tereny zieleni).

Ponadto w konsekwencji zmian w ustawie *Prawo geologiczne i górnicze* ujawnione zostały w studium granice występowania złóż kopalin oraz granica głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP). Zmiany w tekście z tym związane na str. 14 i 20.

W związku z licznymi zmianami własnościowymi dotyczącymi dróg najniższej kategorii zmianie w legendzie rysunku uległ opis tych dróg.

Siódmą zmianę Studium zainicjowały dwie uchwały Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim:

- Nr XXI/181/20 z dnia 27 lutego 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski w rejonie ulicy Modrzewiowej w Kaliszu Pomorskim,
- Nr XXXI/236/20 z dnia 29 października 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski dla przebiegu linii elektroenergetycznej 110 kV relacji GPZ Recz – GPZ Kalisz Pomorski.

Od strony formalnej zmiana polega na uzupełnieniu dotychczas obowiązującego Studium o pojedyncze ustalenia dla obszarów gminy objętych zmianą i wprowadzeniu ich do ujednoczonego tekstu i rysunku Studium. Zakres przestrzenny siódmej zmiany obejmuje 2 obszary położone na terenie gminy:

- 1) Obszar o powierzchni około 3,2 ha położony w Kaliszu Pomorskim przy ul. Modrzewiowej. Celem zmiany studium jest usankcjonowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, poprzez uporządkowanie struktury użytków ewidencyjnych (zmiana użytków leśnych na budowlane w drodze następującego po zmianie studium przyjęcia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego).
- 2) Pas terenu na potrzeby lokalizacji napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV relacji GPZ Recz – GPZ Kalisz Pomorski. Odcinek na terenie gminy Kalisz Pomorski liczy ok. 12,9 km i jest położony w jej południowej części. Na teren gminy projektowana linia wchodzi w rejonie osady Łowno na południe od drogi wojewódzkiej nr 175. Poprzez tereny leśne dociera do pól na południe od wsi Dębsko, po czym znów biegnie przez tereny leśne w stronę Kalisza Pomorskiego. Trasa linii omija miasto od południowego wschodu i kończy swój bieg na terenie Głównego Punktu Zasilania. W tym przypadku zmiana Studium polega na wrysowaniu korytarza przedmiotowej linii na tle podstawowego przeznaczenia terenu (tj. tereny leśne, rolne itp.)

Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe dotyczące przedmiotowych obszarów zostały zamieszczone w opracowaniu ekofizjograficznym sporządzonym na potrzeby zmiany Studium. Ponadto na potrzeby zmiany Studium została sporządzona prognoza oddziaływania na środowisko skutków uchwalenia zmiany studium zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tj. Dz. U. z 2021, poz. 247 ze zm.).

Zgodnie z §8 ust 1, 2 i 3 *rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. – w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy*, najnowsza zmiana Studium polegająca na uzupełnieniu Studium o pojedyncze ustalenia (na stronach 11 i 91), została wprowadzona w formie ujednoczonego projektu Studium z wyróżnieniem projektowanych zmian kolorem w tekście oraz odpowiednią sygnaturą na rysunku. Wszystkie wcześniejsze zmiany, pierwotnie wyróżnione, uległy wcieleniu do dokumentu.

Ponadto w treści studium (na stronach 74, 79, 89 i 91) znalazły się treści zawarte we wniosku złożonym przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, m.in. na obszarze gminy (w tym w granicach zmiany studium) dopuszcza się lokalizację wariantów planowanej drogi S10. Z kolei ze względu na wymogi prawne, treść studium została wzbogacona o bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę (strony 61-68). Dodatkowo dla całego tekstu studium wykonano prace redakcyjne (formatowanie), bez ingerowania w treść zapisów. Ponumerowano również wszystkie tabele.

CZEŚĆ II.

Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski

1. Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze

1.1. Położenie gminy

Gmina Kalisz Pomorski leży na Południu Pojezierza Drawskiego w zach.-póln. części kraju i administracyjnie od 1.01.1999 r. należy do Powiatu Drawskiego i Województwa Zachodniopomorskiego. Gmina graniczy z dziewięcioma następującymi gminami: Drawsko Pomorskie, Złocieniec, Wierzchowo, Mirosławiec, Tuczno, Drawno, Recz, Dobrzany i Ińsko.

1.2. Warunki fizjograficzne i geologiczne terenu

Gmina Kalisz Pomorski położona jest w obrębie dwóch krain fizyczno-geograficznych (typologia Kondrackiego), tj. Równiny Drawskiej i Pojezierza Wałęckiego, wchodzących w skład Pojezierza Południowo Pomorskiego. Od wschodu granicę gminy wyznacza Puszcza Drawska, od północy jez. Lubie i rzeka Drawa, od zachodu rzeka Korytnica, od południa zespół jezior: Krzywe, Środkowe, Szerokie. W podłożu zalegają utwory czwartorzędowe, reprezentujące holocen i plejstocen. Utwory plejstoceńskie reprezentowane są przez wodnolodowcowe piaski i zastoiskowe pyły i gliny pylaste, a z holocenu pochodzą gleby, kreda jeziorna, piaski próchniczne, piaski drobne i średnie oraz pospółki żwirowe. Wodę nawiercono w różnych poziomach, zależnie od rzeźby terenu; są to warstwy wodonośne o zwierciadle swobodnym lub napiętym, zalegające w strefie głębokości ok. 0,5-3,7 m p.p.t. Wpływ na ukształtowanie powierzchni gminy wywarło zlodowacenie bałtyckie fazy pomorskiej. Faza pomorska reprezentowana jest przez osady lodowcowe, wodnolodowcowe i zastoiskowe. Piaski i żwiry wodnolodowcowe występują powszechnie na całym terenie gminy choć koncentrują się głównie w południowej części. Tworzą tu rozległe pola sandrowe na przedpolu moren czołowych - sandr Drawy na południe od Kalisza Pomorskiego. Powierzchnia sandru Drawy w sąsiedztwie moren czołowych znajduje się na wysokości 90-120m n.p.m., opadając do poziomu 70-80 m w sąsiedztwie dolin rzecznych. Miąższość utworów sandrowych wynosi 5-15 m. Wykształcone są one w postaci szarżółtych piasków różnoziarnistych ze żwirami i żwirów. Niekiedy, głównie w stropowych partiach, występują piaski drobnoziarniste. W środkowej i północnej części gminy występują gliny zwałowe, ciągnące się rozległymi płatami w okolicach Kalisza Pomorskiego i na północ od tej miejscowości. Miąższość glin zwałowych z reguły nie przekracza 10 m. Piaski i żwiry oraz głazy moren czołowych budują liczne wzgórza, wyznaczające etapy postępu czoła lądolodu. W ich budowie przeważają zapyłone piaski różnoziarniste. Dość duże zgrupowania tych form występują w rejonie Kalisza Pomorskiego, Pożrzadła Wielkiego i Prostyni. W okolicach Kalisza występują kemy, zbudowane z piasków i żwirów, w morfologii terenu uwidocznione jako niewielkie pagórki o kolistej lub owalnej podstawie i wysokościach dochodzących do 10-15 m powyżej powierzchni terenu. W budowie kemów przeważają piaski drobnoziarniste z przewarstwieniami mułków. Ponadto w kemach często spotyka się piaski różnoziarniste ze żwirem oraz przewarstwienia lub soczewki żwirów. W dolinach rzek Drawy i Prostyni występują piaski i żwiry rzeczne.

Osady holocenu reprezentowane są przez mady, mułki, piaski i żwiry rzeczne - można je obserwować również wzdłuż innych, mniejszych cieków. Miąższość ich nie przekracza kilku metrów. Torfy zajmują rozległe powierzchnie w dolinach rzecznych oraz liczne zagłębienia bezodpływowe i brzegi jezior. Miąższość torfów dochodzi do 5 m, przeważnie jednak nie przekracza 2,5 m.

Podstawowe jednostki geologiczne gleb występujących w gminie Kalisz Pomorski to:

- utwory lodowcowe: gliny lodowcowe, piaski lodowcowe, piaski na glinach zwałowych
- utwory wodnolodowcowe: piaski akumulacji wodno-lodowcowej (budujące sandry), piaski akumulacji wodnolodowcowej kemów i ozów, pyły zastoiskowe, ily zastoiskowe
- utwory akumulacji rzecznej: piaski rzeczne dawnych teras akumulacyjnych
- utwory bagienne: torfy i mursze,
- utwory eoliczne: piaski eoliczne,
- utwory deluwialne: piaski deluwialne
- utwory akumulacji jeziornej: piaski, pyły i gytie.

Utwory lodowcowe występują w okolicach miejscowości: Giżyno, Stara Studnica, Biały Zdrój (w postaci moreny czołowej), Bralin, Cybowo.

Obszar gminy leży w zasięgu zlewni Odry, jest odwadniany przez płynącą przez Kalisz Pomorski Drawicę i Prostynię, będące dopływem Drawy oraz przez szereg mniejszych cieków.

1.2.1. Klimat

Według Romera klimat tu występujący jest przykładem wpływów klimatycznych krain poznańskiej i drawskiej, a więc obszarów pojeziernych i wielkich dolin. Przeważają wiatry z południowego zachodu i zachodnie. Okres wegetacyjny trwa 200 dni, zaczyna się w pierwszej dekadzie kwietnia, a kończy wraz z końcem października. Średnia roczna wielkość opadów wynosi 784 mm. Średni opad w miesiącach wegetacyjnych wynosi 554 mm. Charakterystyczna dla tego typu klimatu jest łagodna amplituda temperatur. Średnia roczna temperatura to 7,8°; w okresie wegetacyjnym średnia temperatura wynosi 12,7°.

1.2.2. Gleby

Gleby gminy Kalisz Pomorski mają niewielką wartość produkcyjną. Ponad 50% terenu gminy zajmują lasy, głównie bory świeże i bory mieszane świeże, na bielicach. Użytki rolne zajmują 8580 ha, z czego grunty orne to 7271 ha, sady - 24 ha, a pastwiska 348 ha. Przeważają gleby V klasy, jedynie w okolicy Dębska i Suchowa występują gleby lepszych klas (IV i III). Około 3500 ha gruntów ornich (w większości należących do AWRSP) leży odłogiem.

Tab.1. Warunki glebowe gm. Kalisz Pomorski (zgeneralizowano, za WUS Koszalin)

pH w HCl	Próchnica (%)	S siarczanowa (mg/100g)	Cd (ppm)	Zn (ppm)	Ni (ppm)	Pb (ppm)	Cu (ppm)
4,8	0,97	1,688	0,183	27,9	4,6	12,4	3,9

Tab.2. Procentowy udział gleb w klasach o różnej zawartości substancji odżywczych

Zawartość substancji (% użytków rolnych)					
	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka
P ₂ O ₅	1	9	22	34	34
K ₂ O	20	42	23	8	7
Mg	13	25	46	11	5
pH:	b. kwaśne	kwaśne	lekko kwaśne	obojętne	zasadowe
	27	18	24	23	8

1.2.3. Charakterystyka hydrologiczna

Wody powierzchniowe

Obszar gminy Kalisz Pomorski odwadniany jest przez dopływy Drawy. Spadki cieków wynoszą ok. 1 ‰. Na całym obszarze cieki zostały pogłębione i wyprostowane, stanowiąc część systemu melioracyjnego. Prace melioracyjne przyczyniły się do włączenia dawnych obszarów bagiennych w cykl krążenia powierzchniowego, obejmując swym zasięgiem obszary dolin i obniżen terenowych, głównie w okolicy Kalisza Pomorskiego. Cieki na znacznych odcinkach mają brzegi umocnione faszyną. W dolinie Drawy występują okresowe mokradła. Doliny rzeczne, wykorzystujące często znaczne odcinki rynien subglacjalnych, są wąskie i głęboko wcięte w powierzchnię terenu. Rozszerzenia dolin na ogół zajęte są przez zbiorniki jeziorne. Stosunkowo młoda rzeźba powierzchni terenu jest przyczyną istnienia znacznej ilości jezior. Wszystkie występujące jeziora są pochodzenia lodowcowego, tworząc ciągi rynnowe. Kierunki ciągów rynien są zwykle prostopadłe do moren czołowych i najczęściej zorientowane południkowo. Wyjątkiem jest rynna jezior: Dominikowo - Krzywe Dębsko – Szerokie, o przebiegu równoleżnikowym. Z uwagi na znaczne głębokości rynien, jeziora są ważnym czynnikiem współdziałającym z wodami podziemnymi w utworach czwarto- i trzeciorzędowych. Są ważnym czynnikiem równowagi hydraulicznej.

Rzeka Drawa charakteryzuje się bardzo wyrównanym przebiegiem stanów i przepływów wody, w okresie wielolecia. Wiąże się to z głębokim wcięciem dolin rzecznych jej systemu w rozległe pokrywy utworów sandrowych, co stwarza dogodne warunki do drenażu wód podziemnych, o znacznej zasobności, oraz znacznej liczby jezior, będących regulatorami objętości przepływu wody w ciekach. Współczynnik niejednorodności przepływów skrajnych wynosi 3,2 (wodowskaz Kamienna) i należy do najniższych w dorzeczu Odry. Średni roczny odpływ jednostkowy wynosi $7,1 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}\cdot\text{km}^2$, a dla wartości ekstremalnych $3,9\text{-}12,7 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}\cdot\text{km}^2$. Wartości te świadczą również o dużej zasobności dorzecza Drawy. Objętość przepływów innych cieków tego obszaru wynosi: Drawica: $0,4 \text{ m}^3/\text{s}$, Stawica: $0,05 \text{ m}^3/\text{s}$, Korytnica: $1,3 \text{ m}^3/\text{s}$.

Wody podziemne

Głębokość zalegania wód podziemnych nawiązuje do ukształtowania terenu, powtarzając w złagodzonej formie jego kształt. Na przeważającej części rozpatrywanego terenu wody podziemne zalegają na głębokości od 5 do 10 i od 10 do 20 metrów. Duże gradienty hydrauliczne występują w strefach wysoczyznowych przyległych do dolin rzecznych i rynien jeziornych.

Tab.3. Wartości średnie i skrajne zwierciadła wód podziemnych pierwszego poziomu wodonośnego w posterunku obserwacyjnym Dębsko, w latach 1958-80

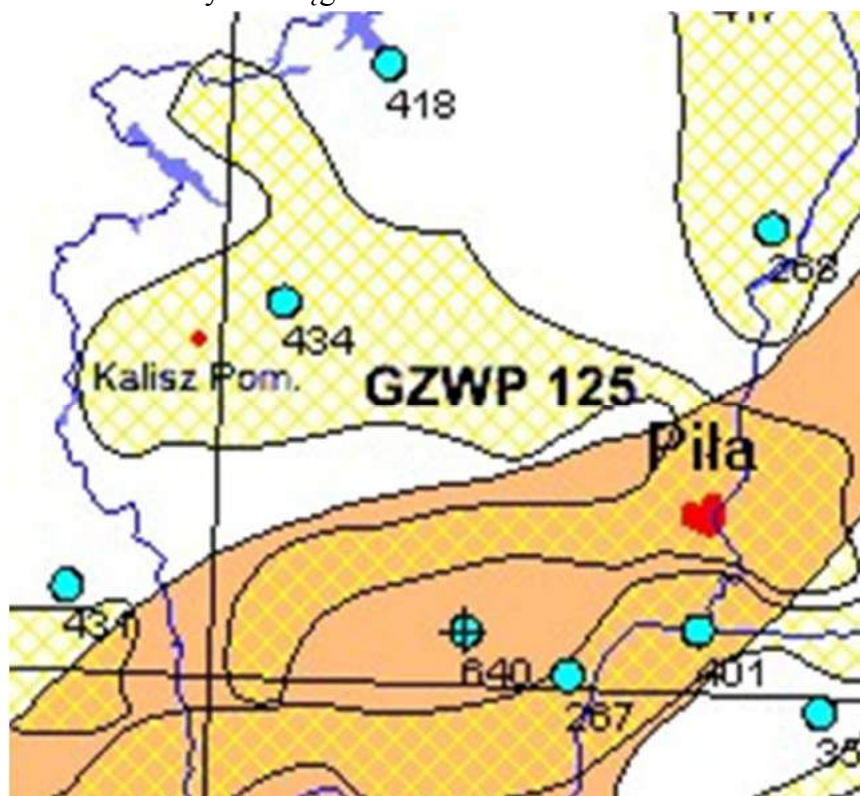
Rzędna pow. terenu (m n.p.m.)	Wys. znaku mierniczego (cm)	Max abs (cm).	Min abs. (cm)	Amplitudy skrajne (cm)	Amplitudy średnie (cm)	Średnia roczna głębokości (cm)
98,65	83	91	400	309	98	253

W latach 1981-86: Max abs.: 84 cm (III 1981); Min abs.: 320 cm (X 1983); Amplituda skrajna: 236 cm

W strefie krawędziowej doliny Studzienicy, w okolicy miejscowości Stara Studnica i Sienica, występują źródła.

Centralna (w rejonie miasta Kalisz Pomorski), wschodnia i południowo wschodnia część gminy znajdują się w granicach czwartorzędowego, między morenowego GZWP (Głównego Zbiornika Wód Podziemnych) Wałcz - Piła nr 125 (ryc. poniżej), o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 169 tys m³/d i średniej głębokości ujęć 65 m.

Ryc. Zasięg GZWP Wałcz – Piła nr 125

Źródło: opracowanie własne na podst. www.pgi.gov.pl

Zasoby wód powierzchniowych

Sieć rzeczna oraz zasoby jezior gminy Kalisz Pomorski są bardzo bogate. Przez środek gminy, z północy na południe przepływa rzeka Drawa, wpływająca na teren gminy z jeziora Wiry i przepływająca kolejno przez jeziora: Koźlanka, Zły Łęg, Strunowo, w którym rozdziela się na dwie, płynące równolegle rzeki: Drawę i Prostynię. Prostynia przepływa przez jeziora Mielno i Prostynia i na wysokości wsi Prostynia łączy się z Drawą, stanowiąc na odcinku ok. 3 km naturalną granicę gminy. Drawa i Prostynia stanowią zlewnię dla dopływających z zachodu i wschodu szeregu lokalnych cieków: Słopiczy, Stawicy, Kamionki, Głębokiej, Korytnicy, Drawicy. Rzeki Drawa i Drawica objęte są regionalnym monitoringiem wód. Ogółem powierzchnia jezior w gminie wynosi ok. 710 ha, większe z nich wraz z podstawową charakterystyką zestawiono poniżej.

Jeziora gminy Kalisz Pomorski należą do zbiorników płytkich. Większość z nich ma naturalną osłonę biologiczną w postaci lasu. Dla płytkich akwenów ta naturalna osłona ma szczególne znaczenie jako bariera chroniąca przed spływami powierzchniowymi. Typowo śródlęsnymi jeziorami są: Mąkowskie, Krzywe Dębsko, Szerokie, Mielno i Prostynia. One też najlepiej chronione są przed zjawiskami fluwialnymi, a w efekcie przed dalszym wypłyceniem i eutrofizacją. Największe zagrożenia dla stanu czystości i trofii wód jeziornych stanowi sąsiedztwo zwartych układów osadniczych. Wpływom antropogenicznym, w postaci odprowadzenia wód z oczyszczalni lub bezpośrednich ujęć ścieków, podlegać mogą jeziora

położone w sąsiedztwie Kalisza (Bobrowo Wielkie i Małe, Jez. Młyńskie), Giżyna (jeziro Giżyno), Białego Zdroju (jeziro Wieliz).

Wysoki wskaźnik rozwinięcia linii brzegowej w przypadku jezior Krzywe Dębsko, Mąkowskie i Szerokie świadczy o urozmaiconej linii brzegowej i wysokich walorach krajobrazowych pobraża, a więc również atrakcyjności turystycznej tych terenów.

Tab.4. Ważniejsze jeziora gminy Kalisz Pomorski

nazwa	wys. n.p.m. (m)	pow. (ha)	obj. (tys. m ³)	głęb. max (m)	głęb. x (m)	dług. max (m)	szer. max (m)	dług. linii brzeg. (m)	rozwi- nięcie linii brzeg.	wskaźnik odsło- nięcia
Bobrowo Wlk.	90,2	24,0	3192,0	34,4	13,3	640	600	2100	1,21	1,8
Bobrowo Małe	90,2	9,4	413,6	9,8	4,4	420	300	1200	1,10	2,1
Dominikowo	79,0	78,6	7326,6	16,5	9,3	1740	570	4400	1,4	8,5
Giżyno	98,0	63,3	7098,8	26,3	11,2	2450	425	6000	2,13	5,6
Krzywe Dębsko	79,2	121,6	7131,7	18,1	5,9	4050	540	9400	2,41	20,6
Mąkowskie	79,6	170,5	23196,5	31,2	13,6	3000	825	8450	1,83	12,5
Mielno	88,4	36,4	386,3	2,5	1,0	-	-	-	-	-
Młyńskie	90,1	14,8	830,9	15,3	5,6	640	380	1900	1,39	2,2
Prostynia	80,2	49,0	1715,0	7,7	3,5	1640	510	4100	1,65	6,4
Szerokie	79,4	75,1	4581,1	14,8	6,1	2070	620	5600	1,82	12,3
Wieliz	89,5	31,1	831,8	4,2	2,7	-	-	-	-	-
Zły Łęg	88,4	45,5	794,6	3,7	1,7	-	-	-	-	-

(Jańczak J. (red.) 1996: Atlas jezior Polski IMiGW, Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań, pomiary – wg danych IRŚ w Olsztynie).

Jez. WIELKIE BOBROWO

woj. ZACHODNIOPOMORSKIE

m-to. KALISZ POMORSKI

Wys. n.p.m 90.4

POWIERZCHNIA (P)

zw. wody 25.25 ha

wysp - ha

GŁĘBOKOŚĆ (G)

maksym. 34.1 m

średnia v/p 12.4 m

OBJĘTOŚĆ (V) 3132.25 tyś. m ³	POWIERZCHNIE I OBJĘTOŚCI BATYMETRYCZNE						
	WYMIARY (D i S)	IZOBATA m	POWIERZCHNIA		OBJĘTOŚĆ WARSTWY MIĘDZY IZOBATAMI		
			określona izobata ha	pasa między izoba.		tyś m ³	%
				ha	%		
długość max. (D) 650 m	0	25.25	5.37	21.3	1128.25	36.0	
szerok. max. (S) 600 m	5	19.88	5.50	21.8	856.50	27.0	
	10	14.38	6.78	26.8	549.50	17.5	
	15	7.60	2.98	11.8	305.50	9.8	
	20	4.62	2.00	7.9	181.00	5.8	
	25	2.62	1.62	6.4	90.5	2.8	
	30	1.0	0.95	3.8	21.0	0.7	
	34	0.05	0.05	0.2	0.01	0.1	
	34.1						

LINIA BRZEGOWA (L)

misy jeziora 2050 m

wysp. - m

ogółem 2050 m

rozwój linii brzegowej:

Opracowano na podstawie pomiarów batymetrycznych wykonanych
Metodą siatki kwadratów 50 X 50 m

Ilość sondowań na 100 ha 350

Data pomiarów LIPIEC 1988r

Sondował A. KOPIECKI, J. KOZAKIEWICZ

Opracował W. URBANOWSKI

Jez. BOBROWO MAŁE		woj. ZACHODNIOPOMORSKIE		m-to. KALISZ POMORSKI			
Wys. n.p.m 90.2							
POWIERZCHNIA (P) zw. wody 11.56 ha wysp - ha		GŁĘBOKOŚĆ (G) maksym. 10.1 m średnia v/p 4.7 m					
OBJĘTOŚĆ (V) 541.5 tyś. m³		POWIERZCHNIE I OBJĘTOŚCI BATYMETRYCZNE					
WYMIARY (D i S) długość max. (D) 420 m szerok. max. (S) 300 m		IZOBATA m	POWIERZCHNIA		OBJĘTOŚĆ WARSTWY		
			określona izobata ha	pasa między izoba.		MIĘDZY IZOBATAMI	
			ha	%	tyś m ³	%	
		0	11.56	2.68	23.2	102.4	18.9
		1	8.88	0.78	6.7	84.9	15.7
		2	8.10	1.10	9.5	75.5	13.9
		3	7.0	0.65	5.6	66.7	12.3
		4	6.35	0.95	8.2	58.8	10.8
LINIA BRZEGOWA (L) misy jeziora 1180 m wysp. - m ogółem 1180 m rozwój linii brzegowej:		5	5.4	1.0	8.6	49.0	9.0
		6	4.4	0.92	8.0	39.4	7.3
		7	3.48	1.1	9.5	29.3	5.4
		8	2.8	1.03	8.9	18.6	3.4
		9	1.35	1.0	8.7	17.0	3.1
		10	0.35	0.35	3.1	0.1	0.2
		10.1					
Opracowano na podstawie pomiarów batymetrycznych wykonanych Metodą siatki kwadratów 50 X 50 m Ilość sondowań na 100 ha 360 Data pomiarów LIPIEC 1988r Sondował J.RZEPECKI, J.KOZAKIEWICZ Opracował P. KOKOCIŃSKI							

Jez. MŁYŃSKIE

woj. ZACHODNIOPOMORSKIE

m-to. KALISZ POMORSKI

Wys. n.p.m 90.1

POWIERZCHNIA (P)

zw. wody 14.78 ha

wysp - ha

GŁĘBOKOŚĆ (G)

maksym. 15.3 m

średnia v/p 5.6 m

OBJĘTOŚĆ (V) 830.9 tyś. m³

WYMIARY (D i S)

długość max. (D) 510 m

szerok. max. (S) 400 m

POWIERZCHNIE I OBJĘTOŚCI BATYMETRYCZNE

IZOBATA m	określona izobata ha	POWIERZCHNIA		OBJĘTOŚĆ WARSTWY MIĘDZY IZOBATAMI	
		pasa między izoba.		tyś m ³	%
		ha	%		
0	14.78	1.6	10.8	139.8	16.8
1	13.18	3.0	20.3	233.6	28.1
3	10.18	2.86	19.4	175.0	21.1
5	7.75	2.57	17.4	120.7	14.5
7	4.75	2.57	17.4	103.95	12.5
10	2.18	0.93	6.3	34.3	4.1
12	1.25	0.95	6.4	23.25	2.8
15	0.3	0.3	2.0	0.3	0.1
15.3					

LINIA BRZEGOWA (L)

misy jeziora 1800 m

wysp. - m

ogółem 1800 m

rozwój linii brzegowej:

Opracowano na podstawie pomiarów batymetrycznych wykonanych
Metodą siatki kwadratów 50 X 50 m

Ilość sondowań na 100 ha 360

Data pomiarów CZERWIEC 1988r

Sondował J.RZEPECKI, J.KOZAKIEWICZ

Opracował R. KOPIECKI

Gospodarka wodna - melioracje

Na terenie gminy znajdują się następujące urządzenia melioracji podstawowych utrzymywane i konserwowane przez Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie:

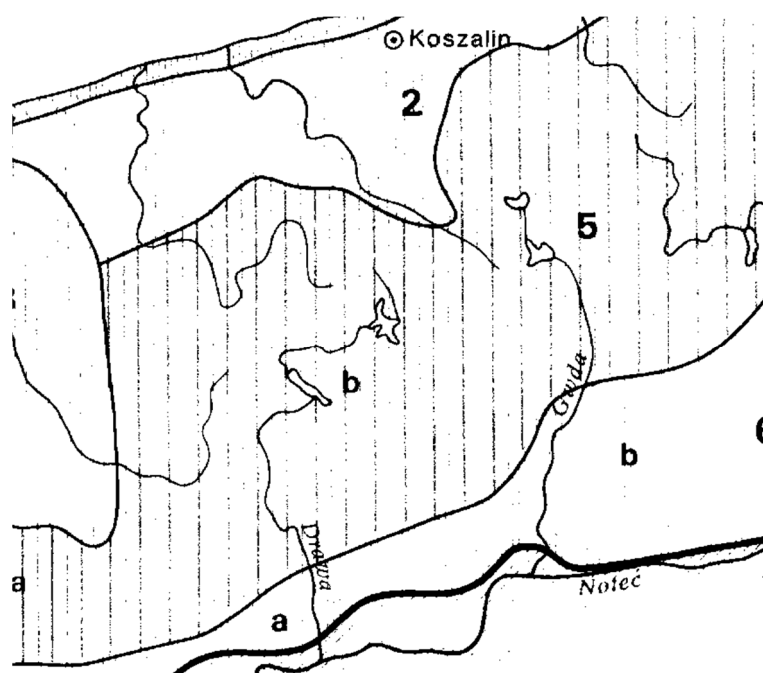
- Rzeka Drawica – 15,1 km
- Rzeka Głęboka – 8,5 km
- Rzeka Kamionka – 5,5 km
- Rzeka Korytnica – 12,2 km
- Rzeka Makowarka – 1,5 km
- Rzeka Prostynia – 3,0 km
- Rzeka Stawica – 7,4 km
- Rzeka Studzienica – 8,5 km
- Rzeka Zgnilec – 3,0 km

Razem na terenie gminy utrzymaniem i konserwacją objętych jest 65,2 km cieków podstawowych, w tym 23,4 km uregulowanych.

W ewidencji urządzeń melioracji szczegółowych znajduje się obszar zmeliorowany o powierzchni 1610 ha (w tym grunty orne stanowią 1069 ha i 541 użytki zielone). W programach „Perspektywicznym Programie Melioracji na lata 1991-2020” i „Programie Inwestycji Melioracyjnych na lata 1996 – 2015” nie przewiduje się realizacji inwestycji w zakresie melioracji. W „Programie małej retencji na lata 1997-2015” przewidziano możliwość realizacji: odbudowy systemu nawadniającego Stara Korytnica i zbiornika retencyjnego RDLP, a w terminie późniejszym retencja zbiornikowa Prostynia.

Naturalna roślinność potencjalna

Według geobotanicznego podziału Polski gmina Kalisz Pomorski należy do Prowincji Nizowo-Wyżynnej, Środkowoeuropejskiej, Działu Bałtyckiego, Krainy: Pojezierze Pomorskie, (ryciny dalej).

Ryc. Krainy geobotaniczne (5 - Kraina: Pojezierze Pomorskie, b - Okręg Drawsko-Wałęcki)

Dominującym zespołem roślinnym są żyzne buczyny niżowe (*Melico-Fagetum*) szczególnie rozwinięte w zachodniej części gminy, subatlantyckie acidofilne lasy bukowo-dębowe typu pomorskiego (*Fago-Quercetum petraeae*), występujące w północno-wschodniej części gminy oraz kontynentalne bory mieszane (*Pino-Quercetum*), zajmujące południową część gminy. Na mniejszych powierzchniach rozwinięte są grądy subatlantyckie, bukowo-dębowo-grabowe (*Stellario-Carpinetum*), postać pomorska, uboga. Dominują one w okolicy miasta Kalisz Pomorski, na południowy wschód od jeziora Drawsko. Dolinom rzeczny towarzyszą niżowe łągi olszowe i jesionowo-olszowe, siedlisk wodno-gruntowych okresowo lekko zabagnionych (*Circaeo-Alnetum*) oraz olsy środkowoeuropejskie (*Carici elongate-Alnetum sensu lato*).

Wyróżnienie zespołów roślinności potencjalnej ma znaczenie przy modelowaniu przestrzennych systemów przyrodniczych gminy, rewitalizacji i renaturalizacji krajobrazów oraz rekultywacji gruntów zdegradowanych. Do naturalnych układów roślinnych należy nawiązywać przy wprowadzaniu jakichkolwiek zalesień gruntów porolnych.

1.3. Zasoby przyrodnicze gminy Kalisz Pomorski

1.3.1. Kopaliny

Na terenie gminy zlokalizowane są następujące udokumentowane złoża kopalin:

- „Kalisz Pomorski” – kruszywo naturalne
- „Kalisz Pomorski II” – kruszywo naturalne
- „Kalisz Pomorski III” – kruszywo naturalne
- „Kalisz Pomorski IV” – kruszywo naturalne
- „Prostynia II” – kreda jeziorna
- „Prostynia III” – kreda jeziorna

Granice złóż zostały przedstawione na rysunku studium.

Tab.5. Zbiorcze zestawienie obszarów perspektywicznych występowania kopalin na obszarze gminy Kalisz Pomorski wg stanu na dzień 31.12.1995 r

numer obszaru na mapie	miejsowość	rodzaj i wiek kopalin	wytypowano na podstawie	rodzaj opracowania geologicznego	przypuszczalne zasoby tys.ton	forma występowania
A	Stara Korytnica	piasek plejstocen	wiercenia	sprawozdanie	800	pokładowa
B	Stara Korytnica	piasek plejstocen	wiercenia	sprawozdanie	400	pokładowa
C	Jaworze Żółwino	kreda jeziorna holocen	wiercenia	orzeczenie	200	pokładowa
D	Krężno	kreda jeziorna holocen	wiercenia	sprawozdanie	150	pokładowa Obszar położony w OCHK „Okolice Kalisz Pomorskiego”
E	Giżyno	kreda jeziorna holocen	wiercenia	sprawozdanie	250	pokładowa
F	Jaworze Żółwino	torf holocen	wiercenia	orzeczenie	300	pokładowa
G	Czertyń- Mielno Starogardzkie	torf holocen	wiercenia	sprawozdanie	700	pokładowa
H	Krężno	torf holocen	wiercenia	sprawozdanie	200	pokładowa
I	Borowo II	torf holocen	wiercenia	sprawozdanie	100	Pokładowa Obszar położony w OCHK „Okolice Kalisz Pomorskiego”
J	Prostynia 3	torf holocen	wiercenia	sprawozdanie	100	pokładowa
K	Mąkowary	torf holocen	wiercenia	sprawozdanie	100	pokładowa
L	Prostynia I	torf holocen	wiercenia	sprawozdanie	150	pokładowa

1.3.2. Lasy

Gmina Kalisz Pomorski charakteryzuje się wysokim udziałem lasów (54%), głównie siedlisk borowych (bory świeże, bory mieszane świeże, lasy mieszane). Podlegają one następującym nadleśnictwom: Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski i Złocieniec. Największa powierzchnia zarządzana jest przez Nadleśnictwo Drawsko – 22176,55 ha, przy czym zaznaczyć należy, że 95% tego obszaru zajętych jest przez poligon wojskowy. W jej obrębie powierzchnia leśna stanowi 13931,88 ha, z czego tereny zalesione to 12897,61 ha, a grunt niezalesiony – 145,88 ha. Według operatu urzędzenia lasów Nadleśnictwa Kalisz na lata 1994-2003 lasy zajmują 12932,66 ha. Wiek rębności drzewostanów przyjęto następująco, dla poszczególnych gatunków: dąb, jesion - 140 lat, sosna, modrzew, buk - 100 lat, świerk, daglezwja, brzoza, grab, lipa - 80 lat, osika, olsza - 60 lat, topola, wierzba - 40 lat. Planuje się pozyskanie nie większe niż 3992,65 m³ grubizny. Lasy ochronne zajmują 1926,94 ha, z tego lasy ochronne w miastach zajmują 75,93 ha, lasy glebochronne: 547,78 ha, wodochronne: 1217,85 ha, ostoje zwierzyny wymagającej ochrony: 85,38 ha. Najmniejszy odsetek lasów w obrębie gminy Kalisz Pomorski podlega zarządowi Nadleśnictwa Złocieniec. Ogólna powierzchnia leśna wynosi 623,30 ka, z tego powierzchnia leśna to 597,19 ha, zalesiona – 572,27 ha. Obszar niezalesiony zajmuje 6,26 ha. Obecnie na obszarze nadleśnictw nie ma żadnych obszarów chronionych, w ujęciu konserwatorskim. Synteza powyższych danych ujęta została poniższą tabelą.

Tab.6. Podział gminy na nadleśnictwa

powierzchnia (ha)	nadleśnictwo Drawsko	nadleśnictwo Kalisz Pomorski	nadleśnictwo Złocieniec
ogólna	22 176,65	12932,66	623,30
leśna	13 931,88		597,19
zalesiona	12 897,61		572,27
niezalesiona	145,88		6,26

1.3.3. Ważniejsze gatunki fauny

Poniżej przedstawiono zasoby fauny, jakie zidentyfikowano na podstawie obserwacji terenowych oraz publikowanych materiałów źródłowych, w podziale na grupy systematyczne.

Mięczaki

Ślimaki

- Rozdepkowate: rozdepka rzeczna
- Żyworódkowate: żyworódka pospolita
- Zawójkowate: zawójka płaska, zawójka przyplaszczona, zawójka pospolita
- Źródłarkowate: wodożyłka Jenkinsa, sadzawczak drobny
- Zagrzebkowate: zagrzebka pospolita, zagrzebka sklepiona
- Rozdętkowate: rozdętka pospolita
- Błotniarkowate: błotniarka stawowa, błotniarka uszata, błotniarka pospolita, błotniarka moczarowa, *Lymnaea peregra*, *Lymnaea corvus*
- Zatokowate: zatoczek pospolity, zatoczek obrzeżony, zatoczek wieloskrętny, zatoczek ostrokrawędzisty, zatoczek skręcony, zatoczek białawy, zatoczek Rossmassera, zatoczek malutki, zatoczek lśniący, zatoczek rogowy
- Przytulikowate: przytulik strumienowy

- Acroloxidae: przytulik jeziorny

Małże

- Skójkowate: skójka zostrzona, skójka malarska, skójka wielka, szczeżuja pospolita, szczeżuja wielka
- Racicznicowate: racicznica zmienna
- Groszkówkowate: gałeczka rogowa, kruszynka delikatna, groszkówki

Wyżej wymieniony skład gatunkowy mięczaków należy do pospolitych w jeziorach nizinnych naszego kraju. Gatunki te występują powszechnie w jeziorach gminy Kalisz Pomorski.

Ryby

Dane poniższe uzyskano na podstawie danych literaturowych oraz informacji dostępnych w PZW. Tabela zawiera wykaz gatunków ryb, wraz z podziałem ze względu na stan zagrożenia (rzadkość występowania) (według Polskiej czerwonej księgi zwierząt).

Gatunki najwyższego ryzyka:

EN - gatunek zagrożony: piskorz, sieja

VU - gatunek narażony: miętus, sielawa

Gatunki niższego ryzyka:

CD - gatunek zależny od ochrony: węgorz

NT - gatunki „najmniejszej” troski: ciernik jazgarz jaź jelec karaś kielb krap jelec karaś kielb krap leszcz lin okoń płoć sandacz słonecznica szczupak ukleja wzdręga

Gatunki o bliżej nieokreślonym statusie:

DD - dane niedostateczne lub brak informacji o liczebności gatunku i tendencjach zmian: stynka

Pozostałe gatunki ichtiofauny, nieklasyfikowane w kategoriach zagrożonych: karp

Ptaki

Zasoby ornitofauny reprezentowane są przez liczne gatunki podlegające ochronie: bielik, puchacz, bocian czarny, kania ruda, kania czarna, rzadkie gatunki ptaków ekosystemów wodnych: bąk, zimorodek, perkoz, gągoł, a także pospolita kaczka krzyżówka. Na terenie Nadleśnictwa Kalisz Pomorski wyznaczono strefę ochronną bielika (zaznaczoną na planie). Na podstawie wywiadu w Nadleśnictwie Drawsko uzyskano informacje o istnieniu stref ochronnych obszarów gniazdowania ptaków drapieżnych również i w tym Nadleśnictwie. Znajdują się one w lasach leżących na terenie gminy Kalisz Pomorski, objętych poligonem. Dokładne dane nie są udostępniane, wobec czego w niniejszym opracowaniu nie zdecydowano się na uszczegółowienie tych informacji. Zaznaczyć przy tym należy, że według licznych opracowań poświęconych zasadom ochrony przyrody (m.in. prof. prof. Olaczka, Denisiuka i Dobrowolskiego, Dubelowej) nie należy popularyzować miejsc występowania szczególnie cennych okazów fauny i flory, gdyż mimo woli można narazić je na zagrożenie. Zalecenie to w szczególności stosuje się do miejsc gniazdowania ptaków drapieżnych i innych rzadkich przedstawicieli fauny, np. żółwia błotnego.

- perkoz dwuczuby - Jez. Bobrowo Wielkie, Kalisz Pomorski
- bocian biały - gniazda zasiedlone (wizja lokalna czerwiec`99): Jasnopole, Suchowo, Prostynia, Czertyń
- łabędź niemy - oczka wodne na terenie poligonu przy drodze do Jaworza

Nietoperze

Na terenie gminy Kalisz Pomorski brak jest miejsc zimowania tych zwierząt. Najbliższe dotąd stwierdzone zimowiska nietoperzy zlokalizowane są w Drawieńskim Parku Narodowym w następujących miejscowościach i obiektach: Drawnik - piwnica, Moczele - piwnica, Pustelnia - bunkier, piwnica, Jelenie - piwnica. W zimowiskach tych stwierdzono następujące gatunki: *Myotis myotis* (nocek duży), *Myotis nattereri* (nocek Natterera), *Myotis daubentoni* (nocek rudy), *Plecotus auritus* (gacek brunatny). Nietoperze te spotykane są na terenie gminy Kalisz Pomorski na żerowiskach.

Pozostała fauna

Na terenach leśnych licznie występuje tzw. zwierzyna łowna: sarny, jelenie dziki, lisy. Jej stan jest regulowany poprzez działania prowadzone przez stosowne Nadleśnictwo w ramach tzw. planowej gospodarki łowieckiej.

1.3.4. Ważniejsze gatunki flory

Rośliny rzadkie w skali regionu

- goździcznik skalnicowy - *Petronhagia saxifraga* (L.) Link - żwirownia na N krańcach Kalisza Pomorskiego (siatka ATPol BC02)
- pieprzyca polna (*Lepidum campestre* <L.> R.Br.), przy torach 2 km SE od Kalisza Pom (ATPol BC02)
- pięciornik wyprostowany (*Potentilla recta* L.) - stacja kolejowa Cybowo (ATPol BC01), 1km S od wsi Poźrzadło Wielkie (ATPol BB92)
- krwiściąg mniejszy (*Sanguisorba minor* Scop.) - tory kolejowe w Starej Korytnicy (ATPol BC03) oraz w Kaliszu przy torach na SE od miasta (ATPol BC02)
- groszek skrzydłasty (*Lathyrus montanus* Bernk.), 1 km SE od jez. Wirów, 3,5 km NW Poźrzadło Wlk
- bodziszek czerwony (*Geranium sanguineum* L.), przy szosie do Poźrzadła Wielkiego (ATPol BB92)
- pajęcznica gałęzista (*Anthericum ramosum* L.) - na skraju dąbrowy przy szosie 2,5 km NW od Poźrzadła Wielkiego (ATPol BB92) i na przydrożu 4 km NW od Poźrzadła (1 km na SE od jez. Wirów) - ATPol BB82
- perlówka jednokwiatowa (*Melica uniflora* Retz.), 3 km NW od Poźrzadła Wielkiego, na skraju lasu dębowo-bukowego przy szosie (ATPol BB92)

Rośliny chronione

ochrona ścisła:

- bluszcz pospolity *Hedera helix* - cmentarz poewangelicki w Kaliszu, cmentarz ewangelicki w Poźrzadle
- paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare* - nad Jez. Mąkowarskim przy ruinach budowli wodnej (jaz) na strumieniu
- barwinek *Vinca minor* - nad Jez. Mąkowarskim przy ruinach budowli wodnej (jaz), rośliny rosną przy ruinach siedliska, przypuszczalnie „uciekinier” z ogrodu
- grążel żółty *Nuphar lutea* - Jez. Mąkowarskie, Jez. Krzywe
- grzybienie białe *Nymphaea alba* - Jez. Mąkowarskie, Jez. Krzywe, Jez. Bobrowo Wielkie
- wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* - lasy Nadleśnictwa Drawsko
- widłak goździsty *Lycopodium clavatum* - lasy Nadleśnictwa Drawsko

ochrona częściowa:

- konwalia majowa *Convallaria majalis* - lasy Nadleśnictw Drawsko, Kalisz Pomorski i Złocieniec
- kruszyna pospolita *Frangula alnus* - lasy Nadleśnictw Drawsko, Kalisz Pomorski i Złocieniec
- kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium* - Borowo
- wilżyna ciernista *Ononis spinosa* - Borowo
- porzeczka czarna *Ribes nigrum* - Lasy Nadleśnictwa Drawsko

Parki miejskie

Zasoby zieleni miejskiej zostały zewidencjonowane w mieście Kalisz Pomorski. Wynoszą one 2 parki miejskie o pow. 1,2 ha i 0,3 ha (dane z 1994 r.). Parki wiejskie (podworskie) zostały ujęte w niniejszym opracowaniu w części „Chronione obszary i obiekty gminy Kalisz Pomorski”.

1.4. Istniejące chronione obszary i obiekty gminy Kalisz Pomorski

Pomniki przyrody

Na terenie gminy tą formą ochrony objęto 9 obiektów (tabela poniżej):

Tab.7. Pomniki przyrody gminy Kalisz Pomorski

lp.	nazwa obiektu	wymiary		lokalizacja
		obwód (cm)	wysokość(m)	
1.	dąb bezszypułkowy	600	22	Biały Zdrój
2.	buk zwyczajny	450	22	Pożrzadło
3.	dąb szypułkowy	630	27	Jasнопole
4.	lipa drobnolistna	330	20	Biały Zdrój
5.	lipa drobnolistna	640		Biały Zdrój
6.	lipa drobnolistna	540		Biały Zdrój
7.	lipa drobnolistna	700		Biały Zdrój
8.	aleja dębowa			Dębsko
9.	głaz narzutowy			Kalisz Pom., J Bobrowo Wlk

Obszar chronionego krajobrazu

Wyznaczony został na podstawie uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie, z dnia 17 listopada 1975 r. (uchwała Nr X/46/75). Wyznaczono go na wschód od miasta, nosi nazwę „Okolice Kalisza Pomorskiego” (naniesiony na planszy).

Użytek ekologiczny

Jest nim śródleśne oczko wodne „Dębsko”, wyznaczone w lasach podlegających Nadleśnictwu Kalisz Pomorski. Ponadto za użytek ekologiczny uznano teren leżący w pododdziale 456 d Nadleśnictwa, Obrębu i Leśnictwa Kalisz Pomorski o powierzchni 1,23 ha, oraz „Bagno Czertyńskie” Leśnictwo Czertyń oddz. 339 a o powierzchni 78,52 ha.

Zabytkowe parki

Do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisano park podworski w Kaliszu Pomorskim (nr rej. 235, z dn. 16.01. 1960 r.).

Inne formy ochrony środowiska

Strefa ciszy wyznaczona została na obszarze jeziora Mąkowary i jego pasie brzegowym.

Waloryzacja krajobrazu

Ocena (waloryzacja), jako sąd wartościujący, wyrażający dodatnie lub ujemne ustosunkowanie się, aprobatę lub dezaprobatę zdarzenia lub stanu rzeczy, pojawia się w geografii w momencie, gdy chcemy dokonać wartościowania struktury składników środowiska przyrodniczego dla potrzeb naukowych i praktycznych. Według Bartkowskiego (1985), przedmiotem oceny jest środowisko przyrodnicze człowieka, definiowane jako „*zbiór czynników oddziałujących na podmiot środowiska*” (podmiotem jest człowiek). W procesie oceny walorów krajobrazowych gminy Kalisz Pomorski wydzielono jednostkę przestrzenną, tzw. pole podstawowe oceny, na której dokonano wartościowania struktury środowiska. Jako jednostkę najbardziej porównywalną przyjęto figurę geometryczną – kwadrat o bokach w rzeczywistości 1 km x 1km (o powierzchni 1km²). Ocenę przeprowadzono w oparciu o mapy topograficzne w skali 1:50 000. Układ kwadratów oparto na oznaczonej na mapie siatce kilometrowej.

Dla dokonania klasyfikacji zjawisk fizyczno-geograficznych ustalono kryteria, przyjmując na użytek niniejszego opracowania:

- stopień urzeźbienia terenu – wyrażony wielkością spadków terenu [w %] w polu podstawowym oceny;
- stopień lesistości – udział powierzchni leśnej [w %] w polu podstawowym oceny;
- stopień jeziorności – udział powierzchni jezior [w %] w polu podstawowym oceny;
- mozaikowatość typów użytkowania terenu – wyrażony ilością form użytkowania terenu w polu podstawowym oceny o określonych cechach jakościowych.

Wydzielenie to umożliwiło przeprowadzenie jakościowego wartościowania składników i cech struktury środowiska, czyli bonitację. Po ustaleniu kryterium oceny dokonano klasyfikacji bonitacyjnej – podziału zjawisk fizyczno-geograficznych na klasy według określonych zasad, przy założeniu, że jedna sytuacja fizyczno-geograficzna jest lepsza od drugiej, druga od trzeciej, itd. W oparciu o zasadę atrakcyjności kryterium (jego wagi) przyjęto niższą klasyfikację (tabela).

Ocena jakości wybranych cech komponentów środowiska przyrodniczego została przedstawiona w formie kartogramu. Określonej cesze przypisano stosowne nasycenie barwy, uzyskując dzięki temu plastyczny obraz oceny powierzchni w kategoriach przestrzennych. Analityczną stronę oceny przedstawiono w formie graficznej (załączniki 1 – 6).

Po zakończeniu klasyfikacji bonitacyjnej dokonano zamiany wartości jakościowych na ilościową (bonitacja punktowa) oraz dokonano kwalifikacji terenu, polegającej na wydzieleniu kategorii kwalifikacyjnych. Są to: tereny mało atrakcyjne krajobrazowo, tereny średnio atrakcyjne, tereny atrakcyjne. Oceny wskazują, że przeważająca część gminy dysponuje wysokimi walorami krajobrazowymi. Szczególne ich natężenie znaleźć można na wschodnim (dolina Korytnicy) i północno-zachodnim skraju gminy (otoczenie Jeziora Mąkowarskiego).

Tab.8. Kryteria oceny atrakcyjności środowiska przyrodniczego

atrakcyjność terenu według przyjętego kryterium			
kryterium oceny	duża	średnia	mała
stopień urzeźbienia terenu	Tereny silnie urzeźbione, o dużych deniwelacjach i spadkach terenu. Przewaga obszarów o spadkach powyżej 6,0%.	Tereny słabo urzeźbione. Przewaga obszarów o spadkach w przedziale od 3,1% do 6,0%.	Tereny płaskie. Przewaga obszarów o spadkach do 3,0%.
lesistość	Lasy zajmują powyżej 40,0% ocenianej powierzchni.	Lasy zajmują badaną powierzchnię w przedziale od 20,1% do 40%.	Lasy zajmują poniżej 20,0% pola oceny.
jeziorność	Jeziora w polu oceny zajmują powyżej 20,0% powierzchni.	Jeziora zajmują od 10,1% do 20,0% badanej powierzchni.	Jeziora zajmują poniżej 10,0% powierzchni pola oceny.
mozaikowość typów użytkowania terenu	Dominujący typ użytkowania: leśny, leśny z jeziorami, leśny z polami uprawnymi, leśny z jeziorami i polami uprawnymi.	Dominujący typ użytkowania: pola uprawne z łąkami, pola uprawne z lasami, pola uprawne z jeziorami, łąki z polami uprawnymi i lasem, jezioro z łąkami i polami uprawnymi.	Dominujący typ użytkowania: pola uprawne, pola uprawne na terenach podmokłych, łąki, laki na terenach podmokłych, lasy na terenach podmokłych oraz ich dominujące sąsiedztwo w polu oceny z bardziej atrakcyjnymi typami użytkowania terenu.

1.5. Układ przyrodniczy gminy Kalisz Pomorski – powiązania systemowe

Podstawowe pojęcia i definicje

W przedstawionej analizie będą stosowane pojęcia:

1. Korytarz ekologiczny: liniowy element struktury biotycznej i abiotycznej w heterogenicznej przestrzeni, przez który odbywa się przepływ materii przez fizjocenozę (rozprzestrzenianie się materii nieożywionej, zwierząt, roślin, nasion, itp.). Korytarz ekologiczny jest strukturą przyrodniczą, dla której funkcjonowania konieczne jest zachowanie ciągłości przestrzennej. W związku z powyższym należy przeciwdziałać fragmentacji środowiska, czyli powstawaniu wysp środowiskowych, a jeżeli takie są to planować ich połączenie łącznikami ekologicznymi.

Korytarze ekologiczne w postaci zadrzewień i zakrzewień, poza łączeniem wysp środowiskowych i wzmacnianiem przepływu organizmów, oddziałują na tereny otaczające, zasilając je w gatunki, wpływają na mikroklimat, przeciwdziałają przesuszeniu, ograniczają erozję, regulują stosunki wodne. Szerokość korytarza ekologicznego powinna być jak największa (wystarczająca jest już szerokość 500 m, ponieważ ogranicza wpływ środowiska zewnętrznego).

Za ważne korytarze ekologiczne, wzdłuż których odbywa się ruch nośników materii - wody, powietrza i samych organizmów - uważa się doliny rzek i wszystkie ciekły wodne, ponieważ stanowią one o całokształcie procesów zachodzących w krajobrazie.

Korytarz ekologiczny winien być w miarę ciągły i nie powinien być przecięty przez linie kolejowe, drogi itp.

2. Dla potrzeb niniejszej pracy wprowadzono pojęcie subkorytarza na oznaczenie odgałęzienia korytarza głównego. Subkorytarz ma rangę niższą, lokalną, funkcjonuje w obrębie wyodrębnionej jednostki terytorialnej. W przeciwieństwie do łącznika ekologicznego nie jest elementem scalającym dwa korytarze ekologiczne, lecz stanowi oddzielną przestrzennie strukturę przyrodniczą w ramach tej samej jednostki biocenotycznej.

3. Węzeł ekologiczny: fragmenty terenu, które w sposób jednoznaczny łączą ze sobą kilka korytarzy ekologicznych lub ich odnóg, albo stanowią łącznik między korytarzami ekologicznymi a innymi cennymi przyrodniczo obszarami. Poprzez możliwość krzyżowania się w takich miejscach różnych lokalnych szlaków migracyjnych, istnienia potencjalnego bogactwa gatunków roślin i zwierząt a także przenikania zagrożeń (np. zanieczyszczenia wód) wyodrębnienie węzłów ekologicznych ma istotne znaczenie dla typowania obiektów planowanych do objęcia ochroną, np. jako zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

System przyrodniczy gminy Kalisz Pomorski

Dla ochrony zasobów przyrodniczych gminy Kalisz Pomorski niezbędne jest utrzymanie spójności istniejącego systemu przestrzeni przyrodniczych, włączonego poprzez gminy sąsiednie w ogólnowojewódzki, a następnie ogólnokrajowy system ochrony cennych zasobów przyrody. Korytarze i łączniki ekologiczne oraz obszary węzłów ekologicznych wyznacza się biorąc pod uwagę warunki naturalne, głównie rzeźbę terenu, przebieg dolin rzecznych, obecność terenów torfowiskowych i bagiennych, zadrzewień śródpolnych, obszarów leśnych i innych terenów często o małej przydatności gospodarczej, lecz dużym znaczeniu biocenotycznym.

W ujęciu systemu o znaczeniu ponadlokalnym Gmina Kalisz Pomorski leży na styku dwóch jednostek węzłowych sieci ECONET-PL, o randze międzynarodowej tj. węzła 6M – Pojezierze Drawskie i 7M – Dolina Drawy. Częściowo wkracza na teren korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym: 2k – pobrzeże Iny, graniczącego z jednostką 4m – Pojezierze Choszczeńskie, stanowiącą międzynarodowy korytarz ekologiczny oraz 14k – Pojezierze Wałeckie. Od wschodu łączność z jednostkami przyrodniczymi rangi ponadlokalnej jest przerwana.

Niezależnie od wymienionych wyżej na terenie gminy wyróżnić należy wewnętrzne korytarze ekologiczne - subkorytarze, zapewniające migrację organizmów w skali lokalnej. Są one odgałęzieniami podstawowego korytarza Drawy, łącząc się z nim – z wyjątkiem subkorytarza A - poza terytorium gminy:

- subkorytarz A: *dolina Prostyni, obejmująca ciąg jezior: Mielno, Prostynia*
- subkorytarz B: *dolina Drawicy, z jeziorami: Giżyno, Bobrowo Wielkie i Małe, Młyńskie i Mąkowskie,*
- subkorytarz C: *dolina Stawicy i Kamionki z jeziorem Wieliz.*

Subkorytarz A – Dolina Prostyni ma największe znaczenie w skali regionu, gdyż stanowi połączenie zasobów przyrodniczych części zachodniej gminy z jednostkami wyższej rangi, w skali regionu, kraju i międzynarodowym (elementy sieci ECONET).

Centralny subkorytarz B - dolina Drawicy z punktu widzenia utrzymania wewnętrznych zasobów przyrodniczych gminy jest najważniejszy, bowiem w całości leży na jej terytorium. Tym samym trwałość i jego stan uzależnione są od działań prowadzonych przez podmioty i osoby z terenu gminy Kalisz Pomorski. Szczególne znaczenie dla całości tej jednostki systemu przyrodniczego gminy ma działalność prowadzona w obrębie miasta Kalisz Pomorski. Tło przyrodnicze okolic miasta nadaje im rangę centrum biocenotycznego (zespół trzech jezior, powiązania między jednostkami ekosystemowymi i krajobrazowymi przez lokalne ciek). Obecnie przywrócenie funkcji węzłowych nie jest możliwe, a Kalisz jest przykładem historycznego zawłaszczenia obszarów przyrodniczo wartościowych, przez urbanizację. Dla utrzymania całości biocenotycznej subkorytarza Drawicy konieczne jest niwelowanie barier w przestrzeni przyrodniczej i dbanie o prawidłowy stan fizyczno-chemiczny środowiska.

Dzięki subkorytarzowi C – dolinie Stawicy i Kamionki - gmina zachowuje kontakt z terenami najbliższego sąsiedztwa (wschodnia część gminy).

Najważniejszym elementem systemu przyrodniczego gminy jest rzeka Drawa, scalający zasoby środowiska gminy. Podstawowe znaczenie wszystkich korytarzy wynika ze stwarzania możliwości migracji organizmów, co zapewnia bogactwo i jednorodność gatunkową, a poprzez to utrzymanie stabilności zbiorowisk roślinnych i zgrupowań zwierząt. Opisywane korytarze umożliwiają migracje organizmów wzdłuż dolin rzecznych, a także ułatwiają i ukierunkowują ruch mas powietrza (znaczenie przewietrzające). Uszczuplenie zasobów przyrodniczych, ich degradacja - rozerwanie korytarza - spowoduje izolację przyrodniczą terenów gminy.

Cenne elementy środowiska przyrodniczego proponowane do objęcia ochroną

Proponowane użytki ekologiczne

Kolejny użytek ekologiczny proponowany do wyznaczenia znajduje się na wschód od wsi Stara Studnica, Tworzą go kępy śródpolne, stanowiące malowniczy element w rolniczym krajobrazie okolicy i, z racji swego położenia, pełniące funkcję śródpolnych ostoi biocenotycznych. Wielkość tego obszaru winna obejmować ok. 20 ha.

Proponowany obszar chronionego krajobrazu

Dla wzmocnienia ochrony krajobrazu niecki Jeziora Mąkowskiego proponuje się ustanowić tam obszar chronionego krajobrazu. Teren ten według ocen atrakcyjności krajobrazu, przeprowadzonej metodą bonitacji punktowej (patrz rozdział: Walory krajobrazowe) przedstawia jeden z najwartościowszych obszarów Gminy. Na zasób walorów krajobrazowych składa się przede wszystkim duża mozaikowość pokrywy roślinnej i sposobów użytkowania terenu oraz znaczne urzeźbienie. Obecnie Jezioro Mąkowskie objęte jest strefą ciszy, a towarzyszące mu tereny leśne mają status lasów ochronnych. Zasięg ich winien być granicą wyznaczonego obszaru chronionego krajobrazu, gdyż pokrywa się jednocześnie ze zlewnią jeziora. Utworzenie obszaru chronionego krajobrazu zapewni bezpieczeństwo podstawowemu walorowi tego terenu, tj. naturalność krajobrazu leśnego i jeziornego, przede wszystkim przed zabudową letniskową. Jednocześnie wymusi obowiązek dbałości o estetykę istniejących już obiektów rekreacyjnych (modernizacja i nadzór architektoniczny). Z drugiej zaś strony proponowana forma ochrony przestrzeni jest na tyle elastyczna, że dozwala na jej racjonalne wykorzystanie, np. dla wypoczynku.

Wszystkie proponowane formy ochrony winny mieć przygotowaną odrębną dokumentację, zawierającą, obok inwentaryzacji, wskazań ochrony zachowawczej i opracowania planistycznego, informacje o dopuszczalnym sposobie wykorzystania.

Parki podworskie i stare cmentarze

Wartościowe elementy przyrodnicze związane są również z obiektami kulturowymi. Cennym drzewostanem, zachowanym w dobrym stanie charakteryzują się następujące, nie wpisane do rejestru choć cenne, krajobrazowe parki podworskie, pochodzące z połowy XIX w. Znajdują się one w: Białym Zdroju, Dębsku (dwa), Giżynie, Głębokiem, Jasnym polu, Pomierzynie, Pożrzadle Wielkim, Suchowie, Starej Studnicy. Podlegają one w większości zarządowi AWRSP. Należy je otoczyć opieką i zastosować najprostsze zabiegi pielęgnacyjne, tj. wyciąć samosiewy i usunąć posusz.

Cennym elementem krajobrazowym są aleje drzew

- aleja jesionowa Pomierzyn - Ślizno (a. przydrożna)

- aleja jesionowa w Jasnopolu (a. przydrożna)
- aleja lipowa w Jasnopolu (a. przydrożna)
- aleja jesionowa w Suchowie w kierunku Borowa (a. przydrożna)
- aleja jesionowa w Dębsku (a. przydrożna)

Inne obiekty warte ochrony

Podobnych jak parki podworskie prac pielęgnacyjnych wymagają cmentarze poewangelickie w Kaliszu Pomorskim i Poźrzadle.

Cmentarze te charakteryzują się dobrze zachowanymi nagrobkami, niezdeformowanymi, wyraziście nakreślonymi granicami w przestrzeni, a także cennym starodrzewem. Na cmentarzu poewangelickim w Kaliszu Pomorskim zachowała się w dobrym stanie główna aleja lipowa; bogato rozrasta się bluszcz pospolity i cebulica. Cmentarz ewangelicki w Poźrzadle ma wyraźnie wyodrębnioną granicę wyznaczoną świerkami; ponadto rosną tu pojedynczo lipy oraz szereg roślin charakterystycznych dla starych cmentarzy: bluszcz pospolity, cebulica, konwalia majowa. Obydwa obiekty wymagają prac pielęgnacyjnych.

Obok nagrobków, stanowiących niewątpliwą pamiątkę dziejów i przyczynek dziedzictwa kulturowego, na starych cmentarzach zachowało się tu wiele cennych egzemplarzy drzew, których kępy mają szczególny walor w krajobrazie rolniczym. Podstawowym zabiegiem w przypadku obiektu w Kaliszu powinno być usunięcie samosiewnego podrostu. Prace należy wykonać zimą, unikając zniszczenia podłoża, aby nie uszkodzić bujnie porastającej stary cmentarz cebulicy i bluszczu. Te same prace powinny być wykonane na cmentarzu w Poźrzadle, który dodatkowo należy wyposażyć w prosty krzyż, oznaczający miejsce pochówków.

2. Uwarunkowania kulturowe - zasoby kultury

2.1. Zarys historii Kalisza Pomorskiego i regionu

Kalisz Pomorski – *Nova Calisja* należy historycznie do dawnej Wielkopolski. Na tych terenach znane są ślady osadnictwa z czasów epoki kamienia i brązu. Na podstawie badań archeologicznych stwierdzono, iż pierwszy gród, a obok niego osada rybacko-rolnicza istniały już w VIII w. Pierwsze przekazy pisane pojawiły się w XIII w. Przemysł I (ojciec Przemysła II) podbił Kalisz nad Prosną a później osadził swoich ludzi w *Nowej Calisii*, stąd etymologia nazwy Kalisza Pomorskiego.

W okresie rozbicia dzielnicowego nie ugruntowano związków i przynależności państwowej do Polski. W 1296 na ziemię tę wkroczyli Brandenburczycy, a w 1303 margrabiowie brandenburscy wydali przywilej lokacyjny. Władza kościelna przynależała w tym czasie diecezji polskiej poznańskiej.

Kolejny etap w dziejach rozwoju Kalisza Pomorskiego to przekazanie miasta w lenno rodziny Wedłów. W połowie XIV w. zbudowali oni zamek obronny, a miasto liczące wówczas ok. 7 ha otoczyli murami obronnymi posiadającymi dwie bramy: Kamienną na drodze do Wącza i Recką na trakcie wiodącym do Recza. Bramy flankowały drogę królewską łączącą Brandenburgię z Państwem Krzyżackim. Trasa ta łączyła Myślibórz z Tczewem, korzystali z niej kupcy i wojskowi. Był to niezmiernie ważny politycznie i strategicznie szlak zasilający państwo zakonne na Wschodzie. Wedlowie wzniesli w niedalekiej Prostyni drugi niewielki zamek o charakterze strażnicy, do którego dostępu broniły przeszkody terenowe. Źródła podają, że budowy zamku nigdy nie ukończono, był obsadzony dość krótko, a po jego opuszczeniu popadł w ruinę. Krzyżacy w 1405 r. odkupili od Marchii ziemię kaliskie (tzw. Nowa Marchia) i panowali na tych terenach przez pół wieku.

Władztwo krzyżackie przypadło na niekorzystny okres w stosunkach z Polską (przegrana wojna). Wielkopolskie pospolite ruszenie (1409 r.), w odwecie na krzyżacką napaść na Wałcz, doprowadziło do oblężenia Kalisza, zamek spalono, (odbudowano go w połowie XV w). W 1433 miasto na dwa lata zajęli Polacy, wycofali się na mocy układów pokojowych. W 1445 r. Brandenburgia powróciła na te ziemie odkupując je od Krzyżaków. Od XV w. rozwija się w Kaliszu sukiennictwo, prosperując dobrze aż do początku XIX w. Pożar w 1577 r. Spowodował spore szkody w zabudowie miasta, nie oszczędzając także zamku, co stało się pretekstem do jego przebudowy jako renesansowej rezydencji.

W 1771 r. wydarzył się największy pożar w dziejach miasta, który zniszczył aż 130 budynków, zamek kolejny raz popadł w ruinę i został odbudowany jako pałac. Od tego czasu miasto zaczęło tracić znaczenie. Zburzono mury obronne, aby umożliwić odbudowę i rozbudowę, ale rozwój postępował powoli.

W XIX w. rozpoczęto w okolicach Kalisza intensywną uprawę ziemniaka, a w 1890 r. odnotowano ok. tysiąca kopaczy ziemniaków.

Wiek XVIII i XIX przyniósł spore zmiany na wsi, w 1815 dokonano reformy administracyjnej monarchii pruskiej, mimo próby nasilenia akcji kolonizacyjnej, w połowie wieku nastąpił odwrót mieszkańców wsi w kierunku centrum Rzeszy.

Pod koniec XIX w. rozpoczęto budowę kolei żelaznej, która szybko przyniosła miastu ponownie ożywienie gospodarcze.

Wówczas rozwijały się także majątki ziemskie i dość szybki rozwój wiejskich jednostek osadniczych- wznoszono folwarki i pałace wraz z założeniami parkowymi. W Giżynie do czasu II wojny światowej rozwijał się największy na Pojezierzu Drawskim majątek junkierski liczący ok. 1890 ha.

Miasto stało się węzłem komunikacji kolejowej. Szybko też powstały pierwsze zakłady przemysłowe: tartak, cegielnia, gorzelnia, garbarnia.

W 1900 r. Kalisz liczył ok. 3700 mieszkańców, a tuż przed wojną ok. 4000.

Kolej przyczyniła się do rozwinięcia turystycznej funkcji Kalisza – jako znaczącego ośrodka wypoczynkowego. Miasto posiadało dwa hotele z zapleczem gastronomicznym, liczne pensjonaty i kwatery prywatne. Podczas sezonu w wielkiej kawiarni ogrodowej koncertowała orkiestra dęta. Kolejną atrakcją było kąpielisko nad jeziorem Bobrowo Wielkie, z wypożyczalnią sprzętu wodnego. W okresie tym Kalisz był modnym kurortem, do którego przyjeżdżali m.in. berlińczycy. Miasto było wówczas bardzo atrakcyjne pod względem architektonicznym i urbanistycznym, uroku dodawało niezwykle położenie wśród lasów i trzech jezior –ślady tej świetności zachowały się głównie na archiwalnych fotografiach, pocztówkach i materiałach filmowych.

W okresie II Wojny Światowej nastąpiło ożywienie przemysłu pracującego na potrzeby prowadzącej znacznymi nakładami wojnę III Rzeszy. W okresie wojny nie odczuwano w Kaliszu jej działań, dopiero w 1945 r. położone tuż za linią Wału Pomorskiego miasto uległo niemal całkowitemu zniszczeniu, w wyniku uporczywych walk armii niemieckiej i radzieckiej.

W czasie tych działań zniszczeniu uległo ok. 75% tkanki miejskiej. Zniszczonych obiektów nigdy nie odbudowano, zbudowano natomiast w okresie powojennym zespoły blokowej zabudowy mieszkaniowej, pozostawiając po dziś dzień wolne parcele i nieuporządkowany układ urbanistyczny miasta. Miasto pozbawione jest dziś atrakcyjnego wizerunku architektonicznego. W okresie powojennym rozwijano w Kaliszu głównie przemysł, zapominając o tkwiącym w mieście i gminie potencjale turystycznym. W najnowszej historii Kalisza duże znaczenie odgrywa lokalizacja największego w Polsce lądowego poligonu wojskowego. Do niedawna najważniejsze decyzje dotyczące tej ziemi zapadały na szczeblach wojewódzkim i centralnym. Z początkiem lat 90 -tych gospodarowaniem miasta zajęły się władze samorządowe, które musiały podjąć olbrzymi

wysiłek nadrobienia wieloletnich zaległości inwestycyjnych i poprawienia standardów zaspakajania potrzeb mieszkańców.

2.2. Kalendarium

Przytoczono bez zmian materiał otrzymany z Urzędu Miasta i Gminy w Kaliszu Pomorskim (autor nieznany)

- 1251 - pierwsza wzmianka - książę Wielkopolski Przemysł II sprowadza z Wielkopolski osadników i nadaje osadzie o nazwie Nowa Calisia prawa miejskie
- 1303 - Kalisz przejmują Brandenburczycy- zatwierdzenie przywilejów miejskich i przeniesienie ustroju miasta na prawo magdeburskie. Mieszkańcy Kalisza otrzymują od margrabiów brandenburskich Ottona, Konrada, Waldemara i Jana: 154 włóki uprawnej ziemi, 50 włók łąk (oprócz jezior) oraz zwalnia mieszkańców od podatków na okres 6 lat. Miasto posiadało prawo składowe smoły i węgla drzewnego odbywały się w nim targi, polowania na drobną zwierzynę, wypiekano chleb i zakładano ławy mięsne
- 1313 - margrabia Waldemar nadaje miastu młyn, jezioro i teren grodu
- 1323 - w dokumentach pojawia się proboszcz Heinrich
- 1335 - margrabia Ludwik ustanawia obieralny urząd prefekta (pierwszy prefekt nazywał się Kurow i otrzymał w lenno 4 włóki ziemi i co trzeci grosz z łokciowego cła)
- 1336 - margrabia Ludwik zwalnia miasto na 3 lata od podatków, aby ulepszyło swoje obwarowania- potwierdzenie na istnienie obwarowań miejskich
- 1337 - Henryk Wedel otrzymuje miasto w lenno i przystępuje do budowy zamku w obrębie obwarowań miejskich, w ich pld.-zach. narożniku
- 1347 - margrabia Ludwik zwalnia miasto od podatków na 6 lat, ze względu na wielkie ubóstwo mieszczan
- 1350 - nowe nadanie dla Henryka Wedla - otrzymuje w lenno Kalisz z prawem sądownictwa i usługami mieszczan wobec właściciela
- 1374 - Kalisz staje się miastem wcielonym do Rzeszy
- 1374 - z dokumentu margrabięgo Zygmunta wiadomo, iż zamek w Kaliszu przekazany zostały w Lenno Henrykowi von Güntersbergowi
- 1375 - w spisie własności ziemskiej zwanym Landbuchem cesarza Karola IV podano „terra Callies est Henrici de Wedel”
- 1378 - potwierdzenie przez cesarza Karola IV ustanowienia drugiego właściciela lennego Jakuba von Güntersberga; miasto i zamek pozostały we władaniu rodu Güntersbergów do 1731 r.
- 1399 - król Zygmunt potwierdza to nadanie
- 1402 - król Zygmunt sprzedaje Nową Marchię Krzyżakom
- 1404 - miasto sprzedaje Krzyżakom młyny, prawo połowu ryb i węgorzy w miejskich wodach
- 1409 - wielki mistrz krzyżacki Ulrych von Jungingen przekazał listownie Henrykowi von Güntersbergowi potwierdzenie praw lennych dla miasta i zamku. Wojska polskie przed rozprawą z Krzyżakami pustoszą ziemię Kaliską do 1435 jeszcze czynią to dwukrotnie)
- 1434 - Krzyżacy zrzekli się Nowej Marchii na rzecz elektora brandenburskiego Fryderyka II. Młyny nad Drawicą powracają do miasta. Miasto zaczyna się rozwijać.
- 1447 - wzmianka o proboszczu Frantzke
- 1506 - książę elektor Joachim zezwala na nie opodatkowaną sprzedaż piwa
- 1532-77 - miasto w tych latach nawiedzają trzy wielkie pożary

- 1535 - wprowadzenie Reformacji
- 1562 - margrabia Hanns ustanawia katastry i podatek od nich- miasto zajmuje 318 włók ziemi
- 1577 - pożar zamku gotyckiego
- 1580 - powstaje cech sukienników, miasto staje się ośrodkiem wyrobu sukna
- 1700 - odbudowa zamku w stylu renesansowym
- 1619 - pierwsze zapiski w nowej księdze miejskiej
- 1618-48 - wojna 30-letnia powoduje przeciążenie mieszczan kontrybucjami wojennymi i kwaterami wojsk szwedzkich i cesarskich. Mieszkańcy Kalisza masowo uciekają na tereny Polski
- 1622 - w dokumencie wzmianka o istnieniu ratusza
- 1625 - w mieście panuje dżuma
- 1649 - przez Kalisz prowadzi konna poczta z Berlina do Królewca
- 1652 - powstaje panorama ukazująca miasto od wschodu w prawie niezmienionej od średniowiecza sylwecie
- 1668 - zbudowano w mieście pierwszą szkołę
- 1679 - 1 I - wielki elektor brandenburski przejeżdża przez miasto
- 1680 - nałożenie akcyzy na sprowadzane do miasta towary spożywcze
- 1683 - pożar częściowo niszczy kościół i zabudowę miasta
- 1694 - w mieście panuje tyfus płamisty
- 1709 - znów ma miejsce pożar
- 1719 - miasto liczy 776 mieszkańców
- 1731 - właścicielami miasta i zamku zostaje ród Golców
- 1734 - powstaje cech krawców
- 1740 - ciężka zima spowodowała złe zbiory i biedę
- 1742 - Joachim Heinrich Struensee proboszczem
- 1750 - miasto liczy 1016 mieszkańców
- 1758 - 26.VI podczas 7-letniej wojny Rosjanie plądrują miasto
- 1765 - miasto liczy 921 mieszkańców
- 1771 - 17-18 V wielki pożar miasta; spłonęło: 163 domy, kościół, plebania, szkoła, ratusz, zamek i liczne budynki gospodarcze. Ocalało tylko 25 domów budniczych w obrębie miasta.
- 1771-77 - odbudowa miasta. Fryderyk II wyasygnował ze skarbu państwa kwotę 80 000 talarów na odbudowę miasta, którymi zarządzał tajny radca finansowy Brenkenhof. Projekt odbudowy miasta i budowy nowego kościoła wykonał berliński budowniczy Holsche.
- 1775 - dobra rycerskie wraz ze spalonym zamkiem nabyła od Golców rodzina Beausobre. Ze względu na zaopatrzenie w wodę (w mieście działają 3 pompy i 2 otwarte studnie) miasto podzielono na 4 dzielnice i ponumerowano domy.
- 1783 - w mieście otworzono aptekę
- 1801 - miasto liczy 1944 mieszkańców
- 1802 - Kirchstein burmistrzem miasta
- 1806 - podczas ucieczki do Prus Wschodnich król Fryderyk Wilhelm III i królowa Luiza przejeżdżają przez Kalisz
- 1807 - zakwaterowanie i kontrybucje nakładane na mieszkańców przez stacjonujące w mieście wojska francuskie zubażają miasto
- 1815 - Kalisz należy do Prowincji Pomorskiej
- 1816 - miasto liczy 2182 mieszkańców (10 katolików i 92 Żydów), 771 to sukiennicy
- 1817 - C.G. Harder burmistrzem
- 1831 - wzrasta liczba mieszkańców do 2663 (11 katolików, 147 Żydów)

- 1832 - C. Kithy burmistrzem
- 1842 - L. Mieskie Burmistrzem
- 1844 - mieszczanie po raz ostatni polują na wilki
- 1852 - miasto liczy 3092 mieszkańców (2 katolików 164 Żydów)
- 1856 - ukończono budowę szosy do Drawna. Schartow do 1857 tymczasowym burmistrzem
- 1861 - miasto liczy 1016 mieszkańców (4 katolików 119 Żydów)
- 1866 - areal ziemi uprawnej w okolicach miasta powiększony do 900 morgów dzięki osuszeniu łąk nad Drawicą
- 1881 - otwarcie „Gazety Kaliskiej”
- 1888 - połączenie kolejowe Kalisza z Piłą i Stargardem Szczecińskim. Zühlsdorff burmistrzem.
- 1896 - uruchomienie połączeń kolejowych z Ulikowem i Choszczem.
- 1898 - oddanie do użytku szosy Kalisz - Märk
- 1899 - budowa silosa zbożowego
- 1905 - 1 V - uruchomienie połączenia kolejowego Kalisz-Złocieniec. Dylizans pocztowy do Drawna przestaje kursować. Powstaje tartak.
- 1901 - budowa ratusza
- 1905 - otwarcie fabryki cementu- właściciel Abraham. Thäter burmistrzem
- 1905 - Kalisz uzyskuje połączenie szosą z Giżynkiem i Suchowem. 1 IV otwarto w mieście prywatną szkołę. Miasto zostało zgazyfikowane.
- 1908 - otwarto i fabrykę skórzanych pantofli Jahnke
- 1909 - uruchomiono fabrykę butów Großpietscha
- 1910 - miasto liczy 3343 mieszkańców
- 1912 - działa fabryka beczek i wapienniki
- 1917 - Franz Reiner burmistrzem
- 1918 - zarządzanie miastem przez referendarzy
- 1920 - Franz Reiner znowu burmistrzem
- 1923 - elektryfikacja miasta
- 1925 - 3216 mieszkańców
- 1926 - dr Caesar burmistrzem
- 1927 - zostaje zamknięta ostatnia fabryka sukna
- 1933 - 3837 mieszkańców
- 1934 - Willi Pagal dowódca z Barth burmistrzem
- 1935 - przebudowa ratusza
- 9.XI.1938 - „noc kryształowa” - w 1938 r. mieszkało w mieście 16 Żydów
- 12 II 1945 - walki o miasto - stare miasto zniszczone w 95 %

2.3. Historyczny układ przestrzenny

Miasto Kalisz Pomorski położone jest na obszarze moreny dennej wrzynającej się od pld. w piaszczysty płaszcz zandrów i wysoczyzn przykrywających morenę, w dolinie pomiędzy trzema jeziorami (Bobrowo Wielkie, Bobrowo Małe, Młyńskie) i zalesionymi wzniesieniami. Ukształtowanie geograficzno-geologiczne zdeterminowało kształt i rozplanowanie miasta.

Zabudowa w naturalny sposób ograniczyła się do obszaru między trzema jeziorami, a zbiegiem czasu rozwinęła się także wzdłuż dróg wylotowych do Mirosławca, Złocienca, Drawna, Recza i Drawna.

Centrum miasta znajduje się na łagodnym wyniesieniu między jeziorami i nieznacznym zagłębieniu terenu, przez który płynie rzeka Drawicą.

Obszar starego miasta (historyczny układ urbanistyczny) wyznaczają ulice - Pocztowa, Rybacka, Kilińskiego i brzeg Jeziora Młyńskiego. Układ ten powstał po pożarze w 1771 r. i jest oparty na regularnym podziale szachownicowym, pokrywającym swym zasięgiem i częściowo siatką ulic prawdopodobnie obszar miasta średniowiecznego. W centrum układu znajduje się plac, pozostałość po prostokątnym rynku o wymiarach 70m x 47 m.

Z dawnej świetności zabudowy historycznej starego miasta pozostały: kościół, ruiny zamku - częściowo odbudowane i nieliczne budynki mieszkalne przy ul. Bolesława Krzywoustego, Chrobrego, Rybackiej i Świerczewskiego. Przy płn.-wsch. odcinku ul. wzniesiono w końcu XIX w. i w XX budynki użyteczności publicznej i administracji państwowej o większej wysokości zabudowy niż pozostałe budynki. Ul. Wolności stanowiąca przedłużenie ul. Dworcowej (będącej historyczną drogą do Drawna) po doprowadzeniu linii kolejowej stała się jedną z ważniejszych ulic. Teren dawnego starego miasta stanowi nadal ściśle centrum dzisiejszego rozczłonkowanego układu przestrzennego. W latach 60-tych i 70-tych XX w. wzniesiono tam nowe kilkukondygnacyjne bloki, które bardzo zniekształciły układ przestrzenny zacierając historyczne kwartały.

Po przeciwległej stronie starego miasta w rejonie ul. Szczecińskiej, gdzie w późnym średniowieczu powstał tzw. Chyż - osiedle Słowian, po połowie XIX w. wymieniono starą głównie drewnianą zabudowę na murowaną.

Zabudowa ulic na północ od centrum cechuje się typowym tradycyjnym charakterem mieszkalno-gospodarczym i wysokością nie przekraczającą parteru z nieużytkowym poddaszem. Przy ul. Drawskiej i Toruńskiej zachował się ciekawy zespół murowanych stodół (ok.30)z 2 poł. XIX w. i pocz. XX w. , które zapewne zastąpiły starsze z ryglówki czy drewna.

Od XVIII w. rozwijały się przedmieścia poza średniowiecznymi murami obronnymi wzdłuż dróg prowadzących do okolicznych miast: Szczecińskiej (do Recza), Drawskiej (do Drawska), Koszalińskiej (do Złocieńca), Toruńskiej (do Mirosławca) i Dworcowej (do Drawna). Powstanie linii kolejowej spowodowało rozwój miasta w kierunku południowym, wraz z zabudową mieszkalną i przemysłową. Na obszarze przedmieść nie zachowała się zabudowa XVIII-wieczna, a istniejąca pochodzi z końca XIX w i początku XX w. W latach 20-tych i 30-tych XX w. powstały osiedla przy ul. Powiatowej , Grunwaldzka Wojska Polskiego). Fabryki, magazyny, tartaki, silos zbożowy powstawały na południe od centrum miasta, w bliskim sąsiedztwie linii kolejowej, głównie przy ul. Dworcowej.

W połowie XIX w. założono cmentarz po wsch. stronie ul. Wolności na brzegu jeziora Wielkie Bobrowo. W XIX w. istniał również niewielki cmentarz przy ul. Toruńskiej niedaleko skrzyżowania z ul. Drawską. W latach 30-tych XX w. założono cmentarz komunalny przy ul. Strzeleckiej.

3. Struktura przestrzenna gminy

Struktura przestrzenna i sieć osadnicza gminy

Na strukturę przestrzenną gminy składa się dominująca (obszarowo) strefa ekologiczno – rolnicza, obejmująca obszary leśne, łąki, wody powierzchniowe, pola uprawne oraz strefa zurbanizowana (jednostki osadnicze) obejmująca miasto i wsie. Szczególną formą zagospodarowania gminy jest poligon wojskowy, którego obszar nie podlegał szczegółowej analizie.

Ponad połowa ludności gminy zamieszkuje miasto Kalisz Pomorski, usytuowane w centrum obszaru gminy, pomiędzy trzema jeziorami.

Struktura przestrzenna miasta opiera się o historyczny układ przestrzenny w rejonie ulic Wolności, Św. Wojciecha, Pocztowa, Mickiewicza, Krzywoustego, stanowiący centrum miasta oraz w części południowej o dawne przedmieście w rejonie ulic Szczecińska, Dworcowa, Przemysłowa – stanowiące rejon mieszkaniowo – przemysłowy. Południowa część miasta rozwija się w oparciu o węzeł kolejowy.

Historyczny, bardzo atrakcyjny układ przestrzenny zachował się głównie w podziałach własności i przebiegu dróg; zachowała się tylko niewielka część zabudowy historycznej przypominającej o dawnej miejskiej świetności Kalisza Pomorskiego. W wyniku działań wojennych, a później braku rozsądnej polityki przestrzennej miasto zatraciło atrakcyjny wizerunek. Zabudowa blokowa, tylko w części lokalizowana w sposób szanujący historyczną strukturę przestrzenną miasta zdominowała jego centrum. Mała intensywność i zwartość zabudowy oraz wiele wolnych placów i parcel w centrum miasta sprawia, że jego obraz jest niekorzystny. W ostatnich latach zainwestowanie w centrum ograniczało się do realizacji obiektów handlowych, raczej o charakterze substandardowym, niewłaściwym dla centrum. Zabudowa mieszkaniowa natomiast realizowana była w południowej części miasta ze względu na większą dostępność terenu. Zjawisko to należy uznać za niekorzystne, gdyż przemieszaniu uległy tam funkcje mieszkaniowe i przemysłowe.

Z 14 wsi usytuowanych na terenie gminy: Biały Zdrój, Stara Korytnica, Dębsko, Giżyno, Stara Studnica, Sienica, Suchowo, Prostynia – mają wyraźnie wykształconą strukturę przestrzenną i zachowaną historyczną zabudowę. Krajobraz wsi Dębsko, Giżyno i Stuchowo został wprawdzie zakłócony obiektami dawnych PGR, ale stanowią one dziś potencjał do ewentualnego rozwoju gospodarczego tych wsi.

Wsie Jaworze, Biały Zdrój, Stara Korytnica, Sienica posiadają program turystyczny – wycieczkowy (baza noclegowa, ośrodki wypoczynkowe, usługi).

Zasoby i walory środowiska kulturowego

Zasoby i walory środowiska kulturowego gminy Kalisz Pomorski zostały jak to opisano wyżej znacznemu uszczupleniu w wyniku działań wojennych i nieracjonalnej gospodarce przestrzennej prowadzonej po jej zakończeniu aż do czasów transformacji ustrojowej na przełomie lat 80-tych i 90-tych. Obecnie natomiast odnotowujemy stagnację w przekształcaniu i rozwoju układów osadniczych związaną z nienajlepszą kondycją ekonomiczną większości gmin w Polsce.

W związku z tym należy szczególną troską otoczyć to co pozostało po dawnych czasach, co świadczy o procesie rozwoju kulturowego tych ziem, związanym z burzliwą historią narodu polskiego i niemieckiego.

Kalisz Pomorski niestety nie miał szczęścia znaleźć się w kręgu zainteresowań badaczy historii, nie był też oczkiem w głowie organów administracji zajmującej się ochroną zabytków i dóbr kultury – brak popularyzatorskich czy specjalistycznych opracowań, uniemożliwia społeczeństwu gminy zapoznanie się z historią tej ziemi, a także utrudnia sporządzanie opracowań takich jak niniejsze studium.

Ślady prehistorycznego i średniowiecznego osadnictwa zostały odkryte podczas badań archeologicznych w okresie międzywojennym i po wojnie do końca lat 60-tych. Lokalizacja 243 stanowisk archeologicznych zestawionych w Archeologicznym Zdjęciu Polski, przedstawiona została na rysunku studium. Ich charakterystyka przedstawiona jest w zestawieniu stanowisk AZP wraz z mapkami 1: 25 000 (przekazana UMiG – odpis i odrys oraz zapis w komputerowej bazie danych).

Do rejestru zabytków zapisano 12 obiektów budowlanych i dziesięć obiektów ruchomych związanych z nimi, natomiast do w ewidencji kart adresowych obiektów o wartościach zabytkowych wpisano 558 pozycji. Z przeprowadzonej wizji wynika, że

w ewidencji zapisano niemalże wszystkie obiekty powstałe przed II wojną światową i co było prawdopodobnie jedynym kryterium podstaw do tego wpisu.

W mieście Kaliszu odnotowano 234 obiekty w ewidencji konserwatorskiej, które w większości nie tworzą zwartych pierzei i zespołów z wyjątkiem nielicznych położonych przy ulicach: Świerczewskiego, Koszalińskiej, i Szczecińskiej, w związku z czym nie postrzegamy wartościowego krajobrazu kulturowego miasta. Układ urbanistyczny miasta wpisany do rejestru zabytków! widoczny jest jedynie w układzie podziałów geodezyjnych i na mapach topograficznych. Dokumentacja fotograficzna z okresu międzywojennego świadczy o tym, że układ przestrzenny miasta w zestawieniu z położeniem między jeziorami miał fenomenalny charakter w skali całego Pomorza. Ówczesna atrakcyjność przestrzenna (zabudowa zrealizowana w większości w okresie międzywojennym!) była jedną z podstaw świetności miasta.

Do najcenniejszych zabytków miasta należy niedawno odrestaurowany kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski, zbudowany w stylu klasycystycznym w 1771 r. Jako jednonawowy z trzykondygnacyjną wieżą, przykrytą czterospadowym dachem. Wewnątrz kościoła znajduje się rokokowy ołtarz ambonowy (drewno i stiuk, XVIII w.), rokokowy kontusz herbowy z inicjałami „FR” (drewno rzeźbione i polichromowane), rokokowe rzeźby „Aniołek” z XVIII w. Umieszczone na gzymsie ołtarza (drewno rzeźbione i polichromowane), rokokowe drzwi do kościoła z II poł. XVIII w., krucyfiks ludowy z XIX w. (drewno rzeźbione i malowane), barokowe epitafium Ernesta Wedla z 1693 r. (drewno rzeźbione i polichromowane), wypukła rzeźba neogotycka „Ukrzyżowanie” z XIX w. W ozdobnej ramie na tle czerwonego sukna, krucyfiks gotycki z pocz. XVI w. (drewno rzeźbione i polichromowane).

Ruiny zamku murowanego, częściowo odbudowanego i zabezpieczonego w ostatnich latach kryją w sobie mury i sklepienia piwniczne o średniowiecznym pochodzeniu, obecna forma pałacu pochodzi z czasów przebudów w XVIII i XIX wieku. W rejestrze zabytków znajduje się park dworsko-krajobrazowy z II połowy XIX w z cennym wiekowym drzewostanem. Do zabytków archeologicznych najwyższej rangi należy grodzisko wyżynne owalne z VIII-XV w. - przykład słowiańskiego budownictwa obronnego oraz położona 300 m na północ osada słowiańska.

Przestrzeń miasta wymaga zdecydowanych działań na rzecz przywrócenia dawnego układu przestrzennego miasta ze zwarta zabudową. Głównym problemem do rozwiązania będzie waloryzacja zabudowy blokowej i konieczność likwidacji substandardowej zabudowy pawilonowej powstałej w ostatnich 10-ciu latach.

Na terenie gminy najważniejsze wartości środowiska kulturowego skupiają się we wsiach:

- Biały Zdrój – duża wieś w układzie owalnicy przechodzącej w ulicówkę z zabudową kościoła filialnego p.w. św. Izydora Oracza, murowanego z przełomu XIX i XX w. wraz z dzwonnica z pocz. XX w., murowanym dworem z początku XX w. i krajobrazowym parkiem dworskim z połowy XIX w.
- Dębsko – duża wieś w układzie owalnicy cechująca się atrakcyjnym układem ruralistycznym, posiada sporo atrakcyjnej, historycznej zabudowy, w szczególności murowany kościół filialny p.w. św. Piotra i Pawła z II poł. XIX w. z cmentarzem z końca XIX i pocz. XX w., dwa murowane dwory z początku XX w. i dwa krajobrazowe parki dworskie z II poł. XIX w.
- Giżyno – wieś w układzie owalnicy z zabytkowym ryglowym kościołem filialnym p.w. Matki Bożej Królowej Polski z XVIII w. wyposażonym w ołtarz barokowy, z cmentarzem przykościelnym z XVIII w., neogotycki pałac z wieżą z końca XIX w. Wraz z krajobrazowym parkiem z tegoż okresu oraz spichlerz murowany z przełomu XIX i XX w.

- Pomierzyn – wieś w układzie wielodrożnicy z pozostałością parku podworskiego z II poł. XIX w. oraz na kolonii drugi park krajobrazowy z tegoż okresu.
- Poórzadło Wielkie – typowa ulicówka z zabytkowym kościołem filialnym p.w. Stanisława Biskupa z XVIII w., parkiem krajobrazowym z końca XIX w. i cmentarzem ewangelickim z pocz. XIX w.
- Prostynia – niewielka osada w typie ulicówki posiada sporo atrakcyjnej zabudowy z początku XX w., jednak najbardziej znaczącymi obiektami są pozostałości zamku średniowiecznego, typu strażniczego, składającego się z regularnego stożka o dość stromych zboczach, fosy wypełnionej wodą i wału wewnętrznego oraz położone nieopodal wsi grodzisko nizinne, stożkowate z fosą i wałem.
- Sienica – ulicówka z rozwidleniem na obu końcach wraz z sporą ilością atrakcyjnej zabudowy historycznej z końca XIX i pocz. XX w., w szczególności kościół filialny p.w. Narodzonego Pana Jezusa z poł. XIX w., z cmentarzem ewangelickim z II poł. XIX w.
- Stara Korytnica – to niewielka wielodrożnica z mурowanym młynem z pocz. XX w. nad Drawą.
- Stara Studnica – to obecnie typ wielodrożnicy z neoklasycystycznym dworem z II poł. XIX w. wraz z parkiem krajobrazowym, spichlerzem ryglowo/murowanym z końca XIX w., i cmentarzem z połowy XIX w. z zachowanym układem przestrzennym, nagrobkami i starodrzewem.
- Suchowo – w przewadze ulicówka z zauważalnym elementem owalnicy, z neoromańskim kościołem p.w. Zmartwychwstania Pana Jezusa z 1861 r., wraz z drewnianą dzwonnica z pocz. XX w., parkiem krajobrazowym z pocz. XX w. i cmentarzem wielowyznaniowym z II poł. XIX w.
- Ślizno – osada z założeniem pałacowym, neorenesansowym z II poł. XIX w. i parkiem krajobrazowym z II poł. XIX w. oraz gorzelnią pofolwarczną z 1905 r.

Ponadto parki podworskie znajdują się w Głębokiem, Jasnopolu. W dawnym Nowym Łowiczu znajduje się cmentarz kurchanowy i grodzisko, inne grodziska znajdują się ponadto w Bralinie i Mielnie Stargardzkim.

Założenia folwarczne i kościoły zaczęły powstawać od połowy XVII wieku. W XVII i XVIII w. większość kościołów pobudowano w konstrukcji ryglowej, by w XIX w. zastąpić je w większości neogotyckimi, ceglany. Także budownictwo wiejskie do połowy XIX w. realizowano w konstrukcji szachulcowej, a dachy kryto wówczas strzechą. W drugiej połowie XIX w. budowano już domy mурowane z cegły. Charakter tej zabudowy jest bardzo jednolity na znacznie większym obszarze niż gmina Kalisz Pomorski i cechuje się podobnymi gabarytami budynku parterowego z dwuspadowym dachem z nielicznymi elementami wzbogacającymi (lukarny, naczółki, ganki). Elewacje cechują się zwykle symetrycznością (cztero i pięciookienne), z wejściem i sienią od strony ulicy i wejściem gospodarczym od strony podwórza. Na przestrzeni wieków zmieniał się charakter, koloryt, detale budynków, ale pozostawały stosunkowo niezmiennie gabaryty budynków ich rozplanowanie w obrębie zagrody, linie rozgraniczające dróg i podział na parcele. Rozwój ekonomiczny tych terenów pod koniec XIX w. skutkował zakładaniem majątków ziemskich a co za tym idzie wznoszeniem dworów i pałaców z założeniami folwarcznymi i parkowymi.

Zasady ochrony wartości i zasobów środowiska kulturowego przedstawione zostały w rozdziale III Studium. Pełna lista obiektów i obszarów chronionych zawarta jest w Studium Krajobrazu Kulturowego gminy Kalisz Pomorski (Szczecin 2006 r.).

4. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze

4.1. Demografia

W czerwcu 1998 r. gmina Kalisz Pomorski liczyła 7832 mieszkańców, w tym:

- miasto – 4348 mieszkańców
- wieś – 3484 mieszkańców

W czerwcu 1999 r. gmina Kalisz Pomorski liczyła 7832 mieszkańców, w tym :

- miasto – 4370 mieszkańców
- wieś – 3420 mieszkańców

W grudniu 2001 r. gmina Kalisz Pomorski liczyła 7715 mieszkańców, w tym:

- miasto – 4366 mieszkańców
- wieś – 3349 mieszkańców

Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosi tylko 15,6 os./ km², przy czym w mieście = 375,5 os./ km². Na 100 mężczyzn w gminie przypada 105 kobiet, jednak w mieście ta nadwyżka jest większa i wynosi 111.

W ciągu ostatnich 20 lat (1978 – 98) ludność miasta wzrosła tylko o 700 osób. Daje to przyrost równy tylko 35 osób średniorocznie. Równie niewielkie tempo charakteryzuje przyrost liczby ludności wiejskiej.

	1978	1988	1996	1997	1998	2001
miasto	3647	4097	4149	4131	4348	4366
gmina ogółem			7541	7507	7832	7715

Jest to wynik utrzymującego się od wielu lat ujemnego salda migracji, nieco równoważonego przez, jeden z wyższych w b. wojew., przyrost naturalny, szczególnie na wsi. W mieście przyrost naturalny wykazuje tendencje malejącą.

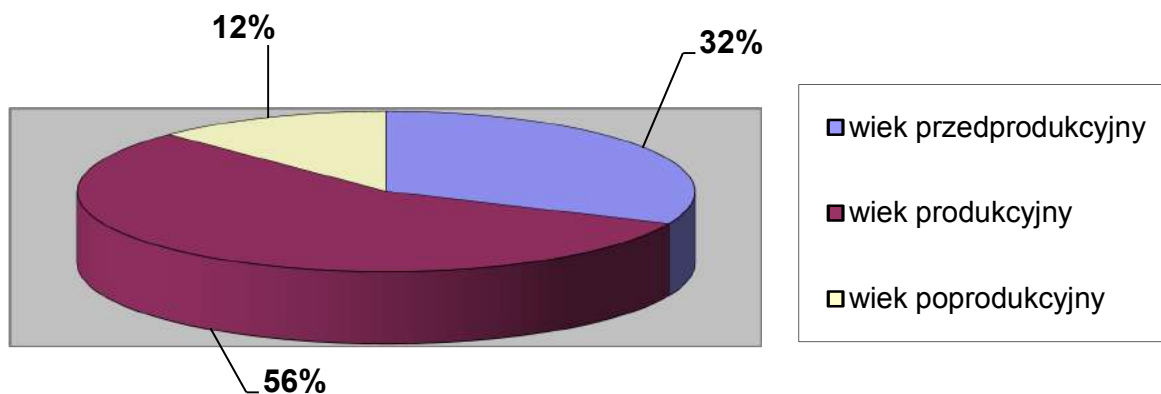
Utrzymujące się ujemne saldo migracji przy zmniejszającym się przyroście naturalnym powoduje proces starzenia się ludności, gdyż zwykle migrują jednostki młode, nierzadko z dziećmi. O występowaniu takiego procesu w gminie świadczy wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej populacji sięgający 12% oraz malejący współczynnik dynamiki demograficznej (stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów).

Ludność wg grup wieku

	gmina		w tym miasto	
0 – 2 lat	302	4,0%	155	3,8%
3 – 6 lat	493	6,6%	231	5,6%
7 – 14 lat	1182	15,7%	633	15,3%
15 – 17 lat	395	5,3%	259	6,2%
18 – 19 lat	245	3,3%	141	3,4%
20 – 64 lat	4138	55,1%	2349	56,8%
65 i więcej	752	10,0%	363	8,8%

Ludność w wieku	1996				1997			
	gmina		miasto		gmina		miasto	
przedprodukcyjnym	2437	32,3%	1298	31,3%	2372	31,6%	1278	30,9%
produkcyjnym	4203	55,7%	2397	57,8%	4202	56,0%	2387	57,8%
poprodukcyjnym	901	12,0%	454	10,9%	933	12,4%	466	11,3%

ludność gminy wg kryterium ekonomicznego

Przyrost naturalny w 1997 r.

	<u>gmina</u>	<u>w tym miasto</u>
urodzenia	118	59
zgony	63	40
przyrost naturalny	55	19
przyrost naturalny w ‰	7,2	4,5

Migracje w 1997 r.

	<u>gmina</u>	<u>w tym miasto</u>
napływ	177	89
odpływ	248	138
saldo migracji	- 71	- 49

Tab.9. Ludność wg wsi stan na 20.09.99 r.

lp.	nazwa wsi	razem sołectwo	wsie
1	Biały Zdrój	343	
2	Bralin	187	
3	Cybowo	360	
4	Dębsko	287	281
	Lipniki		2
	Łowno		4
5	Giżyno	448	427
	Wierzchucin		21
6	Suchowo	355	303
	Borowo		20
	Jasнопole		32
7	Krężno	93	75
	Pruszcz		3
	Siekiercze		4
	Smugi		11

8	Peplówek	98	
9	Pomieszyn	545	437
	Ślizno		85
	Tarnice		23
10	Pożrzadło Wielkie	174	
11	Prostynia	152	81
	Głębokie		70
	Jaworze		1
12	Sienica	176	
13	Stara Korytnica	182	175
	Karwigać		7
14	Stara Studnica	107	

Tab.10. Ludność wg wsi. stan na koniec 2001 r.

lp.	nazwa wsi	razem sołectwo	wsie
1	Biały Zdrój	322	
2	Bralin	186	
3	Cybowo	311	
4	Dębsko	289	286
	Lipniki		2
	Łowno		1
5	Giżyno	448	427
	Wierzchucin		21
6	Suchowo	355	303
	Borowo		20
	Jasnopole		32
7	Kreżno	72	54
	Pruszcz		5
	Siekiercze		3
	Smugi		10
8	Peplówek	97	
9	Pomieszyn	549	437
	Ślizno		89
	Tarnice		23
10	Pożrzadło Wielkie	167	
11	Prostynia	152	81
	Głębokie		70
	Jaworze		1
12	Sienica	165	
13	Stara Korytnica	167	160
	Karwigać		7
14	Stara Studnica	102	

4.2. Rynek pracy

W 1997 roku na terenie gminy zarejestrowanych było ogółem 348 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 235 podmiotów w mieście. Jest to zaledwie 0,9% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej w b. wojew. koszalińskim i daje wskaźnik 43 podmioty / 1000 mieszkańców, przy średniej dla b. województwa = 74 podm. / 1000 mieszkańców

i średnim wskaźniku dla wszystkich gmin miejsko – wiejskich = 49 podm. / 1000 mieszkańców.

97% podmiotów w gminie Kalisz Pomorski należy do sektora prywatnego, a z tego 94% to zakłady osób fizycznych, najbardziej narażone na zmiany koniunktury rynku. Najwięcej, bo 130 podmiotów prowadzi działalność “handel i naprawy”.

Pracujący w gospodarce narodowej stanowią ok. 27% ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ilości pracujących w gospodarce narodowej / 1000 ludności wynosi 136,1 i należy do najniższych w b. województwie, przy średniej dla województwa = 226,6. Najwięcej osób związanych jest z działalnością produkcyjną, rolnictwem i leśnictwem oraz handlem i naprawami. Znaczącą pozycję w zatrudnieniu zajmuje też edukacja.

Pracujący w gospodarce narodowej wg sekcji EKD w 1997 r.

(bez rolników indywidualnych i zakładów zatrudniających mniej niż 5 osób)

	gmina	w tym miasto
ogółem	1021	835
w tym:		
rolnictwo, leśnictwo	199	64
działalność produkcyjna	237	237
budownictwo	21	21
handel, naprawy	80	72
transport, składowanie	56	52
adm. publiczna, obrona narod.	75	74
edukacja	152	137
ochrona zdrowia, op. społ.	46	46

Pracujący w gospodarce narodowej w 2000r.

	gmina	w tym miasto
ogółem	822	663
w tym:		
kobiety	356	312
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo	134	34
Przemysł i budownictwo	282	256
Usługi rynkowe	214	204
Usługi nierynkowe	192	169

Na koniec 2001 r. zarejestrowano już 1043 podmioty gospodarcze, co zmienia obraz gospodarczy gminy i każe zweryfikować powyższe dane statystyczne.

Gmina Kalisz Pomorski należy do gmin o wysokim wskaźniku bezrobocia: 115,6 bezrobotnych / 1000 mieszkańców w 1997 r., (przy średniej dla b. wojew. = 81,6), na koniec 1998 r. – 106 bezrobotnych / 1000 mieszkańców. Wg danych z Powiatowego Urzędu Pracy do końca 1998 r. liczba bezrobotnych malała (1994 – ok. 1300 osób, 1998 – 831 osób), w marcu 1999 r. zarejestrowanych było 960 osób, z czego 61% to kobiety, a ponad połowa bezrobotnych mieszka na wsi. To ostatnie zjawisko niestety pogłębia się. Niezwykle istotny jest tu fakt, że ponad 80% ogółu bezrobotnych to ludzie stosunkowo młodzi, w tzw. wieku

mobilnym, między 18 – 44 rokiem życia. Na koniec 2001 r. zarejestrowano aż 1210 osoby bezrobotne.

4.3. Rolnictwo

Użytkowanie gruntów wg granic administracyjnych ogółem

	wojew.	gmina		w tym gospodarstwa indyw.	
pow. ogólna	100,0%	48053 ha	100,0%	3958 ha	100,0%
w tym: grunty orne	37,4	7510	15,6	3085	78,0
sady	0,2	14		14	0,4
łąki	5,5	915	1,9	415	10,5
pastwiska	3,4	347	0,7	121	3,0
lasy i grunty leśne	38,6	27910	58,0	47	1,2
pozostałe grunty	14,9	11351	23,6	276	6,9

W gminie Kalisz Pomorski zdecydowanie dominują lasy zajmujące ponad połowę powierzchni gminy. Grunty orne, głównie w posiadaniu gospodarstw indywidualnych, stanowią niewiele ponad 15% powierzchni gminy.

Liczba indywidualnych gospodarstw i działek rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych (stan na 1998 r.)

	wojew. %	gmina		wieś		miasto	
ogółem	100,0	100,0%	503	355	100,0%	148	100,0%
do 1 ha	42,9	55,9	281	177	50,0	104	70,0
1 – 2 ha	23,3	20,0	55	45		10	
2 – 3 ha			26	16		10	
3 – 5 ha			20	16		4	
5 – 7 ha			14	8		6	
7 – 10 ha	9,8	6,4	18	16		2	
10 – 15 ha	14,8	9,3	28	25		3	
15 – 20 ha			19	17		2	
20 – 30 ha			14	13		1	
30 – 50 ha	7,2	7,0	21	18		3	
50 – 100 ha	1,2	0,8	4	3		1	
100 – 200 ha	0,8	0,6	2	1		1	
200 – 500 ha			-	-		-	
500 – 1000 ha			1	-		1	

Jak z powyższego zestawienia wynika i w mieście i na wsi dominują licznie gospodarstwa małe, głównie działki rolne do 1 ha, które stanowią w gminie ok. 56% wszystkich gospodarstw ogółem. Jest to zdecydowanie więcej niż w ogólnej strukturze gospodarstw rolnych b. wojew. koszalińskiego. Charakterystyczny jest też fakt, że aż 63% wszystkich działek rolnych w gminie znajduje się na wsi. Nie jest to struktura prawidłowa dla produkcji rolniczej.

20% wszystkich indywidualnych gospodarstw rolnych posiada użytki rolne w grupie od 1 – 5 ha, a tylko 18% gospodarstw dysponuje powierzchnią użytków rolnych większą niż 10 ha. W rzeczywistości użytkowana rolniczo jest o wiele mniejsza powierzchnia, i to nie

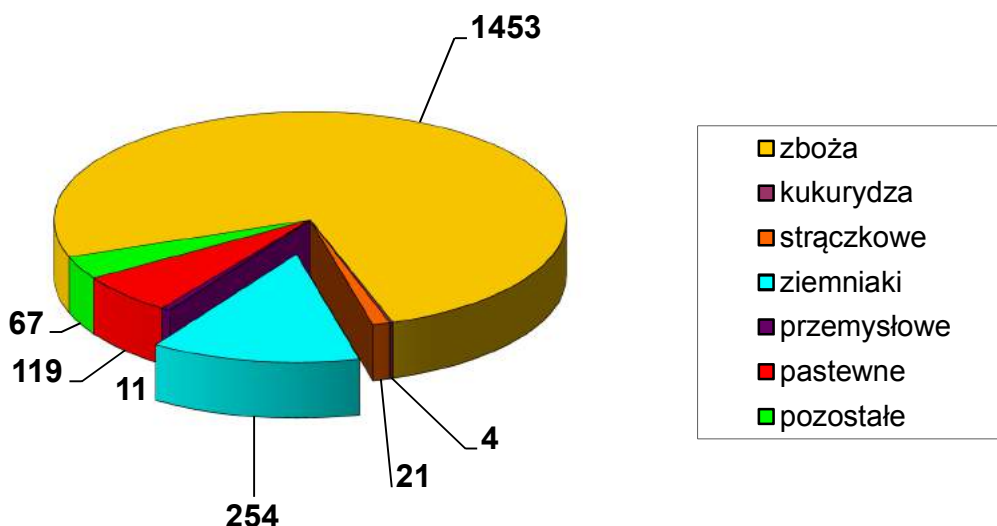
tylko w gospodarstwach indywidualnych. Wieloletnie przemiany w rolnictwie, w wyniku których następowało załamanie produkcji rolnej, a następnie likwidacja gospodarstw państwowych i spółdzielczych, spowodowały, że znaczne arealy użytków rolnych nie są wykorzystywane rolniczo. Proces restrukturyzacji byłych gospodarstw państwowych i spółdzielczych wpłynął istotnie na powiększenie arealu gospodarstw indywidualnych oraz na powstanie gospodarstw o dużych powierzchniach (powyżej 100 ha).

Gmina charakteryzuje się nie najlepszymi glebami. Blisko 60% gospodarstw indywidualnych na wsi posiada grunty o wskaźniku bonitacji poniżej 0,4, a dalsze 38% - o wskaźniku od 0,4 – 0,7. W gminie uprawia się przede wszystkim zboża i ziemniaki.

Powierzchnia zasiewów poszczególnych upraw w gospodarstwach indywidualnych

	województwo %	gmina Kalisz Pomorski	
ogółem	100,0	1929 ha	100,0
w tym zboża	81,2	1453	75,3
kukurydza	0,2	4	0,4
strączkowe jadalne	0,3	21	1,1
ziemniaki	7,4	254	13,2
przemysłowe	2,6	11	0,6
pastewne	5,7	119	6,2
pozostałe	2,6	67	3,4

Powierzchnia zasiewów w ha

Plony ważniejszych ziemiopłodów w gospodarstwach indywidualnych w dt z 1 ha

	województwo	gmina Kalisz Pomorski
zboża ogółem	23,9	20,8
ziemniaki	173	180
rzepak i rzepik	10,1	15,0

W hodowli dominuje trzoda chlewna, której pogłowie w gminie stanowi 3.9% całego pogłowia b. województwa. Tylko 6 gmin w b. wojew. ma wyższe pogłowie trzody niż gmina Kalisz Pomorski. Pogłowie bydła stanowi analogicznie 0,8% pogłowia b. województwa, a drobiu – 1,5%.

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach indyw.

	gmina	w tym wieś
bydło	18,2	27,1
trzoda chlewna	100,2	83,0

Wśród gospodarstw indywidualnych aż 10% nie prowadzi żadnej działalności, nawet rolniczej. Natomiast 47,3% indywidualnych gospodarstw prowadzi działalność rolniczą wyłącznie lub głównie na własne potrzeby. Tylko 40% gospodarstw produkuje głównie na rynek. Struktura wykształcenia użytkowników gospodarstw indywidualnych przedstawia się następująco: 65% rolników posiada wykształcenie podstawowe, ok. 26% - zawodowe, tylko 8,5% rolników jest z wykształceniem średnim, a zaledwie 0,9% - z wyższym.

4.4. Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe w 1997 roku

	gmina ogółem	miasto
- mieszkania	2148	1190
- izby	7844	4413
- pow. użytkowa w tys. m ²	132,8	70,6
- wskaźniki:		
osób / mieszkanie	3,49	3,47
osób / izbę	0,96	0,94
m ² pow. użyt./ osobę	17,7	17,1

Zasoby mieszkaniowe w 2000 roku

	gmina ogółem	miasto
- mieszkania	2159	1197
- izby	7902	4451
- pow. użytkowa m ²	134217	71488
- wskaźniki:		
osób / mieszkanie	3,48	3,44
osób / izbę	0,95	0,93
m ² pow. użyt./ osobę	17,9	17,3

Warunki zamieszkania w gminie nie odbiegają zasadniczo od przeciętnych standardów dla b. województwa lub innych gmin miejsko – wiejskich. Niestety porównując je z gminami w innych regionach kraju – są niezadawalające. Wynikają jednak z ogólnej kondycji finansowej społeczności gminy i z tymi realiami należy się liczyć.

Pod względem własnościowym na 2148 mieszkań w gminie 600 jest komunalnych, co stanowi 28%. 95% mieszkań komunalnych znajduje się w mieście.

Niepokojące są minimalne efekty ruchu budowlanego: wg danych Urzędu Statystycznego w Koszalinie w 1996 roku oddano do użytku 2 mieszkania w mieście

w budownictwie indywidualnym, a w 1997 r. – 3 mieszkania w budownictwie indywidualnym, również w mieście. Niestety taki mniej więcej sam poziom reprezentowało prawie całe b. województwo koszalińskie. W tej sytuacji głównym problemem do rozwiązania jest sposób w jaki można zaktywizować budownictwo mieszkaniowe oraz jego obecne standardy. Jednocześnie w wyniku zmienionych warunków na rynku budowlanym trudno obecnie określić szanse rozwojowe budownictwa mieszkaniowego i ocenić wielkość możliwych do realizacji liczby mieszkań w perspektywie.

4.5. Usługi

4.5.1. Oświata

Na terenie gminy istnieje obecnie jedno przedszkole – w mieście. Przedszkole ma teoretycznie 8 oddziałów i 175 miejsc, w chwili obecnej działa 6 oddziałów i uczęszcza do niego 120 dzieci. Ponadto przy 2 szkołach podstawowych znajdują się oddziały przedszkolne, do których uczęszcza 30 – 40 dzieci, w zależności od potrzeb. Miasto charakteryzuje się bardzo dobrym wskaźnikiem ilości dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego / 1000 dzieci w wieku 3 – 6 lat – wynosi on 610. W b. województwie tylko Koszalin miał lepszy wskaźnik od Kalisza Pomorskiego. Ilość miejsc w placówkach przedszkolnych jest obecnie wystarczająca, o czym świadczy wskaźnik ilości dzieci / 100 miejsc w przedszkolach – w Kaliszu Pom. wynosi 89.

Szkoły podstawowe w roku szkolnym 1998 / 1999

SP Kalisz Pomorski	kl. I-VIII	877 ucz.	35 oddz.	33 izby szkolne
SP Pomierzyn	kl. I-VIII	188 ucz.	8 oddz.	10
SF Biały Zdrój	kl. I-III	34 ucz.	3 oddz.	4
SF Stara Studnica	kl. I-III	16 ucz.	3 oddz.	3
razem		1115 ucz.	49 oddz.	

Szkoły podstawowe w roku szkolnym 2001 / 2002

SP Kalisz Pomorski	kl. I-VI	446 ucz.	15 oddz.
SP Pomierzyn	kl. I-VI	136 ucz.	
SF Biały Zdrój	kl. I-III	33 ucz.	3 oddz.
SF Dębsko	kl. I-III	64 ucz.	
razem		679 ucz.	

Od roku szkolnego 1999 / 2000 w mieście uruchomiono gimnazjum przy szkole podstawowej, obecnie uczęszcza 406 uczniów (14 oddz.). Prognozując rozwój szkolnictwa podstawowego na najbliższe lata przewiduje się ok. 30% spadek liczby uczniów zarówno w mieście jak i na wsi.

Szkoły średnie.

W Kaliszu Pomorskim znajduje się jedno z 27 liceów ogólnokształcących w b. wojew. koszalińskim.

	rok szk. 96 / 97	97 / 98
pom. do nauki	22	22
oddziały	10	11
uczniowie ogółem	315	338
w tym kl. I	103	107

W związku z tym, że liceum jest jedyną szkołą średnią w gminie, należałoby dążyć do powstania również placówki szkolnictwa zawodowego o profilu dostosowanym do specyfiki gminy i potrzeb rynku pracy.

4.5.2. Zdrowie

W zakresie służby zdrowia ludność gminy obsługuje jedna przychodnia w mieście. Personel służby zdrowia: 3 lekarzy, 3 lekarzy stomatologów, 10 pielęgniarek, 1 farmaceuta (1 apteka). Pod względem wskaźnika ilości personelu służby zdrowia na 10 tys. mieszkańców gmina plasuje się mniej więcej na poziomie gmin wiejskich. Okoliczne gminy miejsko – wiejskie wskaźniki te mają wyższe, co wskazuje na pewne niedobory w tym zakresie.

4.5.3. Kultura

Sferą kultury w gminie zajmuje się Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury w Kaliszu Pomorskim, Biblioteka Publiczna i jej filie oraz punkty biblioteczne we wsiach, a także świetlice wiejskie m.in. w Bralinie, Białym Zdroju, Dębsku, Pożrzadle Wielkim, Sienicy, Starej Studnicy i Suchowie.

4.5.4. Sport i turystyka

Gmina Kalisz Pomorski choć ma walory mogące przyciągnąć ruch turystyczny jest pod tym względem niedoinwestowana. Mieszkańcy gminy mogą korzystać z kąpieliska nad jez. Wielkie Bobrowo, ze stadionu sportowego w mieście oraz placów sportowych w poszczególnych wsiach.

4.6. Działalność gospodarcza

Wiodące działy gospodarki w gminie Kalisz Pomorski to: rolnictwo, leśnictwo, przemysł rolno-spożywczy, przemysł drzewny, handel drobnodetaliczny, usługi transportowe, turystyka.

Wśród zarejestrowanych podmiotów gospodarczych dominują firmy jednoosobowe zajmujące się handlem i usługami niematerialnymi.

Najwięksi pracodawcy

- Nadleśnictwo Kalisz Pomorski
- Zakłady Przemysłu Drzewnego
- Gminna Spółdzielnia “Samopomoc Chłopska”
- Przedsiębiorstwo Produkccyjno – Usługowe “Aura”
- Spółdzielnia Inwalidów “Sinogal”
- “Poldanor” SA (produkcja rolna)
- “Caro” firma prywatna (wyrób galanterii drewnianej)
- “Styropol” Sp. z o.o. (wyrób styropianu)

4.7. Jakość życia mieszkańców

Pod hasłem “jakość życia” rozumiemy ogół warunków życia ludności . Składają się na to i warunki mieszkaniowe, i poziom wyposażenia gminy w usługi, i dostępność rynku pracy,

ale także jakość środowiska przyrodniczego oraz poziom wyposażenia zabudowy w infrastrukturę techniczną.

Oceniając poziom życia mieszkańców gminy Kalisz Pomorski przeprowadzono analizę porównawczą – gmina na tle byłego województwa koszalińskiego i gmin sąsiednich. W przeprowadzonej analizie poziomu życia zostały uwzględnione następujące mierniki:

- warunki zamieszkania
- sytuacja w zakresie: oświaty i wychowania, kultury, ochrony zdrowia
- elementy charakteryzujące organizację życia codziennego.

Mierniki warunków życia mieszkańców gminy Kalisz Pomorski w 1997 r.

wskaźnik	woj.	Kalisz Pom.	Drawsko Pom.	Złocieniec	Wierzchowo
- mieszkania oddane do użytku / 1000 ludności	1,45	0,4	0,75	0,24	-
- pow. użyt. miesz. / osobę	17,8	17,8	17,5	17,7	18,6
- liczba osób / mieszkanie	3,38	3,48	3,41	3,29	3,53
- liczba osób / izbę	0,94	0,95	0,94	0,92	0,95
- dzieci w przedszkolach na 100 miejsc	105	89	81	104	104
- ucz. szk. podst. / oddz.	24	24	23	25	21
- plac.pocztowe / 10 tys. ludn.	2,5	2,7	2,3	1,2	4,3
- abon. telefon. / 1000 ludn.	190,2	130,9	160,0	152,8	127,0
- liczba ludn. / bibliotekę	2604	1072	2869	5503	1158
- księgozbiór bibl. / 1000 ludn.	3808	5049	4612	3017	7387
- lekarze / 10 tys. ludności	15,5	4,0	20,3	4,8	4,3
- lekarze dentyści / 10 tys. ludn.	3,7	4,0	4,1	3,6	2,2
- pielęgniarki / 10 tys. ludności	48,1	13,3	97,0	17,6	17,3
- ludność w miastach korzyst. z sieci komunalnych w %:					
wodociągowej	92,1	83,3	61,8	100,0	-
kanalizacyjnej	88,6	81,9	35,5	91,1	-
gazowej	74,6	4,4	85,8	81,8	-
- dochód budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	1008,2	1089,6	851,9	901,9	1017,2

Jak wynika z powyższego zestawienia gmina charakteryzuje się zróżnicowanym poziomem życia, w zależności jakiej dziedziny to dotyczy.

Gmina posiada korzystną strukturę demograficzną: 31,6% ludności jest w wieku przedprodukcyjnym (śr. wojew. = 27,7%), co zawdzięcza wysokiemu przyrostowi naturalnemu = 7,2‰. Jest to jeden z wyższych wskaźników w województwie (śr. wojew. = 3,0‰).

Niewątpliwie ujemnie na jakość życia mieszkańców gminy wpływa wysoki wskaźnik bezrobocia, szczególnie wśród kobiet (62% bezrobotnych to kobiety). Minusem jest również niewielki ruch budowlany mieszkaniowy - tylko 3 mieszkania oddane do użytku w 1997 roku jest jednym z gorszych wyników w województwie. Jednak warunki zamieszkania w gminie nie odbiegają od średniej dla całego województwa.

Pozytywnie należy ocenić stopień wyposażenia gminy w usługi podstawowe, choć oczywiście nie wszystkie są w jednakowym stopniu rozwinięte. Dodatkowym atutem dla miasta jest posiadanie szkoły średniej – liceum ogólnokształcącego.

Analizując wskaźniki dotyczące dostępności technicznej sieci komunalnej w mieście należy stwierdzić niedoinwestowanie w infrastrukturę gazową.

Jednym z mierników poziomu i jakości życia w gminie jest wysokość dochodu budżetu gminy na 1 mieszkańca. W tym przypadku Kalisz Pomorski wypada bardzo korzystnie na tle porównywanych gmin i województwa.

Mienniki warunków życia mieszkańców gminy Kalisz Pomorski w 2000 r.

Wskaźnik	woj.	Kalisz Pomorski	Drawsko Pomorskie	Złocieniec	Wierchowo
- mieszkania oddane do użytku/ 1000 ludności	2,38	0,27	2,15	0,24	0,21
- pow. użyt. Mieszk. / osobę	18,4	17,9	17,9	17,8	18,7
-liczba osób / mieszkanie	3,25	3,48	3,35	3,28	3,53
- liczba osób / izbę	0,91	0,95	0,92	0,92	0,94
- dzieci w przedszkolach na 100 miejsc	98,87	112,8	100,9	88,04	109,3
- ucz. szk. Podst. / oddz.	21,5	22,7	21,2	23,1	25,57
- placówki pocztowo-telekomunikacyjne / 10 tys. ludn	2,3	2,7	2,3	1,2	4,9
- abon. telefon. / 10 tys. ludn.	301,8	198,1	225,3	201,2	136,1
- liczba ludn. / bibliotekę	2760,9	1257,0	3435,8	1832,4	1163,3
- księgozbiór bibl. w woluminach /1000 ludn.	4,2	5,2	4,5	3,1	7,5
- ludność w miastach korzyst. z sieci komunalnych w %					
wodociągowej	94,9	83,6	62,4	100,0	-
kanalizacyjnej	90,7	83,1	38,5	91,1	-
gazowej	88,0	19,7	79,0	79,4	-
- dochód budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	-	1305,57	1135,46	1215	1312,07

5. Turystyka, rekreacja i wypoczynek

5.1. Zewnętrzne (krajowe) uwarunkowania rozwoju turystyki

Poprawa sytuacji ekonomicznej, spadek inflacji i wzrost realnych dochodów znajdują odbicie w rosnącej aktywności turystycznej mieszkańców Polski. W 1998 r. z wyjazdów urlopowo-wakacyjnych skorzystało 35% Polaków, realizując ok. 26 mln podróży. Podstawowe cechy charakterystyczne dla wypoczynku Polaków to:

- spędzanie urlopu u krewnych i znajomych (powinno to kształtować typ lokalnego produktu turystycznego)
- korzystanie z własnego samochodu jako środka lokomocji
- utrzymywanie się wzrostowej tendencji wydatków związanych z wyjazdami
- wzrost liczby podróży zagranicznych.

Infrastruktura turystyczna

Zjawiskami pozytywnymi są: podnoszenie standardu usług hotelowych (szczególnie poziomu - wyposażenia, różnorodności świadczonych usług dodatkowych, poziomu obsługi), rozwój bazy gastronomicznej, rozwój usług około turystycznych (paraturystycznych) - sieci

parkingów, punktów obsługi samochodów, stacji benzynowych itp., rozwój i specjalizacja biur podróży.

Zjawiskami negatywnymi są: zanik taniej bazy noclegowej - schronisk młodzieżowych, pól biwakowych, domów wycieczkowych oraz stosunkowo słaba promocja i informacja.

Oczekiwania odbiorców

Od pewnego czasu zauważa się wzrost zainteresowania turystyką na obszarach chronionych. Ta forma turystyki kwalifikowanej, przybierająca różne oblicza, ma niebagatelny wymiar społeczny - bowiem dzięki generowaniu dochodów może łagodzić konflikty i ograniczenia nakładane lokalnie na gospodarkę, a wynikające z sąsiedztwa obszarów chronionych. Nowym elementem, dostrzeganym przez animatorów turystyki i wymagającym podjęcia innych form aktywności, jest zainteresowanie turniejami rycerskimi, imprezami "światło i dźwięk", biesiadami na zamku.

Strategia Rozwoju Krajowego Produktu Turystycznego

W roku 1997 podjęto działania dla wdrożenia Strategii Rozwoju Krajowego Produktu Turystycznego. Najważniejszym spośród nich było powołanie biura menedżerów marek turystycznych i ukierunkowanie działań na tworzenie, rozwój i promocję produktów markowych na wytypowanych obszarach. Wyznaczono 5 kategorii turystycznych produktów markowych:

- turystyka biznesowa
- turystyka miejska i kulturowa
- turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna
- turystyka na terenach wiejskich
- turystyka przygraniczna i tranzytowa.

Elementy promocji

Działania promocyjne winny opierać się wyżej podanych przesłankach. Zadania do realizacji to:

- tworzenie pozytywnego wizerunku kraju jako przyjaznego turyście i posiadającego atrakcyjne produkty turystyczne (promocja walorów, infrastruktury i obsługi - fachowego personelu)
- tworzenie sieci informacyjnej (punktów informacji turystycznej)
- tworzenie mody na wypoczynek w kraju.

Tezy robocze opracowania programu rozwoju produktu turystycznego gminy Kalisz Pomorski

Zaproponowano następujące hipotezy robocze:

- 1) Ze względu na: a) inny rodzaj aktywności, b) odmienność celów, c) różne preferencje i oczekiwania rekreanta odnośnie sposobu wypoczynku i produktu turystycznego należy oddzielnie rozpatrzyć szanse rozwoju turystycznego gminy Kalisz Pomorski oraz możliwości zagospodarowania rekreacyjnego.

Tab.11.

	rekreacja	turystyka
cel	wypoczynek	poznanie
miejsce aktywności	ośrodek rekreacyjny lub obiekt przyrodniczy o dodatkowej infrastrukturze rekreacyjnej	obiekt przyrodniczy lub kulturowy (element szeroko rozumianego środowiska)
rekreant	zwykle mieszkaniec gminy lub najbliższego sąsiedztwa	zamiejscowy, na ogół spoza terenu gminy

- 2) Możliwości zagospodarowania rekreacyjnego winny być rozpatrzone na trzech poziomach:
 - poziom miejski (Kalisz i najbliższe miejscowości)
 - poziom gminny
 - poziom ponadlokalny.
- 3) W tworzeniu ośrodków rekreacyjnych należy wziąć pod rozwagę następujące elementy:
 - potencjał rekreacyjny środowiska (obecność jezior o właściwym stanie czystości wody),
 - typ sąsiedztwa (obecność lasu, zróżnicowanie rzeźby terenu, istnienie osad mogących pełnić funkcje wsi letniskowych),
 - dotychczasowe preferencje mieszkańców gminy odnośnie sposobów i miejsc wypoczynku,
 - mobilność mieszkańców gminy.
 - możliwość przyciągnięcia turystów spoza gminy; dostępność komunikacyjną.
- 4) Wytypowano następujące turystyczne produkty markowe, jako podstawę rozwoju produktu turystycznego gminy:
 - turystyka biznesowa - centrum kongresowe, dom pracy twórczej
 - turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna
 - turystyka na terenach wiejskich = ekoturystyka i agroturystyka

5.2. Potencjał turystyczno-rekreacyjny gminy Kalisz Pomorski

Ocena przydatności środowiska przyrodniczego gminy Kalisz Pomorski dla potrzeb turystyki, metodą bonitacji punktowej

Przydatność środowiska dla potrzeb turystyki i rekreacji oceniono uwzględniając następujące kryteria: 1. stopień urzeźbienia terenu, 2. lesistość, 3. jeziorność, 4. mozaikowatość typów użytkowania terenu. Analizowano kwadraty o pow. 1 km. Każdej uwzględnianej cesze przypisano wartość punktową, odpowiadającą kategorii atrakcyjności: dużej, średniej lub małej. Szczegółowe zestawienie rang zawiera załącznik. Ocena kompleksowa, będąca syntetycznym ujęciem analiz poszczególnych kryteriów, wskazuje na wyjątkowo wysoką ogólną przydatność terenu gminy Kalisz Pomorski dla uprawiania turystyki i rekreacji. Jedynie fragment zachodni gminy, ze względu na podmokłe i zabagnione tereny oraz obszary zurbanizowane wykazują ogólną niską przydatność dla turystyki.

Infrastruktura turystyczna

Na terenie gminy znajdują się trzy szlaki turystyczne

- 1. pieszy wokół Kalisza, wkraczający w obszar chronionego krajobrazu

- 2.kajakowy, po Drawie i Prostyni
- 3.szlak samochodowy (tzw. szlak “Lobelii”), utworzony przez Stowarzyszenie Gmin Pojezierza Drawskiego.

Na obszarze gminy, głównie na terenach leśnych, podległych Nadleśnictwu Kalisz Pomorski, zorganizowano biwaki, pola namiotowe i karawaningowe.

Tab.12. Miejsca biwakowe i karawaningowe - pola namiotowe

miejsce – miejscowość	typ obozowiska	właściciel – zarządzający	liczba miejsc	wyposażenie w zakresie ochrony środowiska
Jez. Bobrowo Wlk.	pole namiot.	Prywatny	50	pełne
Jez. Mąkowary	pole namiot.	Nadl. Kalisz	100	niepełne
Jez. Szerokie	pole namiot.	Nadl. Kalisz	70	brak
Jez. Giżyńskie	pole namiot.	Nadl. Kalisz	50	brak
Jez. Szerokie	pole namiot.	Nadl. Kalisz		brak
Jez. Orle Małe	Biwak	Nadl. Kalisz		brak
Jez. Nowa Korytnica	Biwak	Nadl. Kalisz		brak
Jez. Krzywe	pole namiot.	Nadl. Kalisz		brak

Infrastruktura paraturystyczna

Baza noclegowa. Jest dość liczna i stosunkowo różnorodna, jednak o dość niskim standardzie. Składają się na nią motele, pensjonaty, prywatny kamping, kwatery prywatne oraz internat. Ponadto istnieje możliwość zakwaterowania w gospodarstwach agroturystycznych w Pożrzadle Wielkim i Pruszczu.

W ostatnich latach baza noclegowa uległa uszczupleniu o wojskowy Ośrodek Wypoczynkowy w Jaworzu, Ośrodek Wypoczynkowy w Borowie. Z usług agroturystycznych zrezygnowali właściciele domu w Kaliszu.

Tab.13. Baza noclegowa gminy Kalisz Pomorski

miejscowość	obiekt	własność	liczba miejsc	standard
Kalisz Pom.	motel SOLARIS	prywatna	18 (12 dostawek)	średni
Kalisz Pom.	motel ARCUS	prywatna	50	średni
Kalisz Pom.	motel-stacja CPN	prywatna	max.14	niski
Kalisz Pom.	internat LO		30	niski
Biały Zdrój	Pensjonat	prywatna	6	średni
Stara Korytnica	Pensjonat	prywatna	30	średni
Prostynia	domki kamp.	prywatna		
Jaworze	Ośr. Wczasowy	WP	obecnie wyłączone z powszechnego użytkowania	
Borowo	Ośr. Wczasowy	prywatna		

Baza gastronomiczna. Stałe obiekty gastronomiczne występują w Kaliszu Pom. i dysponują ok. 200 miejscami. Należą do nich: restauracja motelu “Solaris”, kawiarnia “Panda”, całodobowy bar przy stacji benzynowej oraz kilka punktów małej gastronomii. W miejscowości Pomierzyn funkcjonuje bar-kawiarnia, przy szosie w Prostyni “Bar nad Drawą”, obsługujący głównie kierowców. W pozostałych miejscowościach gminy brak

stałych punktów gastronomicznych, Sezonowo obiekty takie działają przy zorganizowanych biwakach i kąpieliskach.

Dostępność komunikacyjna

Szczegółowo omawia ją rozdział poświęcony układom komunikacyjnym gminy Kalisz Pomorski. Z punktu widzenia możliwości rozwoju różnych form turystyki położenie Kalisza Pomorskiego jest bardzo korzystne. Ok. 100 km do Szczecina (granica państwa), ok. 180 km do Poznania, liczne połączenia PKP, dobrze rozwinięta sieć dróg - czynią z Kalisza Pomorskiego interesujący obiekt turystyczny i rekreacyjny. Połączenia przedstawiają się następująco: PKP: do Stargardu = 3. krotnie w ciągu dnia, do Piły: 4.krotnie; PKS: połączenia z Choszczem (5), Złocińcem (2), Bydgoszczą, Koszalinem i Kołobrzegiem (1), z Piłą i Szczecinem (2), Drawskiem (10), Dębkiem (10), Bralinem (4), Prostynią (4). Pomędzy miejscowościami gminy i gmin ościennych: Biały Zdrój, Bralin, Osiek, Wierzchowo, Żabin, Garbowo, Mirosławiec, Złocieniec, Garbowo, Stara Korytnica, wprowadzono zamiast pociągu zastępcze połączenia autobusowe. Kursy odbywają się raz dziennie, wahadłowo.

Infrastruktura rekreacyjna - stan i ocena

Obiekty sportowe (sale gimnastyczne i odkryte boiska) związane są z Kaliszem Pomorskim. Nad Jez. Bobrowo Wielkie czynna jest plaża miejska i wypożyczalnia kajaków. Stan pozostałych obiektów rekreacyjnych przedstawia się następująco:

- Biały Zdrój - pensjonat, hipika,
- Poźrzadło - boisko z siedziskami dla widowni, plac zabaw, boisko do siatkówki, krąg na ognisko
- Jezioro Szerokie: urządzony i dzierżawiony biwak leśny, wyposażony w wiaty, ławostoły, kosze na śmieci, sanitariaty, parking. Nad jeziorem pomosty; brak wyznaczonego kąpieliska. W sezonie sklepik prowadzony przez dzierżawcę biwaku. Bardzo złe oznakowanie drogi dojazdowej, co amatorom wypoczynku nie przeszkadza w odnalezieniu tego miejsca. Dzierżawca skarżył się na nadmiar gości; w sezonie brakuje miejsc na biwaku.
- Jezioro Mąkowskie - biwak zorganizowany przez Nadleśnictwo Kalisz, pole namiotowe z wydzielonymi kwaterami, kosze, miejsce na ognisko, pomost, brak zadaszeń i ławostołów, bardzo uboga infrastruktura techniczna - brak prądu i ujęcia wody, brak sanitariatów. Ośrodek wojskowy, ogrodzony i strzeżony, wyłączony z powszechnego użytkowania, drewniane domki, stołówka i świetlica.
- Miejsce Postoju Pojazdów - zorganizowane przez Nadleśnictwo Kalisz Pomorski, zwykle wyposażone w ławostoły, zadaszenia i kosze na śmieci. Zinventaryzowano je przy drogach: Giżyno - Stara Korytnica, Kalisz Pom. - Dębko, Kalisz - Jasnopole, Kalisz - Cybowo, Cybowo-Prostynia, Kalisz - Mirosławiec.

Inne obiekty turystyczne

Obecnie na terenie gminy Kalisz Pomorski działają dwa gospodarstwa agroturystyczne: w Poźrzadle Wielkim i w Pruszczu. Gospodarstwo w Kaliszu Pomorskim w 1999 r. zawiesiło działalność.

Potencjał niewykorzystany

Wykorzystanie potencjału turystycznego gminy powinno być odpowiedzią na zapotrzebowania klientów. Preferowana być powinna, zgodnie z krajową strategią produktów markowych w turystyce, turystyka na terenach wiejskich, szczególnie agroturystyka, oraz

turystyka aktywna i specjalistyczna (np. wędkarstwo, hipika, kajakarstwo). Największymi możliwościami rozwoju tych segmentów turystyki, wynikającymi z uwarunkowań przyrodniczych i infrastruktury technicznej dysponują następujące miejscowości:

- Giżyno - zakres agroturystyki; konieczne zagospodarowanie jeziora,
- Sienica, Pomierzyn, Tarnice - agroturystyka,
- Stara Studnica, Poźrzadło - agroturystyka, hipika, obiekty o usługach paramedycznych, kwatery myśliwskie, zabudowa rezydencjonalna (2 domy),
- Borowo, Prostynia - wędkarstwo, konieczność zorganizowania stancji wraz z polem biwakowym albo w przypadku Borowa przywrócić usługi hotelarskie w obiektach elektrowni. Dodatkowo, w Prostyni należy propagować agroturystykę oraz tereny pod zabudowę rezydencjonalną (2 domy).
- Jezioro Mąkowskie - urządzić punkt widokowy, zabezpieczyć resztki budowli wodnej, jako atrakcji krajoznawczej.

Niewykorzystany potencjał materialny - obiekty

- Stara Korytnica - młyn, może być przeznaczony na pensjonat,
- Giżyno - opuszczony dwór wraz z zaniedbanym parkiem (nie rozdzielać obiektów!), potencjalne wykorzystanie obiektu sanatoryjno-wypoczynkowy z zakresem usług rehabilitacyjnych, medycznych i paramedycznych (kosmetycznych),
- Pomierzyn - gorzelnia, wykorzystanie - pensjonat, obiekt konferencyjny.
- Kalisz Pomorski - zamek, przeznaczenie - centrum kongresowe, odbiorcami usług winny być firmy i przedsiębiorstwa oraz wojsko.
- Poligon drawski - bardzo modne i poszukiwane "szkoły przetrwania", walki "paintball"; możliwe wykorzystanie tylko po uzgodnieniu z wojskiem.

6. Infrastruktura techniczna

6.1. Zaopatrzenie w wodę

Podstawę zaopatrzenia mieszkańców gminy oraz przemysłu- szczególnie gałęzi zużywających do procesów technologicznych wód dobrej jakości pod względem fizykochemicznym, stanowią wody podziemne.

Podstawowy poziom użytkowy wód podziemnych związany jest z występowaniem utworów czwartorzędowych.

W mniejszym stopniu warunki do magazynowania wód zawierają utwory trzeciorzędowe, oraz- utwory kredowe i jurajskie.

Wszystkie zwodociągowane wsie w gminie zasilane są w wodę z ujęć lokalnych należących do gminy i częściowo do AWSRP – są to studnie w Skotnikach, Lipnikach, oraz w Giżynie. Miasto Kalisz Pomorski posiada także własną sieć wodociągową zasilaną z czterech ujęć wody pitnej, znajdujących się na terenie miasta.

- przy ul. Półwiejskiej- woda pobierana jest ze studni przy wydajności stacji: S₁ 15,3 m³/h, S₂ 15,8 m³/h
- przy ul. Wolności- woda pobierana jest ze studni przy wydajności stacji 84m³/h
- przy ul. Dworcowej- woda pobierana jest ze studni przy wydajności stacji 40m³/h
- przy ul. Wolności- woda pobierana jest ze studni przy wydajności stacji 40m³/h

Łącznie ze wszystkich ujęć w mieście pobór wody pitnej wynosi ok. 195 m³/h. Udokumentowane zasoby wód powierzchniowych i podziemnych są wystarczające dla pełnego pokrycia zapotrzebowania miasta.

Większość wsi w gminie Kalisz Pomorski posiada własne ujęcia wody pitnej, które w dostateczny sposób pokrywają zapotrzebowanie tych wsi w wodę.

Zużycie wody z wodociągów na jednego mieszkańca wyniosło około 30m³ (na rok 1994).

Wszystkie zwodociągowane wsie zasilane są w wodę z ujęć lokalnych należących głównie do Gminy i częściowo do AWRSP. Toczący się proces komunalizacji doprowadzi do ujednoczenia własności sieci. Stacje ze względu na dobrą jakość wody nie posiadają urządzeń jej uzdatniania.

Tab.14. Zużycie wody z wodociągów komunalnych w gospodarstwach domowych (dane WUS Koszalin).

	1990	1991	1992	1993	1994
w dm ³	86,1	86,7	98,3	91,0	126,2
na 1 mieszkańca w m ³	21,4	21,3	24,0	21,8	30,1

Tab.15. Ujęcia wody pitnej w mieście i gminie Kalisz Pomorski

miasto	rok	głębokość (m)	ilość wody (m ³ /h)
Półwiejska	1967	30	15,3
	1998		15,8
Wolności 13	1967	45,2	84
Dworcowa	1984	41	40
Wolności 22	1984 stacja główna	50	40
GMINA			
Biały Zdrój	1978	23	18
Bralin	1964	28	18
	1975	39	18
Dębsko	1962	30	22,4
Stara Studnica	1975	69	30
Gizyno	3 studnie pompowe		
Suchowo	1964	43,5	14,4
	1973	41,5	15
Jasnopole	1983	58	16
Prostynia	1986	28	24,7
Pomierzyn	1964	40	15,7
	1 studnia pompowa		
Pórzadło Wielkie	1974	41	54,4
Stara Korytnica	1964	29,5	24,8
	1973	38	25,4
Pęplówek	1974	72	15

6.2. Kanalizacja

Sieć kanalizacyjna ogólnospławna istnieje na terenie miasta Kalisz Pomorski, wsi Biały Zdrój, Bralin i Cybowo (istniejące osiedle wojskowe). Na terenie miasta realizowana jest sieć kanalizacji rozdzielczej grawitacyjnej m.in. zrealizowano kolektory w ulicach Mickiewicza, Piaskowa, Wczasowa, Podgórna, Półwiejska, Bydgoska, Toruńska. W 2000 r. zrealizowano kolektor tłoczny z Białego Zdroju do Kalisza Pomorskiego, a obecnie (2000 r.)

realizuje się kolektor tłoczny z Giżyna do Kalisza Pomorskiego. Pozostałe wsie obsługiwane są przez wozy asenizacyjne.

6.2.1. Miasto Kalisz Pomorski

Oczyszczalnia ścieków w Kaliszu Pomorskim zaprojektowana dla docelowej przepustowości 650m³ ścieków na dobę całkowicie zaspokaja potrzeby miejskie i wsi Biały Zdrój. Aktualnie oczyszczalnia działa prawidłowo i zapewnia redukcję zanieczyszczeń poniżej wartości dopuszczalnych.

Oczyszczalnia jest niedociążona i przerabia 360-380 ścieków na dobę. Dla stabilności prowadzonych procesów technologicznych korzystniejsze byłoby pełniejsze dociążenie oczyszczalni, tak pod względem ilości ścieków, jak i doprowadzanego ładunku.

Podstawowym źródłem ścieków są ścieki socjalno-bytowe, spływające istniejącymi kolektorami zbiorczymi, oraz ścieki dowożone przez PGKiM. Ogółem do oczyszczalni ścieków dopływa około Q=400m³ ścieków na dobę. Obecnie realizowana jest inwestycja na terenie miasta Kalisza Pomorskiego, dotycząca budowy kolejnego kolektora miejskiego. Miasto posiada możliwość pełnej utylizacji ścieków sanitarnych w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków. Osiągnięcie tego stanu będzie możliwe po rozbudowie systemu kanalizacji.

6.2.2. Biały Zdrój

Do niedawna pracująca oczyszczalnia została zaprojektowana i wybudowana pod potrzeby osiedla leśnego na przepustowość ścieków równą Q=19,8m³/d. Z uwagi na konieczność odprowadzenia ścieków z całej wsi, oraz aktualnie obowiązujące wymogi dotyczące parametrów ścieków oczyszczonych, oczyszczalnia została przebudowana na przepompownie ścieków, z odprowadzeniem ich do oczyszczalni w Kaliszu.

6.2.3. Gmina Kalisz Pomorski

Na terenie gminy Kalisz Pomorski powstałe ścieki odprowadzane są wozami asenizacyjnymi do pobliskich oczyszczalni ścieków, lub odprowadzane są bezpośrednio do gruntu.

Zwiększona możliwość przerobowa oczyszczalni ścieków w Kaliszu Pomorskim pozwala na przyłączenie do głównego kolektora miejskiego terenów wiejskich z północnej, zachodniej, oraz południowo-zachodniej części gminy.

Tab.16. Bilans ścieków – stan na 1998 r. (ilość ścieków 0,12 m³/d/os.)

lp	nazwa wsi	ilość mieszkańców	Qśr. dob m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h	Qmax sek m ³ /sek
1	Biały Zdrój	341	40,92	53,20	3,99	1,108
2	Bralin	180	21,60	28,08	2,106	0,585
3	Cybowo	383	45,96	59,75	4,481	1,245
4	Dębsko	284	34,08	44,30	3,322	0,923
5	Lipniki	2	0,24	0,31	0,023	0,006
6	Łowno	4	0,48	0,62	0,047	0,013
7	Giżyno	410	49,20	63,96	4,797	1,332
8	Wierzchucin	22	2,64	3,43	0,257	0,071
9	Suchowo	303	36,36	47,27	3,545	0,985

lp	nazwa wsi	ilość mieszkańców	Qśr. dob m ³ /d	Qmax d m ³ /d	Qmax h m ³ /h	Qmax sek m ³ /sek
10	Borowo	18	2,16	2,81	0,211	0,059
11	Jasнопole	32	3,84	4,99	0,374	0,104
12	Krężno	77	9,24	12,01	0,901	0,250
13	Pruszcz	3	0,36	0,47	0,035	0,010
14	Siekiercze	4	0,48	0,62	0,047	0,013
15	Smugi	11	1,32	1,72	0,129	0,036
16	Pęplówek	94	11,28	14,66	1,100	0,306
17	Pomierzyn	431	51,72	67,24	5,043	1,400
18	Slizno	82	9,84	12,79	0,959	0,266
19	Tawice	23	2,76	3,59	0,269	0,074
20	Pórzadło Wielkie	182	21,84	28,39	2,129	0,591
21	Prostynia	81	9,72	12,64	0,948	0,263
22	Głębokie	70	8,40	10,92	0,819	0,227
23	Jaworze	1	0,06	0,08	0,006	0,002
24	Sienica	169	20,28	26,36	1,977	0,549
25	Stara Korytnica	163	19,56	25,43	1,907	0,530
26	Karwigac	7	0,84	1,09	0,082	0,023
27	Stara Studnica	107	12,84	16,69	1,274	0,354
28	Razem	3484	418,50	543,50	40,778	11,327

6.3. Elektryczność

Cała gmina jest zelektryfikowana, obsługiwana przez Rejon Energetyczny w Drawsku Pomorskim. Energia elektryczna jest dostarczana poprzez główny punkt zasilania (GPZ) w Mirosławcu i nowoczesną rozdzielnię sieciową (RS) w Kaliszu Pomorskim. Parametry obu obiektów jak i głównych linii przesyłowych 15 kV są dobre, a w związku z niewielkim obciążeniem rozdzielni istnieją rezerwy dostaw mocy na tym poziomie zasilania. Niestety część linii przesyłowych 15 kV i stacji transformatorowych 15/0,4 kV oraz większość linii 0,4 kV nie spełnia współczesnych wymagań co obniża sprawność sieci na poziomie dystrybucji do odbiorców.

Zużycie energii elektrycznej na terenie gminy było największe pod koniec lat 80-tych, a wyniku upadku wielu przedsiębiorstw w tym gospodarstw rolnych uległo znacznemu obniżeniu. Od połowy lat 90-tych zużycie energii ponownie wzrasta, co spowodowane jest głównie przez nowopowstające podmioty gospodarcze.

W 1996 r. na terenie gminy zlokalizowane były:

- 211 km linii 15 kV
- 102 km linii 0,4 kV
- 34 km linii oświetlenia drogowego
- 92 stacje transformatorowe
- ok. 3100 drobnych odbiorców
- 77 wielkich odbiorców

Na terenie gminy – w Borowie, znajduje się zabytkowa elektrownia wodna z 1912 r., nadal dostarczająca prąd do sieci ogólnopolskiej (w zarządzie Koszalińskie Elektrownie Wodne Sp. z o.o.).

6.4. Gaz, ciepłownictwo

Obecnie mieszkańcy gminy korzystają z sieci gazowej, wybudowanej przez Urząd Miasta i Gminy, obejmującej znaczną część miasta, dostarczającej gaz GZ-35. Do sieci przyłączono dotychczas głównie odbiorców instytucjonalnych i w mniejszym stopniu budownictwo mieszkaniowe zorganizowane. W trakcie prac nad studium nastąpiło pewne czasowe zahamowanie gazyfikacji miasta z powodu niekorzystnych warunków przyłączenia do sieci (braku chętnych nowych odbiorców). W roku 2000 na terenie miasta realizowano w dalszym ciągu sieci gazowe i przyłącza także w większym stopniu do indywidualnych odbiorców.

Zaopatrzenie w gaz następuje z gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia Dn 250 mm Piła – Stargard Szczeciński – Szczecin, przesyłającego gaz z Niziu Wielkopolskiego do Szczecina. Stacja redukcyjno-pomiarowa I^o, zlokalizowana na terenie miasta zapewni docelowo dostawę 6000 m³/h.

Część mieszkańców miasta i gminy zaopatruje się w gaz butlowy, a punkty jego dystrybucji znajdują się w większych wsiach.

Ciepło na terenie miasta wytwarzane jest w kotłowniach lokalnych (obsługujących osiedla mieszkaniowe) i indywidualnych, opalanych w coraz większym stopniu gazem. Na terenie gminy zarówno kotłownie lokalne jak i indywidualne opalane są węglem kamiennym. Nieliczni, zwłaszcza nowi inwestorzy wykorzystują dla celów grzewczych olej opałowy i gaz płynny.

6.5. Telekomunikacja

Większość miejscowości posiada co najmniej jeden telefon (u sołtysa), stopień telefonizacji nie przekracza 14 na 100 mieszkańców (56 telefonów na 100 rodzin) w Kaliszu Pomorskim. Są też wsie w których jeden telefon przypada na ok. 30 rodzin (Stara Studnica).

Na terenie gminy funkcjonują systemy telefonii komórkowej Idea Centertel, Plus GSM, oraz system ERA GSM.

6.6. Transport i komunikacja

6.6.1. Drogi

Przez gminę Kalisz Pomorski przebiega droga krajowa nr 10 w ciągu drogi międzynarodowej E 10, prowadząca znaczny ruch tranzytowy krajowy i międzynarodowy. Droga ta przebiega ulicami Szczecińską, Wolności, Świerczewskiego i Toruńską przez miasto i jego centrum. Taki przebieg drogi jest niezwykle uciążliwy dla funkcjonowania miasta, stwarza zagrożenia bezpieczeństwa dla mieszkańców oraz znaczne utrudnienie dla kierowców. Droga ta przebiega też przez centrum niewielkiej, ale dość gęsto zabudowanej wsi Cybowo, powodując podobne uciążliwości i zagrożenia dla jej mieszkańców.

Droga wojewódzka nr 175 przebiegająca w kierunku północ-południe łączy miasto Kalisz Pomorski z Drawnem i Drawskiem Pomorskim. Drogi powiatowe:

- Kalisz Pomorski – Suchowo – nr 17360
- Droga nr 10 - Biały Zdrój – Stara Korytnica – nr 17362
- Stara Korytnica – droga nr 10- nr 17362
- Pożrzadło – Studnica – nr 17363
- Ślizno – Giżyno – nr 17361
- Borowo - Prostynia – droga nr 10 - 17359

Pozostałe drogi – gminne i lokalne zaznaczono na rysunku.

Uwarunkowania ruchowe

Badania natężenia ruchu przeprowadzone w 1995 r przez Generalną Dyрекcyję Dróg Publicznych wykazują całkowite natężenie ruchu:

- droga krajowa nr 10 Stargard Szczeciński - Bydgoszcz – 3800 poj/d
- droga wojewódzka nr 175 Kalisz Pomorski - Drawsko – 750 - 900 poj/d
- droga wojewódzka nr 175 Drawno – Kalisz Pomorski – 750 - 950 poj/d

Badania przeprowadzone w 2000 r. wykazały ruch na drodze nr 10 ogółem (SDR):

- na odcinku Mirosławiec – Kalisz – 4957 poj.
- na odcinku Kalisz – Prostynia – 3770 poj.

W strukturze przejeżdżających pojazdów coraz większą liczbę stanowią pojazdy ciężarowe, w tym ciężkie zestawy siodłowe, przewożące towary w tranzycie Rosja – Europa Zachodnia. Na drogach wojewódzkich przyrosty natężenia ruchu nie są tak znaczące, w związku z czym nie występowały na nich i nie występują nadal większe utrudnienia ruchowe.

Uwarunkowania techniczne

Drogi na terenie gminy cechowały się w momencie sporządzania studium różnym stanem technicznym. Droga krajowa kwalifikowana jako ekspresowa nie spełniała normatywnych wymagań technicznych (klasy technicznej) ze względu na przekrój całej drogi, nośność i stan nawierzchni jezdni. W 2000 roku podjęto prace modernizacyjne na zachodnim odcinku drogi (od Cybowa), poszerzając jezdnie do 7 m i wzmocniono nawierzchnię do wymagań normatywnych. Niestety ze względu na trudne uwarunkowania fizjograficzne przebiegu drogi nie poszerzono jej przekroju (korony, pobocza).

Droga wojewódzka i część drogi powiatowej cechują się zadowalającym stanem technicznym (stan nawierzchni), choć także nie odpowiadają normatywom technicznym w zakresie przekroju drogi.

W złym stanie technicznym jest spora część dróg powiatowych i gminnych przebiegających przez teren gminy, drogi gminne w dużym stopniu posiadają nawierzchnie gruntowe (nieutwardzone).

6.6.2. Komunikacja autobusowa

Komunikacja autobusowa realizowana jest przez przedsiębiorstwa PKS i KSK zapewniające połączenia lokalne (gminne), ponadlokalne z gminami sąsiednimi oraz m.in. ze Szczecinem, Toruniem i Bydgoszczą. Dworzec komunikacji autobusowej zlokalizowany jest przy ul. Toruńskiej.

6.6.3. Komunikacja kolejowa

Przez gminę Kalisz Pomorski przebiega linia kolejowa nr 365 Stargard Szczeciński – Piła która prowadzi ruch towarowy i pasażerski. Do niedawna Kalisz Pomorski był węzłem kolejowym obsługującym skrzyżowanie w/w linii z linią Chosznno-Połczyn Zdrój. Linia ta została zlikwidowana, pozostawiono jedynie szlak kolejowy pomiędzy Kaliszem i Złocieńcem.

Na linii nr 365 stacje kolejowe zlokalizowano w Kaliszu Pomorskim (dawna węzłowa) i Prostyni, a przystanki zlokalizowane są w Cybowie i Bratym Zdroju (północ) i Starej Korytnicy. W trakcie sporządzania studium obecny przewoźnik Polskie Koleje

Państwowe rozważał możliwość radykalnego ograniczenia lub całkowitej likwidacji ruchu pociągów pasażerskich na linii Stargard Szczeciński- Piła.

6.7. Gospodarka odpadami

Ani miasto Kalisz ani tereny wiejskie gminy nie prowadzą selektywnej zbiórki odpadów. Obecnie odpady wywożone są głównie z miasta na wysypisko położone na jego południowym skraju, na terenach powyrobiskowych. Wysypisko to jest położone dość korzystnie (transport), choć nie jest ono urządzone zgodnie ze współczesnymi wymogami ochrony środowiska. Odpady na terenach wiejskich są w znacznym stopniu zagospodarowywane bądź "utylizowane" we własnym zakresie mieszkańców, niestety część tzw. śmieci trudnych trafia do lasu bądź na dzikie wysypiska.

Nagłym problemem jest urządzenie odpowiadające przepisom ochrony środowiska, składowisko odpadów komunalnych dla miasta i gminy Kalisz Pomorski.

6.8. Cmentarze

Cmentarze komunalne zlokalizowane są w Kaliszu Pomorskim przy ul. Strzeleckiej (dom przedpogrzebowy) oraz w Białym Zdroju, Giżynie i Sienicy. Wszystkie cmentarze mają jeszcze wolne powierzchnie, a cmentarz w mieście ma możliwość poszerzenia.

Na terenie gminy zewidencjonowano ponadto 32 głównie poewangelickie cmentarze w Borowie (3), Cybowie, Dębsku, Giżynie, Głębokim (2), Jasnopolu, Jaworzu (4), Mąkodarach, Mielnie Stargardzkim (2), Oporowie, Peptówku, Pomierzynie, Pożrzadle (2), Pożrzadle Wielkim (3), Prostynii, Radowie, Sienicy (2), Starej Korytnicy, Starej Studnicy, Suchowie (3). W Kaliszu Pomorskim zlokalizowane były jeszcze cztery cmentarze, obecnie zamknięte lub zlikwidowane.

7. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

7. 1. Metodologia tworzenia bilansu oraz założenia funkcjonalne

Na potrzeby sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z zapisami art. 10 ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 741), dokonuje się bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę. Niniejszy bilans stanowi podstawę do określenia potrzeb i możliwości rozwoju gminy. Jest jednym z niezbędnych elementów analizy uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego.

Dokonując bilansu kolejno:

- 1) Formuluje się, na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy, maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.
- 2) Szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.
- 3) Szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w pkt 2, rozumianą jako

możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.

- 4) Porównuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1, oraz sumę powierzchni użytkowej zabudowy (w podziale na funkcje zabudowy), o której mowa w pkt 2 i 3, a następnie, gdy maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1:
 - a) nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3,
 - b) przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – bilans terenów pod zabudowę uzupełnia się o różnicę tych wielkości wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, i przewiduje się lokalizację nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3, maksymalnie w ilości wynikającej z uzupełnionego bilansu.
- 5) Określa się:
 - a) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
 - b) potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy na obszarach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz w przypadku, o którym mowa w pkt 4 lit. a, poza tymi obszarami.
- 6) W przypadku gdy potrzeby inwestycyjne, o których mowa w pkt 5 lit. b, przekraczają możliwości finansowania, o których mowa w pkt 5 lit. a, dokonuje się zmian w celu dostosowania zapotrzebowania na nową zabudowę do możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej.
- 7) Działania, o których mowa, mogą wymagać powtórzenia, na zasadzie analizy wariantów lub realizacji procesu iteracyjnego, oraz powtórzenia wszystkich lub części z nich, także w połączeniu z innymi czynnościami przeprowadzanymi w ramach prac nad projektem studium.
- 8) Określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1, bierze się pod uwagę:
 - a) perspektywę nie dłuższą niż 30 lat;
 - b) niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%.

Na potrzeby sporządzenia niniejszego bilansu przyjęto następujące założenia funkcjonalne:

- 1) Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę w skali gminy, wyrażone jest w wielkości powierzchni użytkowej, w podziale na różne funkcje.
- 2) Przy sporządzaniu bilansu przyjęto podział funkcjonalny na zabudowę mieszkaniową (M+MU+MR) oraz zabudowę produkcyjną (G). Zabudowa usługowa jest bezpośrednio związana z funkcją mieszkaniową oraz produkcyjną i stanowi ich wypadkową. Usługi cechują się również największą różnorodnością form i elastycznością działania. Studium dopuszcza w swoich założeniach lokalizację zabudowy usługowej w ramach niemal każdej strefy. Usługi stanowią element uzupełniający dla każdej innej funkcji i zostały zbilansowane przy obliczaniu chłonności terenów przeznaczonych na zabudowę

mieszaniową i produkcyjną. Pozostałe funkcje zostały pominięte jako marginalne w kontekście wpływu na całkowitą powierzchnię zabudowy w gminie Kalisz Pomorski.

- 3) Ze względu na specyfikę oraz dostępność danych zapotrzebowanie na nową zabudowę zostało oszacowane według odrębnych metod dla poszczególnych funkcji. Zapotrzebowanie na zabudowę szacowane jest na rok 2050.

7.2. Dane wejściowe oraz prognoza demograficzna

Podstawowe informacje o gminie stanowiące podstawę dla analizy zagadnienia:

- powierzchnia gminy: 480,87 km²;
- powierzchnia miasta Kalisz Pomorski: 11,95 km² (2,48% powierzchni gminy);
- liczba mieszkańców gminy: 7359 [2020.12];
- liczba mieszkańców miasta Kalisz Pomorski: 4373 (59,42% populacji gminy) [2020.12]
- powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie: 180 400 m² [2020.12].

Zgodnie z prognozą GUS liczba ludności powiatu drawskiego spadnie z obecnych 56733 osób do 53666 osób w roku 2030, 49610 osób w 2040 roku oraz 45229 w roku 2050. Biorąc pod uwagę tempo zmian liczby mieszkańców całego powiatu, można oszacować tempo zmian liczby mieszkańców gminy Kalisz Pomorski.

Dla oszacowania liczby mieszkańców w gminie Kalisz Pomorski wykorzystano następujący wzór:

$$LG_x = P_s * L_{2020}$$

gdzie:

- LG_x – oznacza liczbę mieszkańców gminy Kalisz Pomorski w roku x,
- P_s – oznacza procentową zmianę liczby mieszkańców powiatu drawskiego od 2020 r. do roku x wynikającą z prognozy GUS,
- L_{2020} – oznacza liczbę mieszkańców gminy Kalisz Pomorski w 2020 r.

Na tej podstawie wykonano następujące obliczenia:

$$L_{2030} = 0,9459 \times 7359$$

$$L_{2040} = 0,8744 \times 7359$$

$$L_{2050} = 0,7972 \times 7359$$

Tab.17. Prognoza demograficzna dla gminy Kalisz Pomorski

rok	liczba mieszkańców	zmiana %
2020	7359	-
2030	6961	- 5,41 %
2040	6435	- 12,56 %
2050	5867	-20,28 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tab.18. Zasoby mieszkaniowe w gminie Kalisz Pomorski w latach 2009-2019 [stan na 31.12]

rok	liczba mieszkań	liczba izb		powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)		
		ogółem	na 1 mieszkanie	ogółem	na 1 mieszkanie	na 1 os.
2009	2357	9056	3,84	162571	69,0	22,6
2010	2381	9217	3,87	166214	69,8	22,7
2011	2416	9317	3,86	168212	69,6	22,9
2012	2427	9372	3,86	169688	69,9	23,0
2013	2439	9433	3,87	171079	70,1	23,2
2014	2467	9539	3,87	173425	70,3	23,5
2015	2476	9588	3,87	174781	70,6	23,8
2016	2484	9633	3,88	175829	70,8	23,7
2017	2498	9689	3,88	177291	71,0	24,0
2018	2510	9750	3,88	179295	71,4	24,3
2019	2521	9797	3,89	180400	71,6	24,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Oszacowano, że w 2030 r. gminę Kalisz Pomorski zamieszkiwać będzie 6961 osób, co stanowić będzie 94,6% populacji z 2020 r. Natomiast w 2040 r. szacuje się liczbę mieszkańców na poziomie 6435 osób, co stanowić będzie 87,4% populacji wyjściowej. Również w 2050 r. prognozuje się dalszy spadek zaludnienia gminy, którą będzie zamieszkiwać 5867 osób, co będzie odpowiadało ok. 4/5 populacji z 2020 r.

Średnia liczba mieszkań w Polsce na 1000 mieszkańców wynosi 366. W gminie Kalisz Pomorski w 2020 r. współczynnik ten wyniósł 342 (liczba mieszkań w 2019 r. w gminie wynosiła 2521). Natomiast średnia dla krajów Unii Europejskiej to 460.

Biorąc pod uwagę dynamikę powstawania nowych mieszkań na terenie gminy Kalisz Pomorski (w ciągu 10 ostatnich lat wybudowano 140 nowych mieszkań) moment zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych na terenie gminy nastąpi około 2045 r.

Tab.19. Warianty prognozowanego zapotrzebowania na mieszkania przy założeniu docelowego poziomu 460 mieszkań na 1000 mieszkańców

rok	liczba mieszkańców gminy Kalisz Pomorski	zapotrzebowanie na mieszkania w zależności od przyjętego horyzontu czasowego
2020	7359	864
2030	6961	681
2040	6435	438
2050	5867	178

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

7.3. Analiza zapotrzebowania na tereny przeznaczone pod zabudowę

7.3.1. Zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań

Do obliczeniach zapotrzebowania na nową zabudowę o funkcji mieszkaniowej wykorzystano wytyczne Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju w zakresie przyjętych do analiz wskaźników dotyczących prognozowanej liczby osób w mieszkaniu (2,3 osób / mieszkanie w 2050 r. – wskaźnik dla miast po rozgęszczeniu) jak i prognozowanej powierzchni użytkowej mieszkania (85 m² w 2050 r.). Na dane wejściowe składają się dane GUS dotyczące gminy Kalisz Pomorski:

- ilość mieszkań w roku 2020 r.: 2521
- średnia ilość osób w mieszkaniu w 2020 r. to 2,91
- średnia wielkość mieszkania w 2016 r.: 71,6 m²
- powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę w 2020 r.: 24,5 m² /os.

Zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań, gdzie zmienną definiującą jest liczba mieszkańców gminy w 2050 r., wynosi 36 423 m² w sytuacji gdy liczba mieszkańców wyniesie 5867.

Z uwagi na możliwość zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30% można przyjąć, iż maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań wyniesie 47 350 m².

7.3.2. Chłonność brutto z uwzględnieniem poszczególnych stref funkcjonalnych

Chłonność brutto jest to całkowita wielkość zabudowy o danej funkcji możliwa do zrealizowania (istniejąca i przyszła) w strefach wyznaczonych w studium.

Tab.20. Chłonność terenów w studium z podziałem na jednostki osadnicze (chłonność brutto)

lp.	nazwa jednostki osadniczej	chłonność terenów w podziale na strefy funkcjonalne wyznaczone w studium (w tym w obowiązujących planach miejscowych) [ha]			
		zabudowa wiejska (MR)	zabudowa mieszkaniowa (M) oraz mieszkaniowo-usługowa (MU)	zabudowa produkcyjna (G)	zabudowa usługowa (U)
1.	Kalisz Pomorski	0	230,49	140	21
2.	Biały Zdrój	27,7	0	2,5	15,2
3.	Borowo	0	1	0	0
4.	Bralin	0	3,1	0	0
5.	Cybowo	22,7	0	0	9,6
6.	Dębsko	23,4	3,5	8,9	4,5
7.	Giżyno	17,5	0,7	9,1	44
8.	Głębokie	0	0,5	0	1,2
9.	Jasnopole	0	1,3	0	0
10.	Jaworze	0	0,9	0	1
11.	Krężno	0	15,6	0	0
12.	Peplówek	0	3,2	0	0
13.	Pomierzyn	18,9	3,1	6,6	2,3
14.	Pożrzadło	9,6	0	3,2	2,8
15.	Prostynia	0	3,6	0	0
16.	Sienica	16,1	0	0,9	3,7
17.	Stara Korytnica	11	1,5	0	3,5
18.	Stara Studnica	10,3	4,6	0	32
19.	Suchowo	14,1	0,3	1,4	19,6
suma		171,3	273,39	172,6	160,4

Źródło: opracowanie własne.

Poszczególne strefy funkcjonalne cechują się różnymi parametrami zabudowy mającymi wpływ na faktyczną powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej. Poniżej

przedstawione są założenia dla poszczególnych stref funkcjonalnych odzwierciedlające różnice pomiędzy nimi i pozwalające na obliczenie powierzchni użytkowej brutto.

Zabudowa mieszkaniowa (M) i mieszkaniowo-usługowa (MU):

- 60% powierzchni strefy stanowią infrastruktura i inne funkcje uzupełniające, np. usługi, zieleń, parkingi oraz nieużytki,
- średnia powierzchnia zabudowy budynkami o funkcji mieszkaniowej wynosi 10% rzeczywistej powierzchni działek z zabudową mieszkaniową,
- średnia ilość kondygnacji w budynku wynosi 2.

Zabudowa wiejska (MR):

- 70% powierzchni strefy stanowią zabudowania gospodarcze, infrastruktura i inne funkcje uzupełniające,
- średnia powierzchnia zabudowy budynkami o funkcji mieszkaniowej wynosi 5% rzeczywistej powierzchni działek z zabudową mieszkaniową,
- średnia ilość kondygnacji w budynku wynosi 1.

Po przyjęciu powyższych założeń i dokonaniu obliczeń uzyskano następujące wartości chłonności brutto terenów, na których dopuszczona jest zabudowa mieszkaniowa:

- strefa zabudowy mieszkaniowej (M) i mieszkaniowo-usługowej (MU) – 218 712 m²,
- strefa zabudowy wiejskiej (MR) – 25 695 m²,
- razem – 244 407 m².

7.3.3. Chłonność netto z uwzględnieniem poszczególnych stref funkcjonalnych

Chłonność netto stanowi różnicę pomiędzy powierzchnią zabudowy brutto (powierzchnią użytkową w ramach całej zabudowy mieszkaniowej możliwej do zrealizowania na podstawie ustaleń studium) oraz faktyczną powierzchnią użytkową wszystkich mieszkań na terenie gminy Kalisz Pomorski w 2020 r. która wynosi 180 400 m².

$$244\,407\text{ m}^2 - 180\,400\text{ m}^2 = 64\,007\text{ m}^2$$

Na podstawie powyższych obliczeń, określono chłonność netto zabudowy mieszkaniowej wyznaczonej w studium na poziomie 64 007 m². Przyjmując, iż zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową kształtuje się na poziomie 47 350 m², nadwyżka chłonności netto nad zapotrzebowaniem wynosi 16 657 m².

Większa aniżeli wynika to z zapotrzebowania powierzchnia terenów mieszkaniowych została wskazana w obszarach o wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej lub w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Biorąc pod uwagę powszechne występowanie w polskich gminach wysokiej nadwyżki terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, sytuacja Kalisza Pomorskiego jest stosunkowo korzystna. W związku z powyższym należy dążyć do utrzymania dotychczasowych kierunków zagospodarowania lub ich przyszłościowej weryfikacji w przypadku całościowej zmiany studium.

7.3.4. Zapotrzebowanie na zabudowę produkcyjną

Nie występuje bezpośrednia zależność pomiędzy liczbą ludności a wielkością powierzchni produkcyjnych. To właśnie wielkość powierzchni produkcyjnych i sposób ich wykorzystania, może powodować zmiany liczby ludności zamieszkującej dany teren. Biorąc pod uwagę niekorzystne prognozy demograficzne, bardzo istotne jest aby gmina Kalisz

Pomorski posiadała stosunkowo atrakcyjne tereny inwestycyjne, umożliwiające lokalizację zabudowy produkcyjnej. Najistotniejszymi czynnikami, które należy brać pod uwagę przy wyznaczaniu takich terenów są uwarunkowania przyrodnicze oraz w drugiej kolejności możliwości finansowe gminy.

Wielkość (powierzchnię) terenów produkcyjnych należy analizować w skali powiatu lub najlepiej regionu. Niewielkie odległości oraz zwiększająca się mobilność to czynniki wpływające na relacje pomiędzy współczynnikami demograficznymi i przestrzennymi.

Zapotrzebowanie na tereny produkcyjne jest wynikiem założeń polityki przestrzennej władz gminy, strategii rozwoju gminy Kalisz Pomorski oraz indywidualnych wniosków mieszkańców gminy i podmiotów działających na jej terenie. Aktualnie w skali całej gminy wielkość obszarów, na których dopuszczona jest lokalizacja działalności produkcyjnej wynosi 172,6 ha. Analiza poszczególnych obszarów pozwala stwierdzić, iż tereny wyznaczone w studium nie powinny mieć negatywnego wpływu na rozwój gminy. Szczegółowa analiza powinna zostać przeprowadzona w przypadku całościowej zmiany studium.

7.3.5. Zapotrzebowanie na zabudowę usługową

Zabudowa usługowa, podobnie jak produkcyjna, może stanowić niezależną funkcję wypełniającą przestrzeń na terenie gminy. Studium zakłada taką możliwość, jednak z uwagi na przyjęty stopień syntetyczności zapisów tereny usługowe są zwykle zintegrowane z zabudową mieszkaniową (strefa zabudowy wiejskiej – MR, mieszkaniowa – M oraz mieszkaniowo-usługowa – MU) i produkcyjną (zabudowa gospodarcza – G).

Zakłada się, że zabudowa usługowa stanowić będzie 10% powierzchni przeznaczonych w studium na strefę zabudowy mieszkaniowej lub strefę zabudowy wiejskiej. W przypadku lokalizacji zabudowy usługowej na terenach strefy produkcyjnej może to być dowolny procent powierzchni.

7.4. Możliwości finansowania

Sieci infrastruktury technicznej, komunikacyjnej i społecznej służące realizacji zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego mogą być finansowane ze środków zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych* (tj. Dz. U. z 2021, poz. 305). Harmonogram i priorytety wydatkowania środków powinny zostać określone w *Strategii rozwoju gminy* oraz wpisane do *Wieloletniego planu inwestycyjnego*. To właśnie te dwa dokumenty powinny określać możliwości i czas finansowania, natomiast studium wyznacza przestrzenne ramy ich realizacji.

Inwestycje służące realizacji zadań własnych gminy obejmują w pierwszym rzędzie wykonanie infrastruktury komunikacyjnej, technicznej oraz społecznej. Zgodnie z *ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami* (tj. Dz. U. z 2020, poz. 1990 ze zm.), do zadań własnych gminy należą m.in. zadania związane z budową i utrzymaniem obiektów, urządzeń i przewodów, obejmujących: infrastrukturę komunikacyjną (drogi publiczne i rowerowe, transport i łączność publiczna), infrastrukturę techniczną (gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami), infrastrukturę publiczną (szkolnictwo, ochrona zdrowia, opieka społeczna, sport, bezpieczeństwo publiczne) inwestycje związane z ochroną przed powodzią, zakładaniem i utrzymaniem cmentarzy komunalnych, a także wydzielanie gruntów pod publiczne dostępne samorządowe: ciągi piesze, place, parki, promenady lub bulwary, a także ich urządzenie, w tym budowa lub przebudowa.

W ocenie możliwości finansowych budżetu gminy zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej i społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy – inwestycji związanych

z obsługą obszarów, na których lokalizowana będzie nowa zabudowa, cechujących się różnym stopniem ukształtowania układu komunikacyjnego oraz wyposażenia w infrastrukturę.

7.5. Podsumowanie

Niniejszy bilans został stworzony na potrzeby częściowej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski w związku z dwoma uchwałami, o których mowa na stronie 11. Zakres przestrzenny zmiany obejmuje 2 obszary: teren o powierzchni około 3,2 ha położony w Kaliszu Pomorskim przy ul. Modrzewiowej oraz pas terenu na potrzeby lokalizacji napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV relacji GPZ Recz – GPZ Kalisz Pomorski.

Jedynie pierwszy obszar objęty zmianą studium ma wpływ na bilans terenów zabudowanych, ponieważ w rejonie ul. Modrzewiowej sankcjonowana jest zabudowa mieszkaniowa. Z uwagi na aktualne zagospodarowanie (teren w większości zabudowany, posiadający zrealizowaną infrastrukturę techniczną) należy stwierdzić, że teren ten znajduje się w granicach obszaru o wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, co jest istotne z uwagi na przytoczony wcześniej fakt przekroczenia parametru chłonności netto względem zapotrzebowania na zabudowę.

Biorąc pod uwagę wymogi prawne oraz ograniczenia (zapisy *ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*) dotyczące bilansu, należy stwierdzić, iż niniejsza zmiana studium jest zgodna z wytycznymi. Z uwagi na zakres przestrzenny zmiany studium nie ma możliwości wprowadzania zmian w innych częściach gminy (nie objętych uchwałą intencyjną). Natomiast w przypadku przeprowadzenia aktualizacji studium w pełnym zakresie (nowy dokument), należy dążyć do weryfikacji obecnego zasięgu terenów przeznaczonych na funkcje mieszkaniowe, zwłaszcza w granicach miasta Kalisz Pomorski.

Część III. Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Kalisz Pomorski

1. Generalna koncepcja rozwoju miasta i gminy

Uwarunkowania przestrzenne gminy wskazują na wyraźną przewagę czynników środowiska przyrodniczego (ekologicznych) nad pozostałymi (kulturowymi i społeczno – gospodarczymi). Czynniki te, zwłaszcza tereny wymagające ochrony, w wielu przypadkach mogłyby być czynnikami ograniczającymi rozwój. W przypadku Kalisza Pomorskiego stanowią one ogromne bogactwo, unikatowe w skali kraju jak i kontynentu. Walory przyrodniczo - krajobrazowe stanowią potencjał rozwoju gminy w kierunku turystyki, rekreacji i wypoczynku. Niestety dziedzina ta nie została dotychczas w znaczący sposób rozwinięta w stosunku do obecnych wymagań i standardów. Zagospodarowanie turystyczne ma raczej charakter ekstensywny nie tworzący wyraźnego systemu. W Kaliszu nie rozwinęły się natomiast inne prorozwojowe dziedziny takie jak przemysł, rolnictwo (z wyjątkiem leśnictwa), usługi ponadlokalne itp.

Ze względu na istniejące uwarunkowania (przyrodnicze, kulturowe i społeczno – gospodarcze) rozwoju i zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy (brak wyraźnie rozwiniętych lub wiodących funkcji i form zagospodarowania) oraz szczególne walory przyrodniczo krajobrazowe, zakłada się zrównoważony rozwój miasta i gminy, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki, podążający w kierunku zmian jakościowo-ilościowych w strefie zurbanizowanej oraz zmian jakościowych przestrzeni gminy w strefie rolniczo-ekologicznej.

W strefie rolniczo-ekologicznej gospodarowanie w przestrzeni postępować będzie w kierunku:

- Odnowy krajobrazu rolniczego na drodze
 - właściwego kształtowania systemu zieleni,
 - ochrony i rekonstrukcji stosunków wodnych,
 - wprowadzenia rolnictwa ekologicznego
- Wdrażania, aktywizacji i rozwoju sadownictwa, warzywnictwa gruntowego, szkółkarstwa i plantatorstwa oraz upraw rolnych
- Rozwoju wielofunkcyjnych zespołów osadniczych (wsi)
- Rozwoju różnorodnych form rekreacji, turystyki i wypoczynku

W strefie zurbanizowanej kierunki zagospodarowania przestrzennego odnoszą się do:

- rewaloryzacji przestrzeni miejskiej
- poprawy standardów w mieszkalnictwie i wyposażenia miasta i wsi w obiekty i tereny usługowe,
- rozwoju sieci urządzeń technicznych,
- rozwoju programu w zakresie turystyki,
- zagospodarowania terenów aktywności gospodarczej, przemysłu, baz i składów w taki sposób, aby harmonijnie wpasowały się w krajobraz i nie były uciążliwe dla środowiska przyrodniczego.

2. Zasady realizacji polityki przestrzennej gminy Kalisz Pomorski

Określone w niniejszym opracowaniu zasady gospodarowania przestrzenią stanowią wolę władz gminy – wytyczają politykę przestrzenną.

Polityka przestrzenna gminy określona w Studium, stanowi wytyczne koordynacyjne dla prowadzenia dalszych prac, w szczególności sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla obszarów nie posiadających opracowanego planu miejscowego.

Opracowania miejscowych planów wymagają:

- 1) tereny zorganizowanego budownictwa mieszkaniowego,
- 2) tereny rozwoju przemysłu i rekreacji,
- 3) tereny wskazane na cele realizacji zadań publicznych, w szczególności usługi podstawowe – oświaty, kultury, administracji, zdrowia, sportu oraz usługi komunalne, wysypiska śmieci, oczyszczalnie ścieków, ujęcia wody, pompownie, przepompownie, stacje redukcyjno-pomiarowe, stacje transformatorowe, parkingi publiczne, targowiska, cmentarze, drogi publiczne, tereny innych urządzeń infrastruktury technicznej, sieci infrastruktury technicznej przebiegającej poza pasami dróg publicznych.
- 4) tereny, dla których należy opracować plany na podstawie przepisów szczególnych, a w tym te, które wymagają zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz na których wyznaczone zostaną drogi publiczne,
- 5) obiekty i tereny osiedlowe, rekreacyjne, usług publicznych, infrastruktury technicznej, drogi i ulice zlokalizowane dotychczas w ramach terenów specjalnych, a przechodzące pod administrację samorządu gminnego,
- 6) granice obszarów zamkniętych.

Tereny wymienione powyżej zapisano w komputerowej wersji rysunku studium.

Gospodarka przestrzenna w mieście i gminie winna być prowadzona w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego jako zasada, które w miarę możliwości należy sporządzać dla stosunkowo większych obszarów – jednostek funkcjonalnych, ważniejszych części struktury przestrzennej itp.

W części Studium - uchwała określono generalne standardów funkcjonalne i zagospodarowania przestrzennego. W planach miejscowych winny być każdorazowo określone zasady podziału terenu, wydzielania nowych działek, minimalna wielkość wydzielanych działek, procent zabudowy działki, procentowy udział powierzchni zieleni w zagospodarowaniu działki oraz podstawowe parametry zabudowy i zasady obsługi technicznej.

Lokalizacja obiektów służących działalności gospodarczej winna być poprzedzona opracowaniami udowadniającymi brak konfliktu z otoczeniem.

Lokalizacja zabudowy na obszarach o trudnych warunkach fizjograficznych winna być poprzedzona specjalistycznymi badaniami i ekspertyzami – w tych przypadkach wielkość inwestycji, a także jej technologię należy dostosować do zbadanych warunków. W przypadku sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów o trudnych warunkach fizjograficznych, ich ustalenia należy oprzeć na wspomnianych wyżej badaniami i ekspertyzach.

Proces realizacji polityki przestrzennej winien być na bieżąco monitorowany. Informacja o zagospodarowaniu przestrzennym i zmianach w nim zachodzących ma fundamentalne znaczenie dla prowadzenia optymalnej gospodarki przestrzennej. Celowym jest stworzenie, w niedalekiej przyszłości, systemu informacyjnego pozwalającego prowadzić tzw. monitoring zachodzących zmian w zagospodarowaniu miasta. Rzetelna i aktualna informacja na temat tych zmian pozwoli reagować Zarządowi Miasta i Gminy na ewentualne zjawiska negatywne, pozwoli określić preferencje i harmonogram prac planistycznych i przedsięwzięć realizacyjnych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem o charakterze strategicznym (ogólnym). Zapisy Studium są na tyle elastyczne aby można było uniknąć szybkiej ich dezaktualizacji.

W przypadku zaistnienia istotnych okoliczności będących w sprzeczności z zapisem Studium należy dokonać jego zmian – aktualizacji.

2.1. Sfery polityki przestrzennej

Polityka przestrzenna odnosi się do czterech płaszczyzn zrównoważonego rozwoju:

- ochrony środowiska przyrodniczego
- środowiska mieszkaniowego
- sfera pracy
- sfera wypoczynku

Każda z w/w sfer tworzy odpowiednie elementy struktury przestrzennej. Sfery przenikają się wzajemnie. Żadnego z elementów struktury przestrzennej nie można rozpatrywać i kształtować w oderwaniu od całości, jaką jest przestrzeń gminy, łącznie z jej wszystkimi składnikami, a w tym środowiskiem przyrodniczym i człowiekiem.

Realizacja polityki przestrzennej, jej sprawność i skuteczność bazuje na fachowości, organizacji i prawidłowej atmosferze pracy służb administracji samorządowej, umiejętności włączania różnych podmiotów do wspólnych działań oraz od poziomu i kultury obsługi interesantów.

2.2. Programy działań w poszczególnych sferach rozwoju

A. Ochrona środowiska przyrodniczego

- przygotowanie szczegółowego programu ochrony i wzbogacania środowiska bazującego na specjalistycznych opracowaniach ekologów i przyrodników, a w tym inwentaryzacji przyrodniczej, programu ochrony i kształtowania zieleni,
- rozwój sieci infrastruktury technicznej, w miarę postępującej urbanizacji nowych terenów gminy
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy, oraz budowa oczyszczalni ścieków. Propagowanie rozwiązań indywidualnych oczyszczalni zagrodowych na terenach leżących poza systemem kanalizacji, pomoc finansowa dla indywidualnych inwestorów
- propagowanie idei i organizowanie segregacji odpadów i kompostowania odpadów organicznych. Rozwój zorganizowanego odbioru odpadów
- egzekwowanie od uciążliwych zakładów likwidacji uciążliwości z nakazem zagospodarowania zielenią granic działki
- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień na terenach nieużytków rolnych, wprowadzanie pasów zieleni przydrożnej, nadwodnej i śródpolnej oraz “wiatrochronów”. Kształtowanie tzw. “korytarzy ekologicznych”.
- oprowadzenie do udroźnienia, oczyszczenia i rozbudowy systemów wód otwartych gminy. Realizacja programu małej i średniej retencji
- prowadzenie prac restytucyjnych i pielęgnacyjnych w parkach miejskich i dworskich
- hamowanie procesów degradacji gleb przez czuwanie nad prawidłową strukturą pól uprawnych, łąk, zadrzewień i zbiorników wodnych
- działania na rzecz sukcesywnego wprowadzania metod rolnictwa ekologicznego: szkolenia, pokazy, wyjazdy szkoleniowe

- stymulowanie inicjatyw społecznych na rzecz działań proekologicznych. Propagowanie i prowadzenie edukacji ekologicznej, uzyskiwanie środków na cele edukacji, objęcie programem dzieci w wieku szkolnym, organizowanie spotkań

B. Zaspokojenie elementarnych potrzeb ludności w zakresie

- zamieszkania i usług
- pracy
- wypoczynku poprzez
 - a) przygotowanie terenów pod rozwój zabudowy mieszkaniowej drogą
 - opracowania planów miejscowych
 - wykup i urządzenie dróg dojazdowych
 - uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną
 - budowę infrastruktury społecznej
 - urządzenie zieleni towarzyszącej
 - podnoszenie estetyki zabudowy poprzez działalność doradczą i promocyjną
 - b) Działania na rzecz poprawy wyposażenia terenów osadniczych w usługi podstawowe i bytowe poprzez:
 - modernizację, konserwację i rozwój gminnej sieci drogowej i infrastruktury technicznej
 - udostępnienie terenów metodami jw. pod aktywność gospodarczą
 - aktywizację rolnictwa we wszystkich jego formach, z wykluczeniem uciążliwych dla środowiska
 - udostępnienie terenów dla rozwoju różnorodnych form sportu, wypoczynku i rekreacji, a także urządzenie parków miejskich i gminnych – promocja gminy w tym zakresie, celem pozyskiwania inwestorów.

3. Kierunki ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego

3.1. Tereny i obiekty chronione na podstawie przepisów szczególnych

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym określa uwarunkowania środowiska, które mają wpływ na politykę przestrzenną gminy. Są to:

- ponadlokalne powiązania przyrodniczo-ekologiczne
- występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych
- stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i jego zagrożenia

W systemie ponadlokalnych powiązań przyrodniczych gmina Kalisz Pomorski zajmuje znaczące miejsce w krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, będącej częścią europejskiej sieci ekologicznej ECONET. Ma ona na celu powiązanie najcenniejszych pod względem przyrodniczym obszarów Polski (i całej Europy) w jeden system ochrony przyrody w strukturze obszarów węzłowych i korytarzy ekologicznych. Gmina Kalisz Pomorski leży na styku dwóch obszarów węzłowych sieci ECONET-PL: 6M – Pojezierze Drawskie i 7M – Dolina Drawy, które posiadają rangę międzynarodową. Ponadto teren gminy wchodzi częściowo w skład korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym: 2k – pobraże Iny, graniczącego z jednostką 4m – Pojezierze Choszczeńskie, stanowiącą międzynarodowy korytarz ekologiczny oraz 14k – Pojezierze Wałeckie.

Niezależnie od wymienionych wyżej na terenie gminy wyróżnić należy wewnętrzne korytarze ekologiczne - subkorytarze, zapewniające migrację organizmów w skali lokalnej. Są one odgałęzieniami podstawowego korytarza Drawy, łącząc się z nim – z wyjątkiem subkorytarza A - poza terytorium gminy:

- subkorytarz A: *dolina Prostyni, obejmująca ciąg jezior: Mielno, Prostynia*
- subkorytarz B: *dolina Drawicy, z jeziorami: Giżyno, Bobrowo Wielkie i Małe, Młyńskie i Mąkowskie,*
- subkorytarz C: *dolina Stawicy i Kamionki z jeziorem Wieliz.*

Subkorytarz A – Dolina Prostyni ma największe znaczenie w skali regionu, gdyż stanowi połączenie zasobów przyrodniczych części zachodniej gminy z jednostkami wyższej rangi, w skali regionu, kraju i międzynarodowym (elementy sieci ECONET).

Centralny subkorytarz B - dolina Drawicy z punktu widzenia utrzymania wewnętrznych zasobów przyrodniczych gminy jest najważniejszy, bowiem w całości leży na jej terytorium. Tym samym trwałość i jego stan uzależnione są od działań prowadzonych przez podmioty i osoby z terenu gminy Kalisz Pomorski. Szczególne znaczenie dla całości tej jednostki systemu przyrodniczego gminy ma działalność prowadzona w obrębie miasta Kalisz Pomorski. Tło przyrodnicze okolic miasta nadaje im rangę centrum biocenotycznego (zespół trzech jezior, powiązania między jednostkami ekosystemowymi i krajobrazowymi przez lokalne ciek). Obecnie przywrócenie funkcji węzłowych nie jest możliwe, a Kalisz jest przykładem historycznego zawłaszczenia obszarów przyrodniczo wartościowych, przez urbanizację. Dla utrzymania całości biocenotycznej subkorytarza Drawicy konieczne jest niwelowanie barier w przestrzeni przyrodniczej i dbanie o prawidłowy stan fizyczno-chemiczny środowiska.

Dzięki subkorytarzowi C – dolinie Stawicy i Kamionki - gmina zachowuje kontakt z terenami najbliższego sąsiedztwa (wschodnia część gminy).

Najważniejszym elementem systemu przyrodniczego gminy jest rzeka Drawa, scalający zasoby środowiska gminy. Podstawowe znaczenie wszystkich korytarzy wynika ze stwarzania możliwości migracji organizmów, co zapewnia bogactwo i jednorodność gatunkową, a poprzez to utrzymanie stabilności zbiorowisk roślinnych i zgrupowań zwierząt. Opisywane korytarze umożliwiają migracje organizmów wzdłuż dolin rzecznych, a także ułatwiają i ukierunkowują ruch mas powietrza (znaczenie przewietrzające). Uszczuplenie zasobów przyrodniczych, ich degradacja - rozerwanie korytarza - spowoduje izolację przyrodniczą terenów gminy.

Istniejące chronione obszary i obiekty gminy Kalisz Pomorski

Pomniki przyrody

Na terenie gminy tą formą ochrony objęto 9 obiektów (tabela poniżej):

Tab.21 Pomniki przyrody gminy Kalisz Pomorski

lp.	nazwa obiektu	wymiary		lokalizacja
		obwód (cm)	wysokość(m)	
1.	dąb bezszypułkowy	600	22	Biały Zdrój
2.	buk zwyczajny	450	22	Pórzadło
3.	dąb szypułkowy	630	27	Jasnopole
4.	lipa drobnolistna	330	20	Biały Zdrój
5.	lipa drobnolistna	640		Biały Zdrój
6.	lipa drobnolistna	540		Biały Zdrój

7.	lipa drobnolistna	700		Biały Zdrój
8.	aleja dębowa			Dębsko
9.	głaz narzutowy			Kalisz Pom., jez. Bobrowo Wlk

Obszar chronionego krajobrazu

Wyznaczony został na podstawie uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie, z dnia 17 listopada 1975 r. (uchwała Nr X/46/75). Wyznaczono go na wschód od miasta, nosi nazwę „Okolice Kalisza Pomorskiego” (naniesiony na planszy). **Dla obszaru obowiązują zapisy uchwały Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego nr XXXII/375/09 z dnia 15 września 2009 r. wraz z późniejszymi zmianami.**

Użytek ekologiczny

Jest nim śródleśne oczko wodne „Dębsko”, wyznaczone w lasach podlegających Nadleśnictwu Kalisz Pomorski. Ponadto za użytek ekologiczny uznano teren leżący w pododdziale 456 d Nadleśnictwa, Obrębu i Leśnictwa Kalisz Pomorski o powierzchni 1,23 ha, oraz „Bagno Czertyńskie” Leśnictwo Czertyń oddz. 339 a o powierzchni 78,52 ha.

Zabytkowe parki

Do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisano park podworski w Kaliszu Pomorskim (nr rej. 235, z dn. 16.01. 1960 r.).

Inne formy ochrony środowiska

Strefa ciszy wyznaczona została na obszarze jeziora Mąkowary i jego pasie brzegowym. Odrębną kategorię obszarów prawnie chronionych są lasy ochronne, podlegające ochronie w trybie ustawy o lasach. Podlegają one ochronie ze względu na pełnione funkcje wodochronne i glebochronne.

Na terenie Nadleśnictwa Kalisz Pomorski wyznaczono strefę ochronną bielika (zaznaczoną na planie). Na podstawie wywiadu w Nadleśnictwie Drawsko uzyskano informacje o istnieniu stref ochronnych obszarów gniazdowania ptaków drapieżnych również i w tym Nadleśnictwie. Znajdują się one w lasach leżących na terenie gminy Kalisz Pomorski, objętych poligonem. Dokładne dane nie są udostępniane, wobec czego w niniejszym opracowaniu nie zdecydowano się na uszczegółowienie tych informacji.

3.2. Kształtowanie systemu ekologicznego gminy

W "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy" sprawy środowiska, zgodnie z zapisaną w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym zasadą zrównoważonego rozwoju - są priorytetowe.

Wynika z tego potrzeba ukierunkowania działań społeczności miasta i gminy na racjonalne użytkowanie krajobrazu i naturalnych zasobów przyrody. Składa się na to utrzymanie odpowiedniej jakości poszczególnych komponentów środowiska (powietrza, wody, gleby), zapewnienia trwałości ekosystemów leśnych, łąkowych i rolniczych (agroekosystemów) oraz ukształtowanie ładu ekologicznego, przestrzennego i estetycznego w krajobrazie miasta i gminy. Efektem tych działań ma być podniesienie jakości życia, jego bytowanie w czystym, zdrowym środowisku i pięknym otoczeniu.

Istotne znaczenie ma tu kwestia świadomości ekologicznej społeczeństwa. Bowiem problemy ekologiczne to też problemy moralności i odpowiedzialności - rozróżnienie ładu

i nieładu, woli oraz potrzeb mieszkańców - co do jakości środowiska i poszanowania otoczenia.

Planowanie przestrzenne jest podstawowym narzędziem dla realizacji postulatów ochrony przyrody i kształtowania środowiska. Uwzględnienie w studium systemu ekologicznego gminy jako jednego z podstawowych uwarunkowań rozwoju pozwoliło na zdefiniowanie kierunków ochrony środowiska oraz struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Cenne elementy środowiska przyrodniczego proponowane do objęcia ochroną

Proponowane użytki ekologiczne

Kolejny użytek ekologiczny proponowany do wyznaczenia znajduje się na wschód od wsi Stara Studnica, Tworzą go kępy śródpolne, stanowiące malowniczy element w rolniczym krajobrazie okolicy i, z racji swego położenia, pełniące funkcję śródpolnych ostoi biocenotycznych. Wielkość tego obszaru winna obejmować ok. 20 ha.

Proponowany obszar chronionego krajobrazu

Dla wzmocnienia ochrony krajobrazu niecki Jeziora Mąkowskiego proponuje się ustanowić tam obszar chronionego krajobrazu. Teren ten według ocen atrakcyjności krajobrazu, przeprowadzonej metodą bonitacji punktowej (patrz rozdział: Walory krajobrazowe) przedstawia jeden z najwartościowszych obszarów Gminy. Na zasób walorów krajobrazowych składa się przede wszystkim duża mozaikowość pokrywy roślinnej i sposobów użytkowania terenu oraz znaczne urzeźbienie. Obecnie Jezioro Mąkowskie objęte jest strefą ciszy, a towarzyszące mu tereny leśne mają status lasów ochronnych. Zasięg ich winien być granicą wyznaczonego obszaru chronionego krajobrazu, gdyż pokrywa się jednocześnie ze zlewnią jeziora. Utworzenie obszaru chronionego krajobrazu zapewni bezpieczeństwo podstawowemu walorowi tego terenu, tj. naturalność krajobrazu leśnego i jeziornego, przede wszystkim przed zabudową lotniskową. Jednocześnie wymusi obowiązek dbałości o estetykę istniejących już obiektów rekreacyjnych (modernizacja i nadzór architektoniczny). Z drugiej zaś strony proponowana forma ochrony przestrzeni jest na tyle elastyczna, że dozwala na jej racjonalne wykorzystanie, np. dla wypoczynku.

Wszystkie proponowane formy ochrony winny mieć przygotowaną odrębną dokumentację, zawierającą, obok inwentaryzacji, wskazań ochrony zachowawczej i opracowania planistycznego, informacje o dopuszczalnym sposobie wykorzystania.

Podstawowe elementy systemu przyrodniczego gminy Kalisz Pomorski to kompleksy leśne, doliny rynnowe jezior, cieków, obszary rolne i zurbanizowane.

Dla właściwego funkcjonowania i zachowania równowagi środowiska najważniejszą rolę pełnią wszystkie powierzchnie naturalne - środowiskotwórcze, a więc lasy, wody, torfowiska, bagna, łąki, tereny zadrzewione. Pojezierze Drawskie i Dolina Drawy znajdujące się w centralnej części Województwa Zachodniopomorskiego stanowią główny element regionalnego systemu przyrodniczego jako węzły ekologiczne. Ochrona ta polegać winna m.in. na utrzymaniu lub przywróceniu czystości wód jezior, rzeki Drawy oraz mniejszych cieków, utrzymania trwałości ekosystemów leśnych łąkowych oraz trzcinowisk jako miejsc lęgowych bogatej populacji ptaków wodno-błotnych.

Proponuje się zwiększyć zasięg lasów grupy I (ochronnych) w strefach przyjeziernych, celem ograniczenia ich wyrębu i zapewnienia ciągłości ich funkcji wodochronnej i turystycznej. Ponadto część terenów nieużytków rolniczych i słabych gleb powinna być przeznaczona pod zalesienie.

Niezwykle znaczenie mają też zadrzewienia przywodne, przydrożne, śródpolne. Na terenach rolniczych pełnią one rolę wiatrochronną, wodochronną, sanitarną, krajobrazową

oraz są schronieniem dla wielu gatunków ptaków i owadów. Wprowadzanie różnorodności krajobrazowej na terenach rolniczych, a więc zwiększania powierzchni łąk, zadrzewień, wód otwartych nadaje im charakter krajobrazu wypoczynkowego. Wobec rekreacyjnej funkcji gminy i tworzenia ośrodków obsługi ruchu turystyczno-wypoczynkowego na bazie istniejących wsi, problem ten jest tym samym jeszcze ważniejszy.

W studium postuluje się utrzymanie zadrzewień, łąk, oczek wodnych oraz zwiększenie ich powierzchni, szczególnie uzupełnienie zadrzewień.

Utrzymanie dobrej jakości wody wymaga ograniczenia dopływu zanieczyszczeń ze źródeł punktowych i obszarowych oraz stałej kontroli sposobu zagospodarowania zlewni. Winny być podjęte działania mające na celu kompleksową ochronę jezior i cieków wodnych wraz z monitoringiem zmian jakości wód i źródeł skażenia.

Mimo, iż w gminie Kalisz Pomorski nie występują szczególne zagrożenia higieny atmosfery w zakresie emisji pyłowych i gazowych należy podejmować zdecydowane działania na rzecz ich minimalizacji. Zwiększa się udział zanieczyszczeń komunikacyjnych. Wpływa na to szybki rozwój motoryzacji i nieprzystosowanie drogowe miasta. Konieczne są modernizacje dróg, realizacje pasów zieleni izolacyjnych oraz podjęcie starań zmierzających do budowy obwodnicy Kalisza Pomorskiego.

3.3. Wytyczne w zakresie lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz obwodnicy Kalisza Pomorskiego

Wyznaczenie w studium terenów dopuszczających lokalizację siłowni wiatrowych musi uwzględniać szereg uwarunkowań natury przyrodniczej. Ze względu na znaczny poziom ogólności ustaleń studium trudno jest bezpośrednio przenieść precyzyjne wytyczne w zakresie ochrony zasobów przyrody. W związku z powyższym poniżej zamieszczono wytyczne, które są wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sporządzanych na terenach wskazanych pod lokalizację elektrowni wiatrowych.

W wyniku przeprowadzonego, rocznego monitoringu ptaków i nietoperzy sformułowano wnioski w zakresie ograniczeń lokalizacji siłowni wiatrowych. W świetle zebranych informacji o wykorzystaniu przez ptaki przestrzeni powietrznej oraz rozmieszczeniu ich stanowisk lęgowych na obszarze planowanej inwestycji i w najbliższym sąsiedztwie, zaleca się:

- 1) pozostawić bez turbin tereny wskazane w raporcie z monitoringu ornitologicznego,
- 2) nie stawiać turbin w bezpośrednim sąsiedztwie śródpolnych oczek wodnych (zachowanie dystansu minimum 100-150 m) z powodu licznego przebywania ptaków migrujących oraz gniazdowania gatunków wskazanych w raporcie z monitoringu ornitologicznego,
- 3) zachować dystans minimum 100-150 m od stanowisk lęgowych żurawia.

Podobnie w drodze badań nad występowaniem nietoperzy, sformułowano wykaz działań zapobiegawczych i łagodzących. Zaleca się:

- 1) pozostawić bez turbin tereny wskazane w raporcie z monitoringu chiropterologicznego,
- 2) lokalizować turbiny w odpowiednich odległościach od lasów, zadrzewień, przydrożnych i śródpolnych alei starych drzew i zbiorników wodnych,
- 3) nie obsadzać drzewami i krzewami nowo powstałych liniowych elementów infrastruktury, oraz usuwać pojawiające się samoistnie zakrzaczenia wzdłuż dróg serwisowych (tzw. samosiejki), w celu unikania dyspersji roślinności,
- 4) nie zalesiać terenów, na których planowane jest posadowienie turbin, oraz nie wprowadzać nowych ciągów zieleni wysokiej w ich pobliżu,
- 5) nie tworzyć zbiorników wodnych w pobliżu turbin,

- 6) w przypadku konieczności przeprowadzenia na potrzeby inwestycji wycinki starych drzew, wykonywać ją pod nadzorem chiropterologa, który sprawdzi, czy nie stanowią one schronień nietoperzy, a w przypadku stwierdzenia ich obecności wskaże sposób postępowania z drzewami i nietoperzami,
- 7) zastosować oświetlenie turbin jak najmniej widoczne z ziemi,
- 8) przeprowadzić trzyletni monitoring porealizacyjny po uruchomieniu farmy, oparty na aktualnych wytycznych (monitoring uwzględniający również poszukiwanie ewentualnych ofiar kolizji),
- 9) w przypadku odnotowania wysokiej śmiertelności nietoperzy w którymkolwiek z okresów fenologicznych, należy zastosować środki zapobiegawcze dla wybranych turbin (czasowe lub całkowite wyłączanie turbin).

Zalecenia pozostałe:

- 1) lokalizacja siłowni w odpowiedniej, minimalnej odległości od ściany lasu (np. 200 m),
- 2) lokalizacja siłowni (i obwodnicy) w odpowiedniej odległości od zabudowań (minimum 500 m dla siłowni wiatrowych),
- 3) lokalizacja siłowni poza stanowiskami gatunków roślin i zwierząt rzadkich, chronionych i zagrożonych (zgodnie z wykazem w opracowaniu ekofizjograficznym),
- 4) lokalizacja siłowni poza osiami widokowymi i ekspozycją miejscowości stanowiących element krajobrazu kulturowego,
- 5) odpowiednie rozmieszczenie siłowni dla zminimalizowania dysonansu w krajobrazie,
- 6) zachowanie istniejących zadrzewień i zakrzaczeń, szczególnie wzdłuż dróg i miedz,
- 7) zachowanie miejsc wskazanych jako cenne przyrodniczo (opracowanie ekofizjograficzne),
- 8) rekultywacja w kierunku rolniczym miejsc posadowienia siłowni,
- 9) dokonanie oceny warunków akustycznych i poziomu hałasu po zakończeniu inwestycji.

Dodatkowo w przypadku planowanej obwodnicy postuluje się następujące działania:

- 1) szczegółowa identyfikacja szlaków migracji kręgowców (szczególnie płazów) oraz w przypadku zaistnienia konieczności budowa odpowiednich zabezpieczeń, przejść itp.,
- 2) odpowiednie zagospodarowanie poboczy drogi w zakresie zieleni, w celu maksymalnego zminimalizowania negatywnego oddziaływanie inwestycji na walory krajobrazowe.

4. Kierunki ochrony wartości i zasobów środowiska kulturowego

Szczegółowe zasady ochrony wartości i zasobów środowiska kulturowego regulują przepisy szczególne, głównie ustawa *O ochronie dóbr kultury* z dnia 15 lutego 1962 r. Dz. U. Nr 10 z późniejszymi zmianami.

Wynika z niej, że wszelkie działania w obrębie założeń i obiektów zabytkowych winny każdorazowo uzyskać akceptację organu d.s. ochrony zabytków – w trakcie sporządzania studium jest nim koszalińska Delegatura Państwowej Służby Ochrony Zabytków Oddział w Szczecinie.

Ponieważ środowisko kulturowe jest istotnym składnikiem jakości życia człowieka, wiąże się z jego poczuciem tożsamości, Gmina podejmie działania w zakresie swoich kompetencji służące ich ochronie. Działania te będą głównie dotyczyły sfery gospodarki przestrzennej, a więc planowania przestrzennego, programowania własnych inwestycji oraz monitoringu działań inwestorów uwzględniającego poniższe wytyczne.

Mając na uwadze walory środowiska kulturowego gminy Kalisz Pomorski, charakter występujących zagrożeń, obowiązek zachowania wartości rozplanowania układów urbanistycznych, architektury, krajobrazu, uznaje się, że w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy, a w konsekwencji w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w polityce władz różnych szczebli użytkowników i inwestorów należy honorować:

Na terenie miasta Kalisz Pomorski:

- Należy w docelowej perspektywie przywrócić dawny, atrakcyjny układ przestrzenny „historycznego starego miasta” z tradycyjnie kwartałową zabudową tworzącą zwarte pierzeje dla głównych przestrzeni publicznych (placów, skwerów, ulic),
- W obrębie zwartej zabudowy historycznej (jej pozostałościach) nie należy wznosić budynków, które ze względu na swoje gabaryty lub agresywną architekturę mogłyby wpłynąć niekorzystnie na panoramę miasta,
- Historyczna zabudowa śródmiejska powinna podlegać stopniowej rewaloryzacji i modernizacji, także uzupełnieniu, po uprzednim porządkowaniu całych kwartałów,
- Rozważnych działań porządkowych i rewaloryzacyjnych wymaga otoczenie jezior, kryjące pewien potencjał wolnej przestrzeni; należy przy tym otoczyć ochroną ważniejsze budynki (świadczące o szczególnym charakterze tej części miasta), które obok dotychczasowych funkcji mogą pełnić wszelkie funkcje usługowe,
- Należy podkreślić śródmiejski charakter głównych ulic miasta między innymi poprzez uzupełnienie frontowej zabudowy; wszelka zabudowa powinna zachować dotychczasowy podział parcel,
- Tam gdzie to jeszcze możliwe należy zachować nawierzchnie brukowe ulic, w dalszej perspektywie należy rozważyć celowość przywracania takich nawierzchni, jak również oświetlenia i zieleni.
- Dla części śródmiejskiej należy opracować uszczegółowiony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego z rygorystycznymi wymaganiami ustalającymi zasady ochrony obszaru (ustanowienie strefy ochrony konserwatorskiej), oraz precyzyjne zasady rewaloryzacji i zabudowy tej części miasta.

Dla terenów wsi gminy Kalisz Pomorski

- Zachowane dwory i pałace powinny przede wszystkim być w rękach właścicieli – gospodarzy, którzy nadając tym obiektom konkretne funkcje potrafią je utrzymać i zabezpieczyć. Należy także pamiętać, że obiekty te podlegają ochronie wraz ze swoim otoczeniem. Zabytkowe parki nie mogą podlegać podziałom i zabudowie,
- Zabytkowe zespoły pałacowo – dworsko – parkowe nie powinny podlegać wtórnym podziałom,
- Założenia folwarczne, a także wolnostojące młyny i gorzelnie można wykorzystywać zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem tj. zabudowania gospodarcze wykorzystywane do produkcji rolnej, lub w wybranych, atrakcyjnych turystycznie miejscach przeznaczyć je na funkcje rekreacyjno – turystyczne,
- Ochronie podlega także otoczenie zabytkowych kościołów,
- Dla wsi o zachowanym atrakcyjnym układzie przestrzennym, w szczególności Białym Zdroju, Starej Korytnicy, Dębsku, Giżynie, Starej Studnicy, Sienicy, Suchowie, Prostynii, należy opracować uszczegółowione miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego z rygorystycznymi wymaganiami ustalającymi zasady ochrony ich obszarów (w razie

potrzeby ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej), oraz precyzyjne zasady rewaloryzacji i zabudowy ich obszarów.

Ochrona walorów obszarów kulturowo-krajobrazowych (OKK) wskazanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (2020)

- zachowanie ich charakterystycznych cech kulturowych i krajobrazowych w drodze łącznego stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków, krajobrazu i środowiska przyrodniczego;
- poprzedzenie lokalizacji obiektów wielkokubaturowych i dominant wysokościowych analizami wpływu tych inwestycji na krajobraz, w celu minimalizacji negatywnego oddziaływania;
- ochrona sylwet miejscowości;
- ponadto w przypadku „OKK 15”: ochrona cech topografii terenu, ochrona punktów widokowych, sylwet miejscowości, dominant kulturowych oraz miejsc ich ekspozycji, utrzymanie rolniczego charakteru krajobrazu, odpowiednie utrzymanie zieleni przy wjazdach do miejscowości, przeciwdziałanie suburbanizacji.

4.1. Zasady ochrony obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ewidencji zabytków

Zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru

Obowiązuje trwałe zachowanie obiektów o wyróżniających w skali miasta i gminy walorach architektonicznych i historycznych. Obowiązuje ustawowy wymóg uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na wszelkie prace dot. obiektu wpisanego do rejestru zabytków i jego otoczenia. Wymagane jest zachowanie obiektu budowlanego we wszystkich jej historycznych elementach architektonicznych i konstrukcyjnych (wysokość, forma i rodzaj pokrycia dachu, kompozycja elewacji wraz z detalem architektonicznym i stolarką, materiał budowlany), utrzymanie obiektu w dobrym stanie technicznym, utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem.

Zasady ochrony obiektów w ewidencji

- utrzymanie tradycyjnej kompozycji architektonicznej obiektu, w tym gabarytów wysokościowych, formy dachu, kompozycji elewacji, wystroju architektonicznego, formy stolarki,
- wprowadzenie do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony dla zabytków wymienionych w ewidencji,
- opracowanie dokumentacji konserwatorskiej obiektu w przypadku konieczności jego rozbiórki, udokumentowanej orzeczeniem o stanie technicznym.

Szczegółowa lista obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków jest ujęta w Studium Krajobrazu Kulturowego gminy Kalisz Pomorski (Szczecin 2006 r.).

4.2. Zasady ochrony stanowisk archeologicznych

I. Warunki ochrony konserwatorskiej określają stanowiska objęte ochroną, zakres ochrony oraz sposób użytkowania dóbr kultury, jakimi są stanowiska archeologiczne.

II. Warunki ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych obowiązują:

- 1) organy administracji rządowej,
- 2) organy administracji samorządowej,
- 3) służby komunalne,
- 4) państwowe jednostki organizacyjne,
- 5) samorządowe jednostki organizacyjne,
- 6) osoby prawne,
- 7) osoby fizyczne.

III. Wymienieni w pkt II zobowiązani są w stosunku do dóbr kultury do:

- 1) zapewnienia im warunków trwałego zachowania, konserwacji, rekonstrukcji i odbudowy na zasadach naukowych;
- 2) uzgadniania ze służbą konserwatorską - Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków - założeń, projektów inwestycyjnych, planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;
- 3) uzyskanie zezwolenia służby konserwatorskiej na wszelkie prace i roboty w obrębie granic stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych;
- 4) zawiadomienie służby konserwatorskiej o wydarzeniach mogących mieć ujemny wpływ na stan zachowania stanowiska archeologicznego;
- 5) ujawnienie w księgach wieczystych na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisów do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego.

IV. Warunki ochrony konserwatorskiej winny być przestrzegane przy:

- 1) stanowieniu praw miejscowych i przepisów gminnych;
- 2) opracowywaniu planów realizacyjnych zagospodarowania przestrzennego;
- 3) wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz pozwoleniu na budowę;
- 4) wydawaniu decyzji dot. gospodarki terenami i podziałów własnościowych;
- 5) wydawaniu decyzji dot. sposobu użytkowania i eksploatacji terenu objętego ochroną konserwatorską.

Strefa "W.I." pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,

wykluczającej wszelką działalność inwestycyjną i inną. Strefa "W.I." obejmuje stanowiska wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji służby ochrony zabytków. Obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi (np. kopanie studni, melioracji, karczunku i nasadzenia drzew itd.) poza badaniami archeologicznymi oraz pracami zabezpieczającymi zabytek przed zniszczeniem, prowadzonymi na zasadach określonych przepisami szczególnymi dot. ochrony zabytków.
- zachowanie istniejącego układu topograficznego terenu.

Strefa "W.II." częściowej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych,

dopuszczającej inwestowanie pod określonymi warunkami. Obowiązuje:

- współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków, w tym - powiadamianie o zamiarze podjęcia prac ziemnych,
- przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie w granicach strefy, wyprzedzających rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją zamierzenia, na zasadach określonych przepisami odrębnymi dot. ochrony zabytków.

Strefa "W.III." ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych,

polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych. Strefa "W.III." obejmuje stanowiska ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej. Obowiązuje:

- współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków, w tym - powiadamianie o zamiarze podjęcia prac ziemnych,
- przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych na zasadach określonych przepisami odrębnymi dot. ochrony zabytków.

Szczegółowa lista stanowisk archeologicznych jest ujęta w Studium Krajobrazu Kulturowego gminy Kalisz Pomorski (Szczecin 2006 r.).

4.3. Zasady ochrony przestrzennych walorów kulturowych krajobrazu

- 1) Utrzymanie rolniczego użytkowania terenów otwartego krajobrazu rolniczego.
- 2) Utrzymanie harmonijnego krajobrazu w obszarach widoczności z punktów widokowych.
- 3) Zachowanie i eksponowanie krzyży i kapliczek przydrożnych oraz kamieni milowych.
- 4) Utrzymanie przebiegu i przekroju dróg krajobrazowych, odnawianie obsadzeń tymi samymi gatunkami drzew, utrzymanie sprawności technicznej nawierzchni utwardzonych.
- 5) Zachowanie istniejących i wprowadzanie nowych zadrzewień śródpolnych.
- 6) Należy ograniczyć stosowanie żużlu, gruzu itp. materiałów do modernizacji dróg.
- 7) Zaleca się wymianę nawierzchni płyt betonowych i drobnowymiarowych elementów betonowych na drogach publicznych na nawierzchnie brukowe z miejscowego kamienia polnego.
- 8) Z uwagi na potencjalny znaczny wpływ lokalizacji siłowni wiatrowych na krajobraz należy opracować „Studium wpływu siłowni wiatrowych na krajobraz kulturowy” dla obszarów objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego mającym na celu lokalizację takich obiektów.
- 9) Część obszaru gminy, zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (Szczecin 2010), zlokalizowana jest w granicach obszarów kulturowo – krajobrazowych (OKK). Dla tych terenów należy stosować odpowiednie zalecenia wynikające z PZPWZ.

4.4. Zasady ochrony walorów kulturowych układów przestrzennych i zabudowy jednostek osadniczych

- 1) Ochrona krajobrazu i historycznie ukształtowanej struktury osadniczej na terenie gminy, wymaga ograniczenia swobody lokalizacji nowej zabudowy oraz utrzymania dyscypliny lokalizacyjnej na terenach zabudowanych.
- 2) Wskazaniem jest odtwarzanie zabudowy i zagospodarowania w układzie rozproszonym, bezpośrednio na miejscach udokumentowanej tradycji siedliskowej oraz na nowych terenach w sposób nawiązujący do tradycyjnych form lokalizacji.
- 3) Należy stosować zasadę zachowania całości zewidencjonowanej, wartościowej zabudowy wiejskiej, utrzymanie budynków w dobrym stanie technicznym, w tym zabudowy gospodarczej, ograniczenie zmian bryły, detalu architektonicznego, rozmiarów i podziałów stolarki oraz pozostałego wystroju naprawy i odtwarzania.
- 4) Należy ograniczyć rozbudowy, nadbudowy w części elewacji frontowej i elewacjach bocznych w zabudowie frontowej na terenie wsi.

- 5) Zaleca się realizację nowej zabudowy w gabarytach i na lokalizacji zabudowy dotychczasowej, w nawiązaniu do usuniętej lub występującej w sąsiedztwie.
- 6) Zaleca się adaptację zabudowy gospodarczej na cele mieszkalne lub usługowe budynków mieszkalnych z podkreśleniem ich dotychczasowej funkcji i formy, w tym zachowaniu kształtu dachu i materiału pokrycia.

5. Funkcje miasta i gminy

Miasto i gmina Kalisz Pomorski posiadały dotychczas charakter rolniczo - turystyczny, z umiarkowanie rozwiniętą sferą usług o charakterze lokalnym. W mieście poza dominującą funkcją zamieszkiwania na przestrzeni lat rozwinął się przemysł i usługi lokalne (większość mieszkańców jest zatrudniona w tych sferach). Na obszarze gminy dominuje gospodarka rolna, oparta o lasy stanowiące największy procentowo obszar gminy, oraz w niewielkim stopniu uprawy rolne. Na terenach wsi położonych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta rozwinęły się funkcje zamieszkiwania.

Za podstawowe funkcje miasta uznaje się:

- mieszkalnictwo
- turystyka, rekreacja i wypoczynek
- usługi lokalne (podstawowe i bytowe)
- usługi ponadlokalne (edukacji, kultury, zdrowia – w tym opieka specjalistyczna)
- działalność gospodarcza (przemysł, transport, usługi inwestycyjne, handel itp.)

Za podstawowe funkcje gminy uznaje się:

- turystyka, rekreacja i wypoczynek
- gospodarka leśna i rybacka
- nowoczesne rolnictwo, z pożądanym dużym udziałem tzw. rolnictwa ekologicznego,
- sadownictwo, warzywnictwo, plantatorstwo
- działalność gospodarcza (przetwórstwo, nieuciążliwy przemysł, bazy i składy) w wybranych jednostkach osadniczych.

Przyjęte funkcje są w większości kontynuacją dotychczasowych funkcji miasta i gminy z tym, że winny one ulec dalszej znacznej aktywizacji i ukierunkowaniu na zrównoważony rozwój.

Uznaje się wszystkie jednostki osadnicze za rozwojowe i proponuje się następującą systematykę:

- ośrodek dynamicznego rozwoju – ośrodek dynamicznie rozwijający się w oparciu o dotychczasowy potencjał społeczno-gospodarczy oraz nowe potencjalne walory turystyczno-wypoczynkowe wymagające kształtowania krajobrazu i wzbogacania środowiska przyrodniczego w nowe walory,
- ośrodek umiarkowanego rozwoju – ośrodek rozwojowy na skalę posiadanego zaplecza społeczno-gospodarczego i predyspozycji przyrodniczo-krajobrazowych i osadniczych,
- ośrodek elementarnego rozwoju - ośrodek, w którym rozwój polega nie na wzroście przestrzennym, ale na rehabilitacji przestrzeni, na podnoszeniu standardów estetycznych i technicznych zabudowy oraz wzbogacaniu krajobrazu.

- 1) Kalisz Pomorski - ośrodek dynamicznego rozwoju

- funkcje wiodące i aktywizujące: mieszkalnictwo, usługi społeczne gminne i ponadlokalne, turystyka, działalność gospodarcza
- 2) Biały Zdrój - ośrodek dynamicznego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, turystyka, działalność gospodarcza i rolnictwo
- 3) Bralin - ośrodek elementarnego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, rolnictwo, działalność gospodarcza
 - funkcje uzupełniające: rekreacja,
- 4) Cybowo- ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, turystyka i rekreacja, rolnictwo
 - funkcje uzupełniające - specjalne (jednostka wojskowa)
- 5) Dębsko - ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, rolnictwo, turystyka, rekreacja, działalność gospodarcza
- 6) Giżyno - ośrodek dynamicznego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, turystyka, działalność gospodarcza, rolnictwo
- 7) Suchowo - ośrodek elementarnego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, działalność gospodarcza, rolnictwo,
 - funkcje uzupełniające: turystyka, rekreacja
- 8) Krężno - ośrodek elementarnego rozwoju
 - funkcje wiodące: rolnictwo, mieszkalnictwo (drugie domy), rekreacja
- 9) Peplówek - ośrodek elementarnego rozwoju
 - funkcje wiodące: rolnictwo
- 10) Pomierzyn - ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, rolnictwo, działalność gospodarcza
- 11) Pożrzadło Wielkie - ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, turystyka, rolnictwo, działalność gospodarcza, rekreacja
- 12) Prostynia - ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: turystyka, rekreacja, mieszkalnictwo, działalność gospodarcza
- 13) Sienica - ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, rekreacja, rolnictwo, działalność gospodarcza
- 14) Stara Korytnica - ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, rolnictwo, turystyka, rekreacja
- 15) Stara Studnica - ośrodek umiarkowanego rozwoju
 - funkcje wiodące: mieszkalnictwo, rolnictwo, rekreacja

Polityka przestrzenna Gminy opiera się na założeniu, że tylko aktywny współdział mieszkańców gminy oraz wszystkich samorządowych i poza samorządowych grup aktywności społecznej, zawodowej i gospodarczej daje gwarancję pełnego sukcesu w realizacji zasad zrównoważonego rozwoju gminy.

W związku z tym do działań na rzecz rozwoju gminy należy włączyć :

- a) podmioty samorządowe t.j.
 - społeczność gminy
 - samorząd gminy
- b) poza samorządowe grupy aktywności społecznej,
- c) poza samorządowe zawodowe i gospodarcze grupy aktywności jak np.
 - zakłady pracy, instytucje
 - jednostki gospodarcze
 - organizacje rolnicze

6. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

Cele rozwoju miasta i gminy

Celem nadrzędnym w zagospodarowaniu przestrzennym miasta jest zapewnienie właściwego poziomu życia jego mieszkańców (komfortu), poprzez zapewnienie wysokich parametrów zagospodarowania - przestrzennych i środowiskowych, zapewnienie równorzędnego dostępu do usług dla wszystkich mieszkańców, zapewnienie dostępu do sieci infrastruktury technicznej i systemu komunikacyjnego.

Cele rozwoju ekologicznego

- ochrona powierzchni ziemi
- ochrona wód
- ochrona powietrza
- ochrona zieleni

Cele rozwoju kulturowego

- ochrona obiektów zabytkowych
- ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego
- harmonijne kształtowanie nowej zabudowy, dostosowanej do skali i charakteru historycznej zabudowy

Cele rozwoju gospodarczego

- rozwój budownictwa mieszkaniowego
- rozwój usług podstawowych
- rozwój terenów aktywności gospodarczej
- rozwój komunikacji
- rozwój infrastruktury technicznej

Rozwój demograficzny gminy

W oparciu o wszystkie dotychczasowe przesłanki, scharakteryzowane w części III, dotyczące rozwoju ludnościowego miasta i gminy Kalisz Pomorski zakłada się stopniowy wzrost liczby mieszkańców miasta do poziomu 5000 osób oraz utrzymanie liczby ludności we wsiach na mniej więcej dotychczasowym poziomie 3500 osób około 2010 roku.

Jedynie zahamowanie migracji z gminy i zwiększony napływ ludności z zewnątrz, związany np. ze wzmożonym ruchem budowlanym – mieszkaniowym, może przyspieszyć osiągnięcie tej wielkości.

W strukturze wieku ludności nastąpi :

- wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (wiek rozrodczości osiągną roczniki wyższe demograficznego z lat 1976 – 1985) głównie w grupie 0 – 4 i 5 – 9 lat,
- wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym (ze względu na wejście w wiek produkcyjny grup wyższe demograficznego z lat 1976 – 85) i poprodukcyjnym.

Powinny nastąpić również zmiany na rynku pracy, spowodowane wzrostem aktywności zawodowej ze względu na rozwój alternatywnych, nierolniczych funkcji, szczególnie na terenach wiejskich.

6.1. Kształtowanie przestrzeni jednostek osadniczych

Atrakcyjność krajobrazu naturalnego i kulturowego gminy Kalisz Pomorski stanowi o podstawach jej rozwoju. Dbłość o ład przestrzenny, jedno z naczelnych zadań samorządu

terytorialnego, leży w interesie mieszkańców miasta i wsi, zapewniając im wysoką jakość życia w odniesieniu do warunków przestrzennych, jak i również w interesie gminy jako wspólnoty i miejsca, zapewniając jej atrakcyjność dla gości z zewnątrz.

Tereny podlegające przekształceniom, tereny przeznaczone pod rozwój przestrzenny jednostek osadniczych oraz tereny, dla których należy wykonać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wskazano na rysunku studium.

6.1.1. Przestrzeń wiejska

W systemie jednostek osadniczych gminy Kalisz Pomorski można wyodrębnić szereg wsi o atrakcyjnym i charakterystycznym układzie przestrzennym. Ciekawa istniejąca zabudowa wsi, stosunkowo niewielka jej degradacja wynikała z powojennych przekształceń oraz bogate krajobrazowo otoczenie środowiska naturalnego, stanowią znaczący potencjał rozwoju nakierowany na poprawę warunków życia mieszkańców poprzez wzrost gospodarczy wsi oparty o nowoczesne proekologiczne rolnictwo, ale także usługi, działalność gospodarczą, turystykę i in.

Dla zapewnienia atrakcyjnego krajobrazu wsi niezbędne jest prowadzenie zdyscyplinowanej polityki przestrzennej polegającej w szczególności na:

- utrzymaniu charakterystycznych układów przestrzennych wsi,
- lokalizacji nowej zabudowy, głównie w obrębie obszarów już zabudowanych na zasadach jej uzupełniania w wykształconych już liniach zabudowy,
- kształtowanie nowej zabudowy na zasadach utrzymania skali i charakteru zabudowy istniejącej (wysokość, skala budynków i założeń urbanistycznych, szerokość traktów, powierzchnia zabudowy itp.),
- lokalizacja większych zespołów zabudowy na zasadach kompozycji stosowanej przy lokalizacji folwarków,
- kształtowanie zabudowy wiejskiej na zasadzie tworzenia zagród stanowiących charakterystyczne dla wsi zespoły gniazdowej zabudowy (zwartej i tworzącej podwórza), z budynkiem mieszkalnym od strony i równoległe do ulicy,
- umożliwienie lokalizacji zabudowy mieszkaniowej jako funkcji wyodrębnionej i samodzielnej lecz tworzącej w miarę zwarte pierzeje lub zespoły tworzące gniazda (jak zagrody),
- wytwarzanie reprezentacyjnych, wspólnych przestrzeni publicznych poprzez atrakcyjne urządzenie posadzek, placów, ulic i małej architektury, modernizację, renowację i rehabilitację zabudowy istniejącej.

6.1.2. Przestrzeń miejska

Na przestrzeń miasta składają się mniej lub bardziej uporządkowane zespoły zabudowy, powstałe w różnych okresach historycznego rozwoju. Stosunkowo mało zabudowy historycznej tworzącej atrakcyjne przestrzenie miejskie przetrwało okres II wojny światowej i czasy PRL-u. Zarówno ta historyczna jak i współczesna zabudowa osiedli mieszkaniowych, zarówno tych jednorodzinnych jak i wielorodzinnych, wymaga dziś przekształceń dla dostosowania ich do obecnych standardów jakości przestrzeni właściwej dla położenia w Europie przełomu wieków. W polityce przestrzennej rozwoju miasta należy dążyć do przywrócenia tradycyjnych wątków jego kształtowania (zespołów urbanistycznych i zabudowy), tworzących spójny i atrakcyjny obraz miasta. Prawidłowo uformowane i zabudowane miasto jest identyfikowalne dla swoich mieszkańców jak i przybyszów z zewnątrz, daje dobre warunki zamieszkiwania i przebywania w nim.

Główne zasady urządzania przestrzeni miejskiej to:

- przywrócenie wyraźnie wykształconego układu krystalizującego przestrzeń miasta opartą o historyczny układ placu z kościołem (dawnego rynku), ulice Wolności i Św. Wojciecha i urządzenie go jako tzw. "Salonu Miasta",
- wykształcenie czytelnych ciągów wiążących zespoły zabudowy miasta, zwłaszcza te położone peryferyjnie (lokalizowane w oderwaniu od struktury miejskiej) wraz z historycznym centrum miasta,
- przekształcanie istniejących zespołów zabudowy mieszkaniowej poprzez wytworzenie własnych elementów krystalizujących, stanowiących lokalne minicentra oraz zmiany w strukturze zabudowy wielorodzinnej (dogęszczanie, wytwarzanie kwartałów urbanistycznych poprzez domykanie często przypadkowych przestrzeni osiedlowych),
- kształtowanie nowych zespołów zabudowy na zasadach tworzenia charakterystycznej tkanki miejskiej (kwartały z zabudową obrzeżną) w powiązaniu z istniejącym układem historycznym (kontynuacja) oraz tworzenia wspólnych przestrzeni publicznych będących "koścem tej zabudowy",
- kształtowanie nowej zabudowy na zasadach zgodnych z tradycjami i skalą miasta (wysokość, trakt, formy dachów i rodzaj materiałów),
- intensyfikacja zabudowy na terenach aktywności gospodarczej,
- kształtowanie atrakcyjnej zabudowy usługowej i przemysłowej, która winna tworzyć także tradycyjną przestrzeń miejską (zabudowa przyuliczna, wykształcone ciągi),
- kształtowanie przestrzeni otwartych zielonych parków, skwerów, bulwarów (tworzących szwy urbanistyczne - strukturyzujących przestrzeń miasta wraz z atrakcyjnym ich urządzeniem - posadzki, mała architektura, oświetlenie, itd.).

6.2. Obszary rozwojowe przeznaczone pod zabudowę

Po wyłączeniu z przestrzeni miejskiej terenów objętych ochroną środowiska przyrodniczego, terenów komunikacji i infrastruktury technicznej, terenów rolnych, pozostałe tereny stanowią obszary przeznaczone pod zabudowę.

Obszary przeznaczone pod zabudowę obejmują tereny już zainwestowane i tereny dotychczas niezagospodarowane lub użytkowane jako rolne. Na obszarze miasta występuje raczej ekstensywna zabudowa. Zabudowa intensywana obejmuje funkcje usługowe. Przewiduje się w pierwszej kolejności możliwość zabudowy pozostałych wolnych działek, możliwość rozbudowy i modernizacji obiektów istniejących. W głównej części miasta rozwijane będą funkcje miastotwórcze, a więc zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna, usługi lokalne i ponadlokalne, usługi służące obsłudze ruchu turystycznego.

Tereny przeznaczone pod zabudowę – przede wszystkim mieszkaniową i usługi towarzyszące - wyznaczono we wschodniej części miasta nad Jez. Bobrowo Wielkie. Tereny te w większości były już przewidziane pod zabudowę w dotychczas obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego.

W południowej części miasta w sąsiedztwie linii kolejowej wyznaczono tereny pod zabudowę związaną z rozwojem funkcji działalności gospodarczej i usług.

Nowe tereny działalności gospodarczej należy zagospodarowywać na zasadach "parku przemysłowego", z dużym udziałem zieleni izolacyjnej, krajobrazowej, stosowania "zielonych dachów", zazieleniania pnąciami fasad i innych elementów architektury technologiczno-produkcyjnej, z tworzeniem zbiorników wody czystej (z połaci dachowych) dla celów użytkowych, rekreacyjnych itp.

Na terenie gminy w większości wsi o zwartych układach przestrzennych wyznaczono tereny pod wielofunkcyjną zabudowę wiejską. Tereny te stanowią raczej rezerwy przestrzeni dla ewentualnego rozwoju wsi.

Granice i powierzchnie terenów rozwojowych określono dla każdej wsi przy uwzględnieniu uwarunkowań przyrodniczo – fizjograficznych, własnościowych oraz funkcji aktywizujących ich ekonomiczny postęp. Przewiduje się w związku z przemianami strukturalnymi na wsi, konieczność przekształceń funkcjonalno – przestrzennych i wprowadzania nowego programu zorientowanego na wielofunkcyjność wsi. W ramach terenów rozwojowych poszczególnych wsi wskazane zostały tereny pod zabudowę mieszkaniową z usługami towarzyszącymi, tereny działalności gospodarczej oraz tereny turystyki i wypoczynku. wskazano także tereny rozwojowe poza skoncentrowanymi strefami osadniczymi, z uwagi na specyfikację ich funkcji.

Tereny rozwojowe wraz z przypisaną im preferowaną funkcją i kierunkami zagospodarowania zostały pokazane na rysunku Studium.

Dla wyznaczonych terenów zabudowy typu “dom na wsi” określa się optymalną wielkość działek budowlanych na 2500 m² powierzchni. Natomiast na terenach zainwestowanych wsi powierzchnia dla nowo wyznaczanych działek na 1000 m².

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uściślą i określą szczegółowe zagospodarowanie i wielkość działek budowlanych. Na terenach nie objętych planami miejscowymi, należy każdy przypadek rozpatrzyć w sposób indywidualny w zależności od warunków terenowych i przestrzennych uwzględniając określone minimum powierzchniowe.

Dla zabudowy rezydencjonalnej określa się minimum powierzchni działki budowlanej - 1,0 ha.

Na terenach wsi o elementarnym rozwoju i położonych w atrakcyjnych krajobrazowo okolicach wielkość działek określa się na 0,5 ha powierzchni.

Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej położone poza strefami osiedleńczymi jednostek wiejskich winny być wyłączone z zabudowy. Możliwa jest tu tylko lokalizacja zagrody (siedliska) traktowanego jako warsztat pracy rolnika z możliwością budowy i rozbudowy obiektów niezbędnych dla prowadzenia gospodarstwa rolnego, w tym budynek mieszkalny rolnika. Jednak nie może to być żadna forma budownictwa wyłącznie mieszkaniowego, ani podstawa do parcelacji dla takiej zabudowy.

W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych lokalnymi uwarunkowaniami, można dopuścić adaptację rozproszonej zabudowy siedliskowej lub lokalizację nowej na cele publiczne (usług, turystyki), po uprzednim wykonaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Na rysunku Studium określono (symbolem graficznym) dotychczasowe użytkowanie terenów. Na obszarze terenów specjalnych (D) użytkowanie terenów określono wg zapisów mapy topograficznej co nie musi być odpowiadać rzeczywistości.

Na rysunku studium wyznaczono tereny rozwojowe o następujących preferowanych funkcjach wiodących (kierunki rozwoju):

M – zabudowy mieszkaniowej

MU – zabudowy mieszkaniowo-usługowej

MG – zabudowy mieszkaniowej z działalnością gospodarczą

MR- wielofunkcyjna zabudowa wiejska o różnej intensywności w obrębie zwartych jednostek osadniczych

U – usług

w tym:

UO – usługi oświaty

UK – usługi kultury

USR – usługi sportu i rekreacji

UT – usługi turystyki, wypoczynku i rekreacji

(MOP) – miejsce obsługi podróży

G – działalności gospodarczej (w tym przemysłu, baz i składów)

PE – eksploatacji powierzchniowej złóż
ZP – zieleni publicznej (parki, skwery, zieleńce)
ZC – cmentarze
ZD - ogródki działkowe
No – oczyszczalnia ścieków
Nu – tereny usuwania i składowania nieczystości
Eg – tereny urządzeń gazownictwa
E – tereny urządzeń elektroenergetycznych

Kierunki zagospodarowania przestrzennego nie oznaczają obligatoryjnego przeznaczenia terenów ale zasady kształtowania przestrzeni i charakter obszarów. Pozostałe obszary, dla których nie wskazuje się przeznaczenia terenów (jako sposobów kształtowania przestrzeni i preferencji użytkowania) należy traktować jako przestrzeń, gdzie zagospodarowanie terenów podlegać będzie tylko przepisom prawa ogólnie obowiązującego (ustawy szczególnie)!

Na schematach zaznaczono obszary rozwojowe, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

6.3. Obszary przekształceń przestrzennych

Istotnym dla prawidłowego rozwoju miasta i gminy jest objęcie działaniami modernizacyjnymi i przekształceniami na rzecz rewaloryzacji historycznych układów przestrzennych i substancji budowlanej i waloryzacji obszarów zainwestowanych już współcześnie, lecz o małych walorach lub zdegradowanych. Na terenie miasta i gminy wyznaczono obszary, które winny zostać przekształcone do dzisiejszych lub przyszłych standardów funkcjonalnych i przestrzennych. Obszary te stanowią potencjalnie bogatą ofertę lokalizowania nowego programu.

Głównymi obszarami przekształceń będą:

- teren centrum charakteryzujący się nieuporządkowaną strukturą przestrzenną, zróżnicowaniem zabudowy, brakiem szczególnych walorów architektonicznych i krajobrazowych i brakiem właściwego zagospodarowania terenu,
- tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej w południowej części miasta,
- tereny osiedli i obiektów dawnych PGR na terenach wiejskich

6.4. Obszary wyłączone z zabudowy

Obszarami wyłączonymi z zabudowy są obszary objęte szczególnymi formami ochrony środowiska przyrodniczego oraz tereny gruntów rolnych, tereny leśne z wyłączeniem terenów już zabudowanych, pasów infrastruktury technicznej i dróg, tereny łąk i roślinności łąkowej, tereny zieleni miejskiej obejmujące m.in. parki

Szczególnym obszarem który należy wyłączyć z zabudowy jest teren w granicach strefy ochronnej kompleksu wojskowego.

7. Kierunki rozwoju komunikacji

7.1. Komunikacja drogowa

Określa się następujące główne kierunki rozwoju komunikacji drogowej:

- 1) przebudowa drogi krajowej nr 10 do klasy drogi ekspresowej – budowa drogi S10 w relacji Szczecin – Piła (inwestycja celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym), oraz realizacja obwodnicy dla miasta i wsi Cybowo zgodnie z opracowaniem branżowym GDDKiA;
- 2) należy zapewnić dogodne powiązania wewnętrzne poprzez budowę nawierzchni na ulicach gruntowych oraz modernizację ulic głównych, doprowadzających ruch do dróg wojewódzkich i krajowych;

Zasady kształtowania sieci drogowej:

- zaleca się, zgodnie z wymogami normowymi, przyjęcie rezerwy na pasy dróg zależnie od ich kategorii i klasy. W wyszczególnieniu podano najmniejsze szerokości dróg w liniach rozgraniczających dróg i ulic.
- Poza terenem zabudowanym należy rezerwować dodatkowe pasy terenu pod urządzenia infrastruktury technicznej. Ze względu na istniejącą zabudowę należy tam gdzie to uzasadnione, dopuścić zachowanie istniejących i utrwalonych w przestrzeni linii zabudowy, pomimo niezachowania wymaganych szerokości.

W nawiasach podano minimalnie dopuszczalne, ze względu na istniejącą zabudowę szerokości:

- S (ekspresowa) – 1/2 - 30 m
- G (główna) 1/2 - 25 m,
- Z (zbiorcza) 1/2 - 20 m,
- klasa L 1/2 – 15 m (min. 12m),
- ulice lokalne dojazdowe (nie objęte problematyką studium) – min. 15 m (w obszarze zabudowanym min. 10 m).

Przy lokalizowaniu obiektów budowlanych zaleca się uwzględnić rzeczywistą strefę uciążliwości drogi. Minimalne, normatywne odległości obiektów budowlanych, nie uwzględniające rzeczywistej strefy uciążliwości drogi od zewnętrznej krawędzi jezdni w zależności od kategorii dróg wynoszą:

- a) dla drogi krajowej nr 10 – 20 m na terenie zabudowanym, 40 m poza terenem zabudowanym,
- b) dla dróg powiatowych i wojewódzkich – 8 m na terenie zabudowanym i 20 m poza terenem zabudowanym,
- c) dla dróg gminnych – 6 m na terenie zabudowanym i 15 m poza terenem zabudowanym.

Zaprojektowany kształt układu komunikacyjnego zabezpiecza wymagane ograniczenia w tym zakresie. Do uwzględnienia w dalszych pracach planistycznych przyjmuje się następujące ograniczenia dla dostępności jezdni:

- droga klasy S powinna mieć powiązania z drogami klasy G (wyjątkowo klasy Z) i drogami wyższych klas, odstępy między węzłami (skrzyżowaniami) poza terenem zabudowy nie powinny być mniejsze niż 5 km, a na terenie zabudowy w granicach lub sąsiedztwie średniego miasta - nie mniejsze niż 3 km; dopuszcza się wyjątkowo pojedyncze odstępy między węzłami (skrzyżowaniami) nie mniejsze niż 3 km poza terenem zabudowy, a na terenie zabudowy - nie mniejsze niż 1,5 km, jeżeli potrzeby funkcjonalno-ruchowe takie odstępy uzasadniają, przy czym stosowanie zjazdów na drodze klasy S jest zabronione;
- droga klasy G powinna mieć powiązania z drogami nie niższej klasy niż L (wyjątkowo klasy D), a odstępy między skrzyżowaniami poza terenem zabudowy nie powinny być mniejsze niż 800 m oraz na terenie zabudowy nie mniejsze niż 500 m; dopuszcza się

wyjątkowo odstępy między skrzyżowaniami poza terenem zabudowy nie mniejsze niż 600 m, a na terenie zabudowy - nie mniejsze niż 400 m, przy czym na drodze klasy G należy ograniczyć liczbę i częstość zjazdów przez zapewnienie dojazdu z innych dróg niższych klas, szczególnie do terenów przeznaczonych pod nową zabudowę;

- droga klasy Z powinna mieć powiązania z drogami wszystkich klas, z ograniczeniami wynikającymi z pkt 1 i 2, a odstępy między skrzyżowaniami poza terenem zabudowy nie powinny być mniejsze niż 500 m oraz na terenie zabudowy nie mniejsze niż 300 m; dopuszcza się wyjątkowo odstępy między skrzyżowaniami poza terenem zabudowy nie mniejsze niż 250 m, a na terenie zabudowy - nie mniejsze niż 150 m, przy czym na drodze klasy Z należy dążyć do ograniczenia liczby zjazdów, szczególnie do terenów przeznaczonych pod nową zabudowę.
- droga klasy L - dostępność do tych ulic na skrzyżowaniach (odległość skrzyżowań nie określona), wjazdy nie ograniczone.

Rozwiązanie problemu parkowania, proponuje się poprzez realizację większej liczby niedużych parkingów rozmieszczonych ekstensywnie - ze względu na możliwości pozyskania terenu i estetykę – w rejonach koncentracji usług.

Poprawność rozwiązań komunikacyjnych – mająca wpływ na płynność i bezpieczeństwo ruchu – zapewniona będzie poprzez zachowanie odpowiedniej akcesji układu komunikacyjnego, zgodnego z klasyfikacją funkcjonalną ulic (odpowiednie odstępy między skrzyżowaniami na trasach w zależności od ich funkcji, a także dopuszczenie liczby włączeń i wyłączeń, czyli możliwości zjazdu i wjazdu na prawe skrety, do wyższych klas ulic).

7.2. Kształtowanie systemu ścieżek rowerowych

Wybudowanie ścieżek rowerowych przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, zwłaszcza rowerzystów. Środek transportu tak przyjazny dla środowiska jak rower nie odgrywał dotąd znaczącej roli w transporcie miejskim. Nieduża rozległość przestrzenna miasta Kalisza pomorskiego wynosząca 2,5-3,0 km sprzyja użytkowaniu roweru i może stanowić przesłankę do rozwoju komunikacji rowerowej. Czynnikiem który nie sprzyja wydzieleniu ścieżek rowerowych w mieście jest zwarta zabudowa i wąskie ulice. Ścieżki dla rowerów wymagają również przeznaczenia odpowiednich kwot z budżetu miasta na ich budowę oraz ograniczeń w stosunku do innych użytkowników ulic, np. zmniejszenia ilości miejsc postojowych dla samochodów lub wprowadzenia ulic jednokierunkowych, co wymaga społecznej akceptacji.

Wyznaczenie ścieżek rowerowych w mieście musi uwzględniać;

- połączenie miejsc zamieszkania ze szkołami, miejscami pracy i obiektami handlowo – usługowymi,
- połączenie miejsc zamieszkania z terenami wypoczynku i rekreacji.

W przekrojach ulicznych ścieżki rowerowe umieszcza się pomiędzy chodnikiem a jezdnią pozostawiając pas bezpieczeństwa 0,7 m. Szerokość ścieżki jednokierunkowej powinna wynosić min. 1,5 m, a dwukierunkowej – 2,5 m.

Na obszarze gminy również celowe jest wyznaczenie ścieżek rowerowych jako szlaków wzbogacających potencjał turystyczny gminy. Nie wyklucza się wytyczenia innych, niż zaproponowane na rysunku Studium, ścieżek rowerowych, łączących miejscowości w gminie i zapewniających połączenia z sąsiednimi gminami w obrębie Stowarzyszenia Gmin Pojezierza Drawskiego.

7.3. Komunikacja kolejowa

Na terenie gminy utrzymana będzie komunikacja kolejowa na linii Stargard Szczeciński – Piła, oraz zostanie zachowany szlak kolejowy do Złocienca dla ewentualnej obsługi ruchu turystycznego w przyszłości. *Reaktywacja połączeń na linii kolejowej nr 410 Złocieniec – Kalisz Pomorski znajduje się wśród zaleceń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (2020).*

W związku z reformą kolei w naszym kraju przewiduje się powołanie przewoźników regionalnych finansowanych przez samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne. Gmina Kalisz Pomorski będzie działać na rzecz zapewnienia stałej obsługi w zakresie komunikacji kolejowej, pasażerskiej i towarowej.

8. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

8.1. Elektroenergetyka

- a) w zależności od zapotrzebowania dopuszcza się w granicach gminy lokalizację elektroenergetycznych linii średniego i wysokiego napięcia (linie 110kV relacji: Mirosławiec – Kalisz Pomorski, *Recz – Drawno – Kalisz Pomorski* oraz Drawsko Pomorskie – Kalisz Pomorski) oraz stacji transformatorowych średniego i wysokiego napięcia,
- b) w granicach gminy wyznaczono tereny na których dopuszcza się lokalizację siłowni wiatrowych. Tereny na których dopuszcza się lokalizację siłowni wiatrowych zaznaczone są na rysunku studium. Lokalizacja siłowni wiatrowych stanowi uzupełnienie dla innej funkcji planowanej w danym terenie,
- c) w granicach terenów na którym dopuszcza się lokalizację siłowni wiatrowych zawarte są strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu wynikającymi z lokalizacji siłowni wiatrowych,
- d) ze względu na znaczny wpływ na kształt zagospodarowania gminy lokalizacja siłowni wiatrowych powinna być poprzedzona sporządzeniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Politykę gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną określą „Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” – opracowanie wymagane przez ustawę Prawo energetyczne.

8.2. Zaopatrzenie w wodę

Przewiduje się rozbudowę i modernizację istniejącego systemu wodociągowego, dla zapewnienia wyższej jakości i niezawodności dostaw wody na terenach już zainwestowanych, rozbudowę wodociągów wiejskich w celu przyłączenia wszystkich domostw w obrębie wsi o zwartych układach przestrzennych, oraz sukcesywną rozbudowę sieci na noworealizowanych terenach rozwojowych.

W trakcie sporządzania niniejszego studium opracowano „Studium wykonalności gospodarki wodno-ściekowej dla Stowarzyszenia Gmin Pojezierza Drawskiego” dla pozyskania środków na jej realizację ze środków Unii Europejskiej.

W opracowaniu tym podano szczegółową charakterystykę stanu istniejącego urządzeń zaopatrzenia w wodę oraz określono koncepcję zaopatrzenia w wodę miasta i gminy Kalisz Pomorski z uwzględnieniem etapowania i oszacowaniem kosztów inwestycji. Zasadą jest rezygnacja z rozproszonego systemu sieci wodociągowych zasilanych z wielu stacji wodociągowych na rzecz jednego systemu zasilanego ze stacji wodociągowych w Kaliszu

Pomorskim i Poórzadle Wielkim. W pierwszym etapie w oparciu o dominujące istniejące wodociagi lokalne i w niewielu przypadkach grupowe realizowana będzie sieć rozgałęźna, by docelowo być łączona w układy pierścieniowe zapewniające pewność zasilania. Istniejące wiejskie i miejskie ujęcia i stacje wodociagowe bęą mogły być wyłączone z uwzględnieniem zasilania w wodę ze studni awaryjnych w myśl zarzadzenia Nr 2/95 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 21 wrzeœnia 1995 r. W sprawie zasad zapewnienia funkcjonowania publicznych urzadzeń zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych.

8.3. Kanalizacja sanitarna

Rozwój kanalizacji sanitarnej opierać się winien o nowy system kanalizacyjny bazujący na istniejącej oczyszczalni œcieków w Kaliszu Pomorskim. Zwiększona moŹliwość przerobowa oczyszczalni œcieków w Kaliszu Pomorskim pozwala na przyłączenie do góównego kolektora miejskiego terenów wiejskich z północnej, zachodniej, oraz półudniowo-zachodniej częœci gminy.

Z częœci północnej, œcieki zbierane bęą kolektorem ciœnieniowym. Pomimo duŹej róŹnicy poziomów w ukształtowaniu terenu występującym na odcinku Sienica – Stara Studnica, proponuje się połączenie wsi Sienica i wsi Stara Studnica rurociagiem tłocznym, oraz umieszczenia w tych miejscowoœciach pompowni. Rurociąg tłoczny biegnący ze Starej Studnicy połączy takŹe wsie Peplówek, Poórzadło Wielkie, Wierzchucin, Pomierzyn. Z uwagi na niewielką odległoœć osad Kolonia Peplówek, oraz Kolonia Poórzadło od wyŹej wymienionych miejscowoœci, moŹliwe jest ich przyłączenie do góównego kolektora ciœnieniowego. Sugeruje się rozmieszczenie pompowni w Peplówku, Poórzadle Wielkim. Studnie rozprężne powinny być rozmieszczone w Peplówku. Obecnie realizowany jest kolektor sanitarny tłoczny z GiŹyna do Kalisza, wraz z przepompownia w GiŹynie.

Z częœci zachodniej gminy œcieki zbierane bęą kolektorem ciœnieniowym ze wsi Suchowo i Cybowo. W miejscowoœci Suchowo konieczne jest wykonanie kanalizacji grawitacyjnej, która zostanie włączona do przepompowni œcieków zlokalizowanej w rejonie pobliskiego cieku przepływuącego przez wieœ. Rzędna terenu w miejscu lokalizacji ok. 112m n.p.m. Œcieki z Suchowa moŹna poprowadzić œródpólną drogą do miejscowoœci Cybowo połoŹonej na rzędnej 120-130 m n.p.m. Rurociąg tłoczny winien być zakończony komorą rozprężną a œcieki wprowadzone do kanalizacji grawitacyjnej we wsi Cybowo. Œcieki z kanalizacji grawitacyjnej w Cybowie ująć przepompownią i przy pomocy rurociagu tłocznego naleŹy poprowadzić w kierunku Kalisza Pomorskiego do oczyszczalni œcieków. Dla wsi Jasnopole proponowane są dwa rozwiazania. Ze względu na niewielką iloœć mieszkańców (38), oraz trudne warunki terenowe dla prowadzenia rurociagu, moŹna zaproponować lokalny system unieszkodliwiania œcieków. Drugie rozwiazanie sugeruje przeprowadzenie rurociagu od wsi Jasnopole do wsi Cybowo drogą œródpólną i przyłączenie jej do systemu kanalizacji œciekowej.

Z częœci półudniowo-zachodniej œcieki zbierane bęą kolektorem ciœnieniowym ze wsi Dębsko.

Likwidacja oczyszczalni œcieków w Białym Zdroju i realizacja w jej miejsce przepompowni pozwoliła na odebranie œcieków przy pomocy rurociagu tłocznego z częœci wschodniej gminy, docelowo takŹe ze wsi Stara Korytnica, oraz wsi Bralin.

Dla wsi i osad nie leŹących na trasie kolektora œciekowego, oraz dla osad liczących poniŹej 20-30 mieszkańców, proponuje się lokalne systemy oczyszczania œcieków. NaleŹą do nich następujące miejscowoœci: Lipniki (3 osoby), Siekiercze (4 osoby), Łowno (6 osób), Pruszcz (4 osoby), Smugi (10 osób), Tawice (23 osoby). Borowo (29 osób).

Przedstawiona wyŹej koncepcja została uwzględniona w koncepcji gospodarki œciekowej opracowaną przez przedsiebiorstwo “Ekoklar” z Piły i dalej rozwinięta we

wspomnianym wyżej „Studium wykonalności gospodarki wodno-ściekowej dla Stowarzyszenia Gmin Pojezierza Drawskiego”, w którym podano bardziej szczegółową charakterystykę rozwiązań z uwzględnieniem etapowania i kosztów inwestycji.

8.4. Zaopatrzenie w gaz i ciepło

Mimo obecnych trudności w realizacji gazyfikacji miasta (brak chętnych do przyłączenia), należy przewidywać konieczność jej realizacji nie tylko na terenie miasta ale i wybranych jednostek osadniczych gminy. Podstawą realizacji gazyfikacji jest program gazyfikacji Miasta i Gminy Kalisz Pomorski. Dalszą politykę gazyfikacji gminy i zaopatrzenia w paliwa gazowe określa „Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” – opracowanie wymagane przez ustawę Prawo energetyczne.

Zaopatrzenie w ciepło na terenie miasta winno być realizowane przez lokalne i indywidualne kotłownie opalane gazem ziemnym. Na terenie gminy, także w miejscowościach przewidzianych do gazyfikacji należy do czasu jej wykonania preferować ogrzewanie, w których paliwem jest gaz płynny lub olej opałowy. Należy preferować także odnawialne źródła ciepła (pompy ciepłe) i nowoczesne ogrzewanie elektryczne.

W programie miasta i gminy z roku 1994 r. przewidziano zasilanie w gaz całego miasta Kalisz Pomorski oraz wsi Biały Zdrój, Bralin, Dębsko, Cybowo, Giżyno i Pomierzyn. Docelowa przepustowość stacji redukcyjno-pomiarowej 6000 m³/h zapewnia zaopatrzenie wyżej wymienionych miejscowości przy uwzględnieniu uwarunkowanych trendów rozwojowych. Gaz rozprowadzany do odbiorców będzie systemem sieci średniociśnieniowej z indywidualnymi reduktorami.

Wystąpienie większego zapotrzebowania na gaz w przypadku rozwoju energochłonnych funkcji gospodarczych może być zaspokojone z gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia i ewentualnie budowę nowej stacji redukcyjno-pomiarowej na terenach przemysłowych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego zaleca budowę gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Stargard Szczeciński – Recz – Kalisz Pomorski – Mirosławiec, którego fragment przebiega przez obszar gminy Kalisz Pomorski.

8.5. Gospodarka odpadami

Miejscem składowania i unieszkodliwiania odpadów komunalnych powstających na terenie gminy Kalisz Pomorski jest gminne wysypisko na południowym obrzeżu miasta.

Przewiduje się docelowe rozwiązanie gospodarki odpadowej na poziomie ponadgminnym, obsługiwanym przez jedno przedsiębiorstwo z wykorzystaniem nowego międzygminnego miejsca składowania odpadów (spełniającego wymagania ochrony środowiska) poza gminą Kalisz Pomorski (Wierzchowo, Mirosławiec lub Drawsko Pomorskie).

Obecne wysypisko winno zostać zrekultywowane a w części będzie w tej sytuacji pełnić funkcję stacji przerobu i przygotowania odpadów do wywozu na wysypisku międzygminne.

Wyposażenie każdego gospodarstwa czy domu na odpady oraz zaopatrzenie w kontenery na odpady większości wsi wraz z ich sukcesywnym wywożeniem na obecne wysypisko powinno być zasadą. Jednak cały strumień odpadów trafia niewykorzystany w jedno miejsce, które ma swoją ograniczoną pojemność i poprzez swój charakter, mimo zabezpieczeń stanowi zagrożenie dla środowiska.

W związku z tym, w nawiązaniu do ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska z dnia 31 stycznia 1980 r. przewidującej likwidację lub unieszkodliwienie odpadów, których

nie można wykorzystać gospodarczo, określa się w studium dalekosiężną polityką organizacyjną gminy i edukacyjną społeczeństwa.

Polityka gminy powinna zmierzać do sukcesywnego ograniczania deponowanych odpadów na wysypisku poprzez ich zmniejszanie u "źródła" przy uwzględnieniu obowiązujących przepisów szczególnych. Do tego potrzebne jest współdziałanie wszystkich mieszkańców, polegające na:

- świadomym kupowaniu produktów nie powodujących powstawania dużej ilości odpadów (skromnie opakowanych, w opakowaniach wielokrotnego użycia, w opakowaniach ulegających biodegradacji)
- rozdzielaniu odpadów, segregacji surowców nadających się do ponownego produkcyjnego wykorzystania (tj. przede wszystkim odpadów organicznych, szkła, makulatury, złomu, plastiku) i gromadzeniu ich we właściwych pojemnikach
- blisko połowa odpadów domowych to odpady kuchenne i ogrodowe, zwane bioodpadami. Nie muszą one trafiać na wysypisko, gdzie staną się źródłem wielu problemów (szkodliwy dla środowiska biogaz i odcieki, odory, żerowisko dla ptaków, gryzoni, wylęgarnia owadów, insektów itp.). Bioodpady winny być w miarę możliwości zagospodarowane we własnych ogrodach przydomowych lub poprzez powołaną do tego jednostkę gminy - trafić do sektora kompostowania przy wysypisku.

Po stronie gminy powinna leżeć odpowiedzialność za:

- uświadamianie społeczeństwa o zasadach segregacji oraz o ewentualnych ulgach w opłatach przy odbieraniu odpadów posegregowanych (Art. 6 ust. 6 ustawy z dn. 13.9.96), a także o zagrożeniu trującymi dioksynami, furanami i fosgenami przy spalaniu tworzyw sztucznych.
- dostarczenie odpowiednio opisanych pojemników (worków) np. makulatura (niebieski), szkło (biały lub zielony), drobny złom (czarny), plastik (żółty), ze ścisłym określeniem co można do nich wrzucać a czego nie wolno, zorganizowanie systemu zachęt dla mieszkańców, aby zastosowali się do tej metody oraz sukcesywne wg podanego harmonogramu mieszkańcom gminy odbieranie posegregowanych odpadów z posesji.

8.6. Kierunki rozwoju telekomunikacji

Na terenie miasta i gminy Kalisz Pomorski będzie rozwijany podstawowy system telekomunikacyjny zapewniający łączność telefoniczną dla mieszkańców i podmiotów działających na ich terenie. W celu zapewnienia dostatecznego nasycenia i dostępu do usług telekomunikacyjnych, a także zapewnienia wysokiej ich jakości, należy dążyć do wprowadzenia nowego operatora telekomunikacji przewodowej w celu wprowadzenia konkurencji. W związku ze znacznym rozproszeniem wiejskich jednostek osadniczych, dotychczasowym niewielkim ich wyposażeniu w sieć telefoniczną (stare rozwiązania napowietrznych linii drutowych), pożądanym systemem alternatywnym będzie rozwijanie systemu kombinowanego, z tradycyjną centralą położoną na terenie gminy, sieciami przewodowymi (podziemnymi) na terenie miasta i większych jednostek osadniczych i połączeniami radiowymi dla wsi oddalonych i o rozproszonej zabudowie.

Będzie rozwijana także telekomunikacja bezprzewodowa (GSM) z nadajnikami naziemnymi w kilku systemach. W przypadku telefonii komórkowej wymagającej realizacji masztów stacji bazowych należy dążyć do takiego ustalania ich lokalizacji i wymagania wysokiej jakości estetycznej obiektów tak, aby ograniczyć do minimum negatywny wpływ na krajobraz przyrodniczy i kulturowy. Przewidywany w niedalekiej przyszłości rozwój mobilnej telefonii satelitarnej nie będzie miał wpływu na przestrzeń miasta i gminy.

W związku z szybkim rozwojem komputerowych systemów sieciowych o charakterze globalnym (Internet), należy przewidzieć konieczność rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej, której realizacja winna być skoordynowana z innymi sieciami – należy przewidzieć stosowne pasy, kanały w ramach przestrzeni publicznych (ulic i dróg).

W bieżącym roku przewiduje się realizację na terenie gminy linii światłowodowej, umożliwiającej połączenia cyfrowe w systemie ISDN, modernizację istniejącej centrali telefonicznej (Telekomunikacja Polska S.A.).

8.7. Kierunki rozwoju cmentarzy

Ze względu na niewielki okres funkcjonowania cmentarza komunalnego w części jego obecnych granic istnieje pilna konieczność stworzenia nowych miejsc grzebalnych tradycyjnych oraz kwater na pochówki w urnach. W studium przewiduje się tereny rozwojowe dla cmentarza zgodnie z propozycją dotychczasowego planu ogólnego miasta.

Zakłada się również, że na istniejących cmentarzach wiejskich, o ile przepisy szczególne na to pozwalają, powinny nadal odbywać się pochówki tradycyjne. Należy rozważyć możliwość lokalizowania także na cmentarzach wiejskich kolumbariów lub wyznaczenia kwater dla pochówków w urnach.

9. Zarys strategii rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i gminy Kalisz Pomorski

9.1. Wprowadzenie

Przedmiotem strategii rozwoju społeczno – gospodarczego jest określenie celów rozwoju lokalnego i sposobów ich osiągnięcia m.in. poprzez wskazanie na najbardziej pożądane w gminie działalności. Natomiast przedmiotem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej gminy tj. m.in. wskazanie tych obszarów gminy, które są najbardziej odpowiednie do pełnienia funkcji ustalonych w strategii rozwoju.

W prezentowanym ujęciu proces planowania strategicznego obejmuje:

- diagnozę stanu
- stworzenie wizji gminy
- zidentyfikowanie głównych problemów do rozwiązania
- sformułowanie strategii.

9.2. Model SWOT

Opisana w części III niniejszego opracowania diagnoza stanu pozwoliła na określenie w formie syntetycznej, przy wykorzystaniu modelu SWOT, uwarunkowań rozwoju miasta i gminy Kalisz Pomorski, tj. szans i zagrożeń wynikających z uwarunkowań zewnętrznych oraz mocnych i słabych stron w odniesieniu do uwarunkowań lokalnych.

SZANSE

- 1) Rosnące zainteresowanie czystymi ekologicznie terenami turystycznymi.
- 2) Bliskość poligonu wojskowego jako potencjalnego usługobiorcy i klienta lokalnego rynku.
- 3) Możliwość rekonstrukcji wizerunku Kalisza Pomorskiego - kurortu.
- 4) Rozwój gospodarstw rolnych w kierunkach:
 - a) upraw ziemniaka, upraw krzewowych, ziół, hodowli ryb;

- b) agroturystyki.
- 5) Inwestycje w przetwórstwo rolno-spożywcze.

ZAGROŻENIA

- 1) Postępujący spadek rentowności tradycyjnej produkcji rolnej.
- 2) Poligon wojskowy jako "jednostka eksterytorialna" (bez związków gospodarczych i kulturowych z gminą).
- 3) Ograniczone aspiracje młodzieży.
- 4) Konkurencyjność gmin sąsiednich.

SILNE STRONY

- 1) Środowisko przyrodnicze (lasy, jeziora, powietrze).
- 2) Położenie przy trasie krajowej nr 10 i komunikacja.
- 3) Potencjalna, nie w pełni wykorzystana atrakcyjność turystyczna. turystyczna.

SŁABE STRONY

- 1) Słaba kondycja przedsiębiorstw.
- 2) Niskowydajne rolnictwo.
- 3) Niedostateczna infrastruktura techniczna.
- 4) Miasto bez znaczących walorów turystycznych.
- 5) Brak inwestycji przemysłowych.
- 6) Niski poziom wykształcenia społeczeństwa.

9.3. Wizja gminy

Zaproponowana wizja gminy i miasta Kalisz Pomorski jest wstępną, z konieczności mocno uogólnioną projekcją pożądanego obrazu Kalisza Pomorskiego z odległej przyszłości (za co najmniej 25 lat) sformułowaną na podstawie dotychczasowego rozpoznania trendów rozwojowych oraz szans i zagrożeń. Gmina Kalisz Pomorski ze względu na:

- przynależność gminy do Stowarzyszenia Gmin Pojezierza Drawskiego,
- zasoby przyrodnicze i czyste środowisko,
- położenie gminy przy głównym szlaku w regionie,
- tradycje historyczne miasta jako kurortu,
- umiejętne zarządzanie przez władze samorządowe wykorzystujące w optymalny sposób pojawiające się szanse rozwojowe i unikające zagrożeń,
- wzajemnie harmonijne jak i w relacji do otoczenia powiązanie trzech wiodących (związanych z rolnictwem, przemysłem i usługami) kierunków działalności gospodarczej,
- atrakcyjny i o wysokim standardzie od strony projektowej i wykonawczej, nawiązujący do historycznej świetności, sposób zagospodarowania miasta

będzie wyróżniającym się w regionie - powiecie ośrodkiem koncentracji nowoczesnych działalności gospodarczych – o znaczeniu lokalnym, w którym wyróżniać się będzie sektor przetwórstwa żywności i szeroko rozumianych usług, w tym związanych z edukacją, obsługą ruchu turystycznego i wyspecjalizowanym leczeniem.

Istotną rolę w korzystnym rozwoju gminy odegra, uznany za prawidłowy, model rozwoju miasta, w którym obok lokalnych funkcji miastotwórczych ważne znaczenie będą miały powiązania z większymi ośrodkami miejskimi w regionie, a także powiązania w skali ponadregionalnej, w tym w szczególności o charakterze międzynarodowym.

Rehabilitacja wybranych charakterystycznych dla zabudowy dawnego Kalisza Pomorskiego obiektów, a także zrealizowane nowe o wysokim standardzie zarówno od strony

projektowej jak i wykonawczej obiekty handlu, usług oraz zabudowy mieszkaniowej, a także wprowadzanie atrakcyjnych rozwiązań urbanistycznych i konsekwentna ochrona zasobów środowiska przyrodniczego podniosą estetykę krajobrazu i zapewnią w efekcie pożądany stan ładu przestrzennego.

9.4. Zarys problemów do rozwiązania

Szanse i zagrożenia rozwoju w zestawieniu z wizją przyszłego pożądanego obrazu miasta i gminy pozwalają na zidentyfikowanie głównych problemów do rozwiązania. Zidentyfikowano następujące zasadnicze problemy do rozwiązania przed jakimi stoją władze samorządowe:

- niewystarczające wykorzystanie w rozwoju miasta i gminy ich zasobów i walorów położenia,
- trudności komunikacyjne, zwłaszcza brak obwodnicy miasta,
- niekorzystny wizerunek miasta, m.in. dekapitalizacja substancji budowlanej, niska estetyka zagospodarowania przestrzennego, niewłaściwe przekształcenia śródmieścia,
- brak integracji środowiska menadżersko – biznesowego,
- zagrożenie wzrostem stopy bezrobocia, ukryte bezrobocie w rolnictwie,
- niekorzystna sytuacja w budownictwie mieszkaniowym,
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna.

9.5. Strategia rozwoju

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy została sformułowana przy wyróżnieniu:

- misji – tj. celu nadrzędnego, w którym określono ogólną zasadę funkcjonowania gminy i miasta oraz kierunki rozwoju,
- celów strategicznych, czyli długofalowych celów rozwoju,
- celów operacyjnych – kilkuletnich celów, za pomocą których realizowane będą cele strategiczne.

MISJA: „Gmina dostatnia, przyjazna dla jej mieszkańców i gości, realizująca swe cele gospodarcze z poszanowaniem wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego”

Rozwój Gminy Kalisz Pomorski oparty na polityce ekorozwoju, zgodnej z predyspozycjami środowiska w kierunkach:

- turystyka, wypoczynek i zdrowotna opieka specjalistyczna,
- rolnictwo – nowoczesne rolnictwo z dużym udziałem tzw. Rolnictwa ekologicznego
- przemysł, w szczególności rolno-spożywczy.

Cele strategiczne

Sformułowano trzy równorzędne cele strategiczne:

- A. Osiągnięcie wysokiego standardu zamieszkania, pracy i wypoczynku.
- B. Wykształcenie silnych funkcji ponadlokalnych związanych z turystyką i wypoczynkiem.
- C. Wzmocnienie więzi społecznych i wykreowanie wśród mieszkańców silnego poczucia tożsamości z dziedzictwem kulturowym i gospodarczym gminy.

Cele strategiczne realizowane będą przez cele operacyjne koncentrujące się na rozwiązywaniu problemów szczegółowych.

Cele operacyjne

- 1) Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i jego ochrona.
- 2) Rozwój bazy materialnej i społecznej dla ekoturystyki, agroturystyki i specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- 3) Restrukturyzacja produkcji rolniczej dla potrzeb przetwórstwa rolno-spożywczego.
- 4) Stworzenie wyróżniających gminę warunków dla lokalizacji inwestycji, w tym w przemyśle rolno-spożywczym.
- 5) Podniesienie rangi miasta Kalisza Pomorskiego w regionalnym systemie osadniczym. Wyrównanie poziomu życia mieszkańców w poszczególnych częściach gminy.

Cel: POPRAWA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I JEGO OCHRONA

- Stworzenie komputerowej bazy danych o środowisku przyrodniczym, umożliwiającej poznanie słabych stron i zagrożeń środowiska oraz bieżące diagnozowanie jego stanu.
- Przygotowanie szczegółowego programu ochrony i wzbogacania środowiska bazującego na specjalistycznych opracowaniach ekologów.
- Poprawa czystości wód powierzchniowych i podziemnych w oparciu o:
 - wdrażanie programów unieszkodliwiania ścieków, w tym modernizację istniejących systemów wodociągów i kanalizacji, rozbudowę istniejących i budowę nowych ujęć wody i stacji uzdatniania, budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach wyposażonych w sieć wodociągową,
 - likwidację źródeł zanieczyszczenia wód podziemnych – likwidację niekontrolowanych wylewisk nieczystości, likwidację szamb na terenach objętych siecią kanalizacyjną,
 - propagowanie rozwiązań indywidualnych oczyszczalni zagrodowych na terenach leżących poza systemem kanalizacji sanitarnej, pomoc finansowa dla indywidualnych inwestorów
 - prowadzenie do udrożnienia, oczyszczenia i rozbudowy systemów wód otwartych gminy, niedopuszczanie do dalszego obniżania się poziomu wód powierzchniowych i gruntowych, realizacja programu małej retencji.
- Przeciwdziałanie degradacji gleb m.in. poprzez odpowiednią gospodarkę rolną lub zadrzewiania.
- Dążenie do poprawy czystości powietrza atmosferycznego m.in. poprzez:
 - opracowanie i wdrożenie programu dostosowania instalacji centralnego ogrzewania do nośników energii przyjaznych dla środowiska np. gaz, olej opałowy,
 - podjęcie działań zmierzających do likwidacji technologicznych zanieczyszczeń powietrza dzięki zastosowaniu filtrów lub w skrajnych przypadkach zmiany technologii.
- Prowadzenie skutecznej gospodarki odpadami, wprowadzanie ich segregacji i recyklingu z uwzględnieniem najnowszych technologii nieuciążliwych dla środowiska przyrodniczego i wizerunku gminy.
- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy poprzez:
 - objęcie programem edukacji ekologicznej dzieci w szkołach,
 - kształtowanie proekologicznych postaw dorosłych,
 - promowanie i wdrażanie proekologicznych technologii produkcyjnych,
 - prowadzenie aktywnej promocji walorów przyrodniczych gminy.

Cel: PODNIESIENIE RANGI MIASTA KALISZA POMORSKIEGO W REGIONALNYM SYSTEMIE OSADNICZYM, WYRÓWNANIE POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH CZĘŚCIACH GMINY.

- Poprawa wizerunku miasta, w tym:
 - Odpowiednie przestrzenne wykształcenie jego centrum m.in. poprzez opracowanie planów miejscowych oraz lokalizację usług centrotwórczych,
 - Podnoszenie estetyki zabudowy poprzez działalność doradczą i promocyjną,
 - Przekształcenie zabudowy drogą likwidacji zabudowy starej substandardowej i wprowadzanie w to miejsce atrakcyjnych form zabudowy mieszkaniowo – usługowej.
- Podjęcie działań na rzecz lokalizacji w mieście tzw. usług miastotwórczych, np. centrum obsługi biznesu, prywatnej kliniki, hotelu – pensjonatu, krytej pływalni, poprzez stwarzanie sprzyjających warunków dla ich rozwoju (ułatwienia lokalizacyjne, polityka podatkowa)
- Podniesienie standardu usług w sferze społecznej, w tym stworzenie bazy dla rozwoju szkolnictwa na każdym jego poziomie poprzez:
 - powołanie gimnazjum zawodowego i średniej szkoły o specjalnościach z zakresu ekologii, turystyki i rekreacji
 - zorganizowanie w Bibliotece Publicznej wysokiej klasy skomputeryzowanej czytelnicy oraz pracowni komputerowej z dostępem do internetu,
 - współdziałanie na rzecz rozwoju w mieście Szkoły Wyższej
- Przygotowanie oferty terenowej i tworzenie atrakcyjnych warunków inwestowania w strefach aktywności gospodarczej – szeroka promocja miasta w celu pozyskania odpowiednich inwestorów, ułatwienia lokalizacyjne, sprzyjająca polityka podatkowa.
- Podjęcie działań w celu umieszczenia projektowanej obwodnicy miasta w programie zadań rządowych.
- Opracowanie i wydanie “Historii Kalisza Pomorskiego” ze szczególnym uwzględnieniem okresu przedwojennego, kiedy miasto było znanym ośrodkiem wypoczynkowym.
- Nawiązanie bliskiej współpracy z władzami powiatowymi w celu współdziałania przy rozwiązywaniu problemów kluczowych dla funkcjonowania i rozwoju miasta i gminy.
- Podwyższenie standardu usług w sferze społecznej:
 - rozwój sieci szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli zgodnie z występującymi na terenie miasta i gminy potrzebami,
 - podjęcie działań zmierzających do rozszerzenia sieci szkolnictwa średniego zawodowego i pomaturalnego w dostosowaniu do potrzeb lokalnego rynku pracy,
 - tworzenie warunków do rozwoju usług (w tym komercyjnych) wraz z rozwojem terenów mieszkaniowych.
- Poprawa warunków mieszkaniowych miasta i gminy:
 - określenie i realizacja polityki mieszkaniowej wobec słabszych ekonomicznie grup mieszkańców, biorąc pod uwagę skalę prywatyzacji mieszkań komunalnych oraz ewentualną budowę nowych budynków komunalnych,
 - rehabilitacja starych zasobów mieszkaniowych
 - opracowanie planów miejscowych dla terenów przewidzianych pod rozwój mieszkalnictwa,
 - podnoszenie atrakcyjności i dostępności planowanych terenów mieszkaniowych w wyniku wyposażania ich w infrastrukturę techniczną, przy preferencji dla budownictwa indywidualnego i taniego budownictwa czynszowego.

Cel: ROZWÓJ BAZY MATERIALNEJ I SPOŁECZNEJ DLA TURYSTYKI, W TYM EKO- I AGROTURYSTYKI ORAZ SPECJALISTYCZNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ

- Opracowanie inwentaryzacji obiektów służących turystyce, ze szczególnym uwzględnieniem:
 - obiektów masowego wypoczynku,
 - pensjonatów
 - gospodarstw agro- i ekoturystycznych
 - miejsc i obiektów dla turystyki kwalifikowanej (spływy, wędkarstwo, itp.)
 - indywidualnego budownictwa letniskowego,
 - otwartych obiektów sportowych.
- Opracowanie programu wykorzystania walorów i zasobów przyrodniczych gminy dla rozwoju turystyki, rekreacji, lecznictwa ze specjalnością rehabilitacji.
- Opracowanie systemu promocyjno – informacyjnego dla potencjalnych klientów gospodarstw agro- i ekoturystycznych.
- Organizacja imprez turystyczno – sportowych o szerokim zasięgu i specyfice wyróżniającej Kalisz Pomorski w skali regionu i kraju.
- Nawiązanie współpracy z dowództwem poligonu w celu podjęcia wspólnych działań korzystnych dla rozwoju turystyki, jak np. maksymalne udostępnienie rzeki Drawy dla spływów kajakowych, organizowanie imprez jak wyżej.

Cel: STWORZENIE WYRÓŻNIAJĄCYCH GMINĘ WARUNKÓW DLA LOKALIZACJI INWESTYCJI.

- Stworzenie bazy danych o potencjale przetwórczym – potrzebach inwestycyjnych i rezerwach.
- Aktywna gospodarka nieruchomościami – przygotowanie i udostępnianie terenów pod aktywizację gospodarczą poprzez:
 - tworzenie zasobu nieruchomości,
 - przygotowywanie ofert dla inwestorów oraz ich dystrybucja,
 - prowadzenie aktywnej polityki promocyjnej.
- Określenie polityki Gminy wobec potencjalnych inwestorów – nabywanie gruntów, podatki, budowa infrastruktury.
- Utworzenie Gminnego Ośrodka Przedsiębiorczości dla organizacji kursów, szkoleń, konferencji oraz doradztwa i stworzenia bazy informacji gospodarczej, a także jako miejsca integracji miejscowej elity biznesu.
- Podjęcie działań na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych:
 - wspomaganie działań w zakresie dokształcania i przekwalifikowywania bezrobotnych, organizowanie kursów zawodowych umożliwiających dostosowanie kwalifikacji bezrobotnych do potrzeb lokalnego rynku pracy,
 - stworzenie preferencji dla osób bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą na własny rachunek.

Cel: RESTRUKTURYZACJA PRODUKCJI ROLNICZEJ DLA POTRZEB PRZETWÓRSTWA ROLNO – SPOŻYWCZEGO.

- Opracowanie i realizacja programu szkoleniowego, szczególnie dla młodych rolników – “Nowe kierunki upraw rolnych”

- Inwentaryzacja gruntów wykorzystywanych dla celów rolnych z określeniem możliwości ich przeznaczenia dla nowych upraw.
- Organizacja zespołów producenckich i grup marketingowych.

9.6. Kierunki działania władz samorządowych

Kierunki działania samorządu lokalnego dążącego do realizacji celu nadrzędnego oraz celów strategicznych zdeterminowane będą przez uwarunkowania obecnie występujące, jak i przewidywane. Rozwój gminy będzie więc zależał od aktywności władz samorządowych i mieszkańców koncentrujących wysiłek na m.in. dostosowaniu zarządzania gminą do warunków gospodarki rynkowej w optymalny sposób wykorzystując nadarżające się okazje i niwelując pojawiające się zagrożenia, w efekcie skutecznie konkurując z innymi ośrodkami w dostępie do ograniczonego rynku inwestorów i kapitału. Pożądany rozwój gminy Kalisz Pomorski w dużym stopniu będzie zależał od napływu kapitału i inwestorów z zewnątrz, stąd w długofalowej polityce kluczowe znaczenie będą miały działania podnoszące atrakcyjność lokalizacji inwestycji. Z tego też względu w proponowanych działaniach położono nacisk na realizację przedsięwzięć związanych z podnoszeniem atrakcyjności lokalizacji inwestycji oraz rozwojem funkcji ponadlokalnych, w tym dotyczących:

- usprawnienia zarządzania miastem,
- rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej,
- wykreowania korzystnego urbanistycznego wizerunku miasta,
- rozwijania istniejących i wprowadzania innych nowoczesnych działalności gospodarczych zarówno produkcyjnych jak i usługowych, w tym w zakresie przetwórstwa żywności i usług turystyki i wypoczynku,
- wykształcenie silnego ośrodka lokalnego.

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr LII/408/22
Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim
z dnia 31 marca 2022 r.

Rozstrzygnięcie w sprawie rozpatrzenia uwag złożonych do wyłożonego do publicznego wglądu projektu zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 503) rozstrzyga się co następuje:

Wobec braku uwag do wyłożonego do publicznego wglądu projektu zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski, nie rozstrzyga się o sposobie ich rozpatrzenia.

Załącznik Nr 3 do uchwały Nr LII/408/22
Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim
z dnia 31 marca 2022 r.
Zalacznik3.xml

Dane przestrzenne, o których mowa w art. 67a ust. 3 i 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t. Dz.U. z 2022 r. poz. 503) ujawnione zostaną po kliknięciu w ikonę

Uzasadnienie

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawowy dokument kształtowania polityki przestrzennej na terenie danej gminy. Polityka przestrzenna, jak każde długofalowe działanie władz samorządowych, wymaga okresowej weryfikacji. Wynika to z dużej dynamiki procesów społeczno-gospodarczych oraz przestrzennych, jakie zachodzą na terenie gminy. Efektem dostosowania studium do nowych uwarunkowań i potrzeb rozwoju są jego okresowe zmiany, które mogą mieć charakter całościowy lub częściowy.

Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski polega na uzupełnieniu tekstu i rysunku Studium o pojedyncze ustalenia dla części gminy objętej niniejszą zmianą i wprowadzeniu ich do ujednoczonego tekstu i rysunku Studium. Zmiana niniejsza jest siódmą od momentu przyjęcia pierwotnej wersji studium w 2002 r.

Zgodnie z uchwałą Nr XXI/181/20 Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim z dnia 27 lutego 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski w rejonie ulicy Modrzewiowej w Kaliszu Pomorskim oraz uchwałą Nr XXXI/236/20 Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim z dnia 29 października 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski dla przebiegu linii elektroenergetycznej 110 kV relacji GPZ Recz – GPZ Kalisz Pomorski obszar zmiany obejmuje 2 tereny położone na terenie gminy. Są to:

1) Obszar o powierzchni około 3,2 ha położony w Kaliszu Pomorskim przy ul. Modrzewiowej. Celem zmiany studium jest usankcjonowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, poprzez uporządkowanie struktury użytków ewidencyjnych (zmiana użytków leśnych na budowlane w drodze następującego po zmianie studium przyjęcia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego).

2) Pas terenu na potrzeby lokalizacji napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV relacji GPZ Recz – GPZ Kalisz Pomorski. Odcinek na terenie gminy Kalisz Pomorski liczy ok. 12,9 km i jest położony w jej południowej części. Na teren gminy projektowana linia wchodzi w rejonie osady Łowno na południe od drogi wojewódzkiej nr 175. Poprzez tereny leśne dociera do pól na południe od wsi Dębsko, po czym znów biegnie przez tereny leśne w stronę Kalisza Pomorskiego. Trasa linii omija miasto od południowego wschodu i kończy swój bieg na terenie Głównego Punktu Zasilania. W tym przypadku zmiana Studium polega na wrysowaniu korytarza przedmiotowej linii na tle podstawowego przeznaczenia terenu (tj. tereny leśne, rolne itp.)

Obszary objęte zmianą zostały przedstawione na rysunku stanowiącym załącznik graficzny do Studium. Od strony formalnej zmiana polega na uzupełnieniu dotychczas obowiązującego Studium o pojedyncze ustalenia dla obszarów gminy objętych zmianą i wprowadzeniu ich do ujednoczonego tekstu i rysunku Studium. Ponadto w tekście studium znalazły się treści zawarte we wniosku złożonym przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego oraz treść studium została wzbogacona o bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę. Dodatkowo dla całego tekstu studium wykonano prace redakcyjne (formatowanie), bez ingerowania w treść zapisów.

Zmiana studium w obu obszarach jest odpowiedzią na dynamikę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie. Zmiana funkcji pozwoli na dalszy rozwój gminy Kalisz Pomorski, jednocześnie nie zagrażając jej zasobom.

Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe dotyczące obszarów objętych zmianą Studium zamieszczone zostały w opracowaniu ekofizjograficznym oraz prognozie oddziaływania na środowisko ustaleń zmiany studium na środowisko. Należy stwierdzić, że nie występuje konflikt pomiędzy zmianami postulowanymi do wprowadzenia w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski a zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

W związku z brakiem występowania okoliczności faktycznych i prawnych uniemożliwiających wprowadzenie zmian do Studium gminy Kalisz Pomorski rekomenduje się Radzie Miejskiej w Kaliszu Pomorskim podjęcie uchwały zmieniającej Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalisz Pomorski.